

Í triðja aldri ráða vit yvir degnum

- ein kanning av livikorum hjá fólkapensionistum

Fróðskaparsetur Føroya
Søgu- og samfelagsdeildin
Sept. 2010

Í triðja aldri ráða vit yvir degnum - ein kanning av livikorum hjá fólkapensionistum

Verkætlan gjørd fyri Almannaráðið á vári 2010.

Staðið fyri verkætlanini: Fróðskaparsetur Føroya, Søgu- og samfelagsdeildin, í samstarvi við Almannastovuna

Fróðskaparsetur Føroya
Søgu- og samfelagsdeildin
J. Broncksgøta 25
100 Tórshavn
www.setur.fo

Fororð

Henda frágreiðing er fyrsti partur av verkætlan um livikorini hjá fólkapensionistum, sum Fróðskaparsetrið (Søgu- og samfelagsdeildin) hevur staðið fyri. Landsstýriskvinnan í almannamálum hevur í samstarvi við Landsfelag Pensjonista tikið stig til kanningin.

Verandi frágreiðing lýsir kanningin og úrslitið av henni. Tilfarið, ið er innsavnað, er ikki nýtt til fulnað, og í so máta gevur kanningin grundarlag fyri at gera neyvri gransking av fleri økjum viðvíkjandi kanningin.

Almannaráðið hevur fíggað verkætlanina, og Fróðskaparsetrið við at góðkenna, at vísindastarvsfólk á Søgu- og samfelagsdeildini hava nýtt part av granskingartíðini til verkætlanina.

Verkætlanin er í tveimum: Søgu- og samfelagsdeildin hevur staðið fyri spurnakanning millum eitt úrval av fólkapensionistum, og Almennastovan hevur staðið fyri innsavning av taltilfari og hagtølum, sum viðvíkja almannaveitingum til fólkapensionistar.

Ein stýrisbólkur varð settur við hesum trimum: Eyðun Mohr Hansen, aðalstjóri á Almannaráðnum, Petra Jónsdóttir Joensen, stjóri á Almennastovuni, og Jóan Pauli Joensen, rektari á Fróðskaparsetri Føroya. Skrivari fyri stýrisbólkin hevur verið Michael H. Feldballe Hansen, fulltrúi í Almannamálaráðnum.

Luttakarar frá Søgu- og samfelagsdeildini hava verið Bjørg Jacobsen, adjunktur, Beinta í Jákupsstovu, lektari og Elin Súsanna Jacobsen, lektari, sum eisini hevur verið verkætlanarleiðari. Vit takka Eli Kjersem, stipendiati á Høgskolen i Molde. Hon hevur við eldhuga hjálpt til við góðum ráðum.

Bjørg Jacobsen hevur skrivað frágreiðingina. Med-høvundar hava verið Elin Súsanna Jacobsen, Beinta í Jákupsstovu og Eli Kjersem.

Luttakarar frá Almennastovuni hava verið Maria Jacobsen, deildarleiðari og verkætlanar-samskipari á Almennastovan, Eli Christiansen fíggarleiðari, Eyðvør Mortensen fulltrúi, John Mortensen deildarleiðari og Leif Olsen fulltrúi.

Spurnakanningin fór fram í februar-mars 2010. Vit takka teimum, sum hava verið hjálparfólk við innsavning av svørum: Gunnhild Dahl-Niclasen, Conny Danielsen, Unn Hentze, Guðrið Krúnufjall, Lív Arge Simonsen og Annika Y. Skaalum.

Stóra tøkk til øll tey, sum hava svarað upp á spurnablaðið. Uttan teirra beinasemi hevði eingin kanning verið.

FRÓÐSKAPARSETUR FØROYA
SØGU- OG SAMFELAGSDEILDIN
Sept. 2010

Innihaldsyvirlit

Innihald	5
Lesaravegleiðing	5
Inngangur	6
Samandráttur av kanningarúrslitunum	9
Samandráttur í orðum	9
Samandráttur í tølum	11
Kanningarháttur	16
Um spurnablaðið	16
Svarprocent og representativitetur	17
Tey vit ikki finga samband við	19
Kap. 1 Skúli, útbúgving og arbeiði	20
Kap. 2 Bústaður og mobilitetur	37
Kap. 3 Heilsustøða	47
Kap. 4 Sosialt netverk	57
Kap. 5 Frítið	63
Kap. 6 Fíggjarviðurskifti	72
Kap. 7 Nøgdsemi	87
Bókmentalisti	105
FYLGISKJAL 1	106
FYLGISKJAL 2: Frágreiðing frá Almannastovuni	113
FYLGISKJAL 3: Frágreiðing frá Almannastovuni	117

Foto: Modelfoto frá www.flickr.com o.a.

Innihald

Frágreiðingin er í 10 þörtum. Fyrsti partur er inngangur við einum stuttum mentanarsöguligum perspektivi á hugtakið aldurdom. Annar partur er ein samandráttur av kanningarúrslitunum. Triði partur er um kanningarháttin. Í kap. 1-7 verða kanningarúrslitini lögð fram. Kap. 1 er um grundleggjandi skúlagongd, útbúgving og arbeiðslív. Kap. 2 er um bústaðarviðurskifti, hugburð til flyting og um mobilitet. Kap. 3 er um sjálvsmettu heilsustøðuna hjá respondentunum. Kap. 4 er um sosiala netverkið, fysiskt og telefonískt. Kap. 5 er um útvaldar frítíðarvanar. Kap. 6 er um fíggjarviðurskifti: inntøkur, pensións- og eftirlønarviðurskifti, útreiðslur, ogn og skuld. Haraftrat eru egnar metingar av fíggjarstøðuni hjá respondentunum. Kap. 7 snýr seg um nøgdsemi hjá respondentunum við tilveruna sum heild. Aftast í frágreiðingini eru spurnablað, bókmentalisti og fylgiskjøl við tilfari frá Almannastovuni.

Lesaravegleiðing

Meginparturin av kanningarúrslitunum verða lögð fram í talvum. Respondentarnir eru býttir upp í tríggjar aldursbólkar: 67-74 ár, 75-84 ár og 85 ár og eldri. Úrslitini eru víst í procentum, og N niðast í hvørjari talvu vísir, hvussu nógvir respondentar hava svarað. Í byrjanini av hvørjum kapitli er ein inngangur og ein samandráttur av høvuðsúrslitunum.

Inngangur

Livikorini í Vesturheiminum eru seinastu öldina stöðugt batnað. Vit eru vorðin materielt ríkari enn nakrantíð og hava eisini fingið sálarligt og fíggjarligt yvirskot at ganga høggt upp í heilsuna. Endaleys er røðin av ráðum um, hvat vit skulu gera og ikki fyri at fáa eitt sunnari og longri lív. Og ikki hevur stríðið verið til fánýtis; miðallivialdurin er í stöðugari hækking. Miðallivialdurin í Føroyum í dag er 76,5 ár hjá monnum og 82 ár hjá kvinnum.

Í 1959 fingtu vit fólkapensión fyri øll, sum vóru fylt 67 ár. Tá var miðallivialdurin 5-6 ár lægri enn nú. Sambært framskrivingum fer miðallivialdurin at hækka enn meira komandi árin. Tað merkir, at tað vera færri, sum skulu breyðfóða fleiri. Henda gongdin sæst í øllum Vesturheiminum og hevur ført til, at eitt nýtt orð hevur stungið seg upp í samfelagskjakinum: *eldrabyrðan*.

Eingin ivi er um, at hækking miðallivialdurin er ein avbjóðing fyri dagsins og framtíðarinnar samfelag. Men hvussu rímligt og beinrakið er tað nú at brúka lítið virðiliga orðið *eldrabyrðu* um fólk, sum bara hava livað tað lív, tey nú einaferð hava fingið? Tað er í stóran mun málbrúkið, sum definerar og tulkar veruleikan rundan um okkum. Eingin ynskir at liggja nøkrum til byrðu, og tá vit knýta orðini *eldri* og *byrða* saman, fáa vit ikki neyðugvís eina spegilsmynd av veruleikanum, sum hann er, men skapa eina ávís mynd av, hvussu vit velja at síggja tey eldru beint nú: sum eina byrðu. Vit hava jú ikki altíð brúkt hetta orðið; tað er nettupp spildurnýtt, men gomul hava altíð verið til.

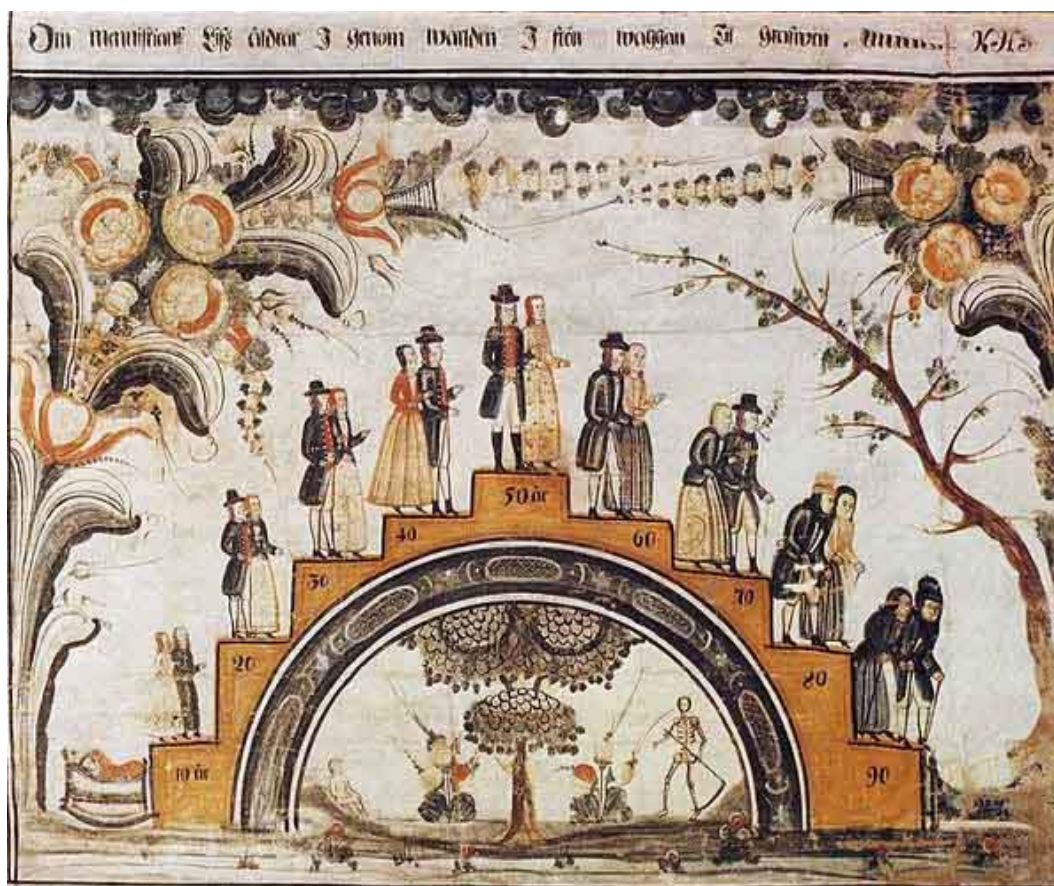
Hetta hevur at gera við okkara mentanarligu fyrstilingar um, hvussu fólk eiga at vera, og hvat tey eiga at gera, tá tey hava ein ávísan aldur. Í eldragransking verður tosað um hugtakið *life-course*¹, lívsleið. Lívsleiðin kann í hesum sambandi definerast sum ein ferð gjøgnum lívið eftir eini ávísari meira ella minni fastlagdari ferðaætlan, og við ymiskum steðgistaðum, sum hóska til ymiskar aldrar. Á hvørjum steðgistað eru ymisk ritual, sum tann einstaki skal ígjøgnum fyri at fáa viðurkenning frá umhvørvinum og ferðaseðil víðari. Í Vesturheiminum vænta vit ofta, at tann einstaki skal náa ávís mál ávís tíðspunkt í lívinum, t.d. fyrsti skúladagur, 18 ára føðingardagur, fyrsta próvtøkan, fyrsta barnið osfr. Tá tann einstaki útførir ritualini eftir forskriftunum, vátta hann ella hon við síni atferð tey kollektivu virði, sum sambært teimum mentanarligt galdandi normunum verða sæð sum røtt og natúrlig, og lønin er viðurkenning. Tað øvugta kann eisini henda: um tann einstaki ikki fylgir ferðaætlanini, kann tað føra til kritiskar viðmerkingar frá umhvørvinum, í ringasta føri sosialar sanktiónir og eksklusión frá felagsskapinum, t.d. um man fær børn á "skeivum" tíðspunktum, ikki fær børn yvirhøvur, ella ikki arbeiðir, tá man annars hevur aldur til at arbeiða.

Vit fokusera meira upp á neyvan kronologiskan aldur, enn vit nakrantíð hava gjørt. Í tí gamla bóndasamfelagnum í 1800-talinum hvørki taldu tey ár ella fylgdu klokkuni so slaviskt, sum vit gera í dag.² Lívsleiðirnar vóru tá einfaldari skipaðar enn nú, triggjar í tali: barndómur, manndómur og aldurdómur. Kvinnudómur var tað einki, sum æt, tí talan var um eitt patriarkalskt samfelag, har kvinnur eins og børn og gomul ikki vórðu roknað sum fullgyldug menniskju á sama hátt sum menn, av tí at tey ikki skuldu forsyrgja sær sjálvum, men í staðin skuldu verða forsyrgd av húsbóndanum.

1 Hareven 2000.

2 Frykman og Löfgren 1979.

Tað sama kundi vera galdandi fyri ognarleysar menn, sum máttu arbeiða fyri aðrar menn. Men at arbeiða slapp eingin undan; arbeiði var ein sjálvsagdur partur av gerandisdegnum hjá øllum, bæði børnum, vaksnum og gomlum, og hjá báðum kynum. Men tað vóru bara (summir) menn, sum fingi inntøku og makt gjøgnum arbeiðið. Tá tíðin var komin, legði húsbóndin forsyrgjaraábyrgdina frá sær, fór frá manndómi yvir í aldurdom og misti tá status sum forsyrgjari. Men tað var ikki altíð tann kronologiski aldurin, men harafturímóti ymiskar ognarviðurskiftis- og arvaregluskipanir, sum gjørdur av, hvør hevði makt og status. Lívsleiðirnar hjá kvinnum vórðu afturímóti defineraðar sum barndómur, móðurskapur og aldurdomur. Seinri bleiv lívsleiðarskipanin víðkað við einum dómi aftrat: ungdómur. Henda lívsuppfatan er avmyndað á ymiskum aldurstrappumyndum. Trappan toppar við tey 50 árin; hereftir gongur tað niðureftir.

Winter Carl Hansson, 1799

Síðan tað hava vit í størri og størri mun valt at skipa lívið eftir tíð og lívsleiðum, og hetta hugtakið verður í aldurgransking rópt *kronologisering*.³ Hvørt samfelag og hvør tíð hava sínar egnu lívsleiðarskipanir, og tær broytast, sum samfelagstreytirnar broytast. Lívsleiðirnar í dag eru munandi broyttar í mun til fyrr. Tær eru nóg fleiri í tali: vit tosa um pinkubørn, vøggustovu-, barnagarðs-, forskúla- og skúlabørn. Tey verða til framhalds- og síðan miðnámsskúlanæmingar.

³ Blaakilde 2004.

Síðani verða tey umtalað sum vaksín, og eftir tað fylta 67. árið sum fólkapensionistar, og (næstan) somu reglur eru galdandi fyri menn og kvinnur. Men leivdirnar frá gomlu samfelagstankagongdini liva framvegis: vit hava enn lyndi til at hugsa hugtøkini aldur og (inntøkugevandi) arbeiði saman. Tað, sum fyrr æt manndómur, eitur nú *arbeiðsførur* aldur, og aldurdómur er skiftur út við *pensiónsaldur*. Vit vænta ikki av børnum og fólkapensionistum, at tey forsyrgja sær sjálvum, men vit vænta tað av fólki í arbeiðsførum aldri. Orð sum *fyrítíðarpensionist* og *eftirløn* avdúka, at talan er um fyrbrigdi, sum henda ávv. áðrenn og eftir ávísa tíð – ella lívsleið. Eitt nýggjari heiti fyri pensiónsaldurin er *triði aldurin*, og enn eitt nýtt hugtak, *fjórði aldurin*, hevur sæð dagsins ljós seinastu árin. Triði aldurin er lívsskeiðið, har fólk eru farin av arbeiðsmarknaðinum, men framvegis eru frísk og virkin. Fjórði aldurin er merktur av stórum tørvi fyri røkt og umsorgan.⁴

Men eins og samfelagið er í støðugari broyting, og broytingarnar henda skjótari nú enn fyrr, er eisini “ólag” komið á lívsleiðarskipanina. Lívið er vorðið longri og heilsan betri langt upp í árin, og hetta hevur givið fjølbroyttari móguleikar. Tað er í dag blivið alt meira vanligt at vitja tey ymsu steðgistaðini í alternativari raðfylgju í mun til fyri bara fáum ártíggjum síðan. Tá var vanligt hjá monnum, fyrst at taka móguliga útbúgving og síðan arbeiða til pensiónsaldurin. Børnini komu vanliga undir ella eftir móguligu útbúgvingina, men høvdu ikki stórvegis ávirkan á arbeiðslívið hjá monnum. Hjá kvinnum var minni vanligt at taka útbúgving, men um tær gjørdu tað, var tað sum oftast, áðrenn børnini komu. Tá børnini komu, vóru flestu kvinnurnar heima við hús og fóru út at arbeiða, tá børnini vóru frá hondini – um tær yvirhøvur fóru á arbeiðsmarknaðin. Í dag eru munandi leysari reglur fyri, nær man ger hvat. Bæði kvinnur og menn taka útbúgving og arbeiða úti, og børnini koma bæði áðrenn, undir og eftir útbúgvingina. Tað er ikki óvanligt at taka útbúgving – ta fyrstu, aðru ella triðju osfr. – seint í lívinum. Sjálvandi setir biologiin sítt mark, men hvussu vit skipa okkara lívsleiðir millum lív og deyða, er upp til okkum sjálv. Móðurskapurin er eitt av fáu steðgistaðunum á lívsleiðini, sum er biologiskt treytaður (um enn sjálv hetta eisini er í broyting); men annars er ferðaætlanin fríari enn nakrantíð.

Mentanarsøguliga afturlitið vísir okkum, at lívsleiðarskipanin ikki er natúrgivin og støðug. Hon hevur verið øðrvísi enn nú, og hon fer eisini at broytast í framtíðini. Og tað eru vit sjálv, sum stýra. Tá nú triði aldurin er í støðugari leinging, og vit eru farin at brúka ferðaætlanina í tí raðfylgju, sum hóskar okkum best, er tíðin kanska komin at hyggja at lívsleiðarskipanini við nýggjum eygum.

Fólkapensionistar eru ikki ein homogenur bólkur, men hava bara ein kronologiskan aldur yvir 67 til felags og eru annars ymiskir júst sum aðrir samfelagsborgarar. Okkara kanning vísir, at ein stórir partur hevur góða heilsu og er virkin á ymsan hátt. Øll hava tey royndir og vitan frá einum longum lívi – eisini av slíkum slagi, sum kunnu brúkast til allar tíðir. Meginparturin er førur fyri at geva eitt íkast, so ella so. Tá vit kortini seta tey gomlu uttanfyri við at fylgja kronologiseringsprinsippinum uttan atlit til heilsuliga, fíggarliga, sosiala og mentanarliga variatiún, spenna vit bein fyri okkum sjálvum og fáa stein oman á (eldra)byrðu. Ein lagaligari skiftistíðarskipan millum arbeiðslívið og pensionistaliveruna kundi verið ein vegur, og er ikki ómøgulig at seta í verk. Tað er ikki okkara uppgáva ella ørindi at gera av, um ella hvussu lívsleiðarskipanin skal umskipast, men vit vilja bara vísa á, at tá ið vit definera tey eldru sum eina byrðu, so hava vit ikki loyst okkum nóg væl úr leivdunum frá gomlu samfelagstankagongdini. Tey gomlu eru ein forskotin spegilsmynd av teimum

4 Romøren 2001.

yngru. Um tey yngru framhaldandi skulu tíma at strevast fyri at fáa eitt longri lív, mugu tey eisini hava okkurt at gleða seg til í triðja aldrinum.

Kronologiskur aldur kann ikki nýtast til at skilja millum triðja og fjórða aldur. Tað er meira ein (kvalitativ) meting av, hvussu tey eldru eru fyri, um tey klára seg ella hava tørv á hjálp í dagligdegnum. Henda kanning hevur mesta fokus á triðja aldur – samanber tittulin á hesi frágreiðing. Út frá svørunum vit finga, hava vit sett upp tøl, ið kunnu geva eina mynd av umstøðunum hjá eldru borgarunum í Føroyum, fíggjarliga, heilsuliga og sosialt. Sera avmarkað er, hvussu ein í tølum kann lýsa lívsgóðsku, tað sum gevur lívinum meining og innihald. Men vit halda tó, at kanningin vísir á nøkur virði, sum okkara eldru borgarar meta høgt: fíggjarligan tryggleika, góða heilsu og sjálvbjargni.

Tann politiska avbjóðingin er at geva sær far um, hvat ið tey eldru sjálv meta hava týdning fyri tey, og laga eldrapolitikkin hareftir, bæði tann fyriryrgjandi, ið longst møguligt tryggjar eitt gott lív í triðja aldri, og virðiligar loysnir fyri tey óhjálpu. At tørvurin á hjálp til tey í fjórða aldri er stórus, kann m.a. síggjast av, at bert í Tórshavnar kommunu standa umleið 100 fólk á akuttum bíðilista til røktarheimspláss.

Samandráttur av kanningarúrslitunum

Samandráttur í orðum

Nøgdsemi

Tey allarflestu eru sum heild nøgd við støðuna sum heild, men 6% eru illa nøgd. Áttandi hvør í Tórshavnarøkinum og sjevndi hvør kring landið er vælnøgd/ur. Her hava heilsan, útbúgving og fíggjarviðurskiptini stóran týdning; men eisini arbeiðslív, sjálvbjargni, mobilitetsmøguleikar og sosialt netverk telja við. Samband tykist at vera millum lágt nøgdsemi og ring heilsustøða, lágt útbúgvingarstøði og vánalig fíggjarlig støða.

Skúli, útbúgving og arbeiði

Fýra av fimm hava bara barnaskúla sum grundleggjandi skúlagongd, og menninir hava í miðal nakað longri skúlagongd enn kvinnurnar. Men jú yngri aldursbólur talan er um, jú longri er skúlagongdin, og jú meira minkar kynsmunurin. Nakað omanfyri helvtina hevur útbúgving aftaná grundleggjandi skúlagongd. Menninir eru samanlagt munandi betur útbúnir enn kvinnurnar, men eins og viðvíkjandi grundleggjandi skúlagongdini, so er kynsmunurin størri millum tey eldru og enn millum tey yngru. Respondentarnir í Tórshavnarøkinum eru í miðal betur útbúnir enn kring landið.

Næstan allir menninir hava verið fulla tíð á arbeiðsmarknaðinum í 30 ár ella meira, meðan bara fjórða hvør kvinna hevur verið 30 ár ella longur á arbeiðsmarknaðinum, og uml. helmingurin fulla tíð. Jú yngri tær eru, jú longur hava tær arbeitt úti; starvið sum heimagangandi húsmóðir er

nærum svunnið í einki í yngsta mótvegis elsta bólki. Kvinnurnar í Tórshavnarøkinum hava verið munandi longur á arbeiðsmarknaðinum enn kvinnurnar kring landið. Meðan tey í Tórshavnarøkinum hava verið á leið javnt býtt millum almenn og privat störv, hava tey kring landið í nógv størri mun arbeitt hjá tí privata. Menninir hava í størri mun arbeitt í privatu og kvinnurnar í almennu vinnuni.

Fjórði hvør maður í Tórshavnarøkinum og helvtin av monnunum kring landið hava mest arbeitt sum sjómenn.

Bústaðarviðurskipti

Meginparturinn býr í eignum húsum, og húskini eru smá, oftast 1-2 fólk í húsi. Tey flestu vilja helst búgva í verandi bústaði sum longst, men stöðufestið er sterkari kring landið enn í Tórshavnarøkinum. Sjálfbjargnistrongdin er stór: tey fægstu hugsa sær at flyta inn til børn ella aðra familju, men heldur í minni hús ella íbúð. Tað hevur eisini stóran týðning at kunna fara frá húsum í ørindum ella til annað endamál á lagaligan hátt. Ein rættiliga stórus partur koyrir í eignum bili.

Heilsustøða

Tey flestu eru hampiliga væl fyri heilsuliga. Menninir láta betur at heilsuni enn kvinnurnar. Og tað eru tey, sum hava longstu útbúgvingarnar, sum hava verið longst á arbeiðsmarknaðinum, og sum hava bestu fíggjarumstøðurnar, sum eisini hava bestu heilsuna.

Sosialt netverk

Øll hava samband við familju ella onnur, sum tey ikki búgva í húsi saman við, og sambandið við familjuna er sterkari enn við onnur. Álitið á, at familjan fer at hjálpa, tá og um á fer at standa, er somuleiðis stórt. Í nógv minni mun vænta tey sær hjálp frá øðrum, t.d. grannum, vinum og kenningum.

Frítið

Nakrir geografiskir munir eru á frítíðarvanunum; t.d. eru nakað fleiri í Tórshavnarøkinum, sum brúka teldu, ganga til fyrilestrar og bindiklubb, meðan nakað fleiri kring landið ganga á bingo og í pensionistafelag. Eisini ganga tey kring landið meira á mæti og í kirkju og fáast í størri mun við seyð og onnur kúratúr.

Fíggjarviðurskipti

Níggju av tíggju láta væl at fíggjarstöðuni. Av teimum, sum kára seg illa, eru átta av tíggju, sum bara hava minstupensión. 61% hava onga inntøku aftrat fólkapensión og samhaldsfasta, og menninir tjena í miðal meira enn kvinnurnar. Fimti hvør hevur eftirlønarskipan gjøgnum arbeiðið, og 15% hava privata pensión; og hetta er serliga galdandi fyri tann yngra partin. Uml. ein fjórðingur hevur uppsparing og/ella aðrar ognir. Átta av tíggju eru skuldarfrí. Tey í Tórshavnarøkinum eru í miðal betur fyri enn kring landið. Tey allarflestu hava ongar bústaðarútreiðslur, og útreiðslurnar til hita liggja hjá teimum flestu millum 1.000-2.000 kr./møn. Útreiðslur til el variera meira, og helvtin brúkar undir 500 kr./møn til telefon.

Samandráttur í tølum

Nøgdsemi

- 73% eru vælnøgd, og 6% illa nøgd við sína stöðu sum heild
- 81% í Tórshavnarøkinum og 70% kring landið eru vælnøgd við sína stöðu sum heild
- 78% av teimum, sum búgva saman við hjúnafelaga, og 64% av teimum, sum ikki búgva saman við hjúnafelaga, eru vælnøgd
- Jú longri skúlagongd og útbúgving, jú størri nøgdsemi
- Jú fleiri ár á arbeiðsmarknaðinum respondentarnir hava verið, jú størri nøgdsemi
- Jú betri heilsa og størri sjálvbjargni, jú størri nøgdsemi
- Jú betri fíggjarstöða, jú størri nøgdsemi
- Jú betri mobilitetsmøguleikar, jú størri nøgdsemi
- Jú meira samband við onnur, jú størri nøgdsemi

Skúli, útbúgving og arbeiði

- 75% av monnunum og 84% av kvinnunum hava barnaskúla sum grundleggjandi skúlagongd
- 89% av teim elstu og 73% av teim yngstu hava barnaskúla sum grundleggjandi skúlagongd
- Kynsmunurin millum tey við barnaskúla sum grundleggjandi skúlagongd minkar frá 20% millum tey elstu til 1% millum tey yngstu
- 71% av monnunum og 37% av kvinnunum hava útbúgving av einhvørjum slag
- 25% av teimum elstu og 65% av teimum yngstu hava útbúgving av einhvørjum slag
- Kynsmunurin millum tey við útbúgving minkar frá 44% millum tey elstu til 29% millum tey yngstu
- 67% í Tórshavnarøkinum og 46% kring landið hava útbúgving av einhvørjum slag
- 42% av kvinnunum í Tórshavnarøkinum og 20% av kvinnunum kring landið hava arbeitt mest hjá tí almenna.
- 17% av kvinnunum í Tórshavnarøkinum og 30% av kvinnunum kring landið hava verið heimagangandi húsmøður.
- 24% av monnunum í Tórshavnarøkinum og 51% av monnunum kring landið hava mest arbeitt á sjónum.
- 96% av monnunum og 41% av kvinnunum hava verið á arbeiðsmarknaðinum 30 ár ella meira
- 30% av teim elstu og 5% av teim yngstu kvinnunum hava ongantíð arbeitt úti
- 25% av teim elstu og 56% av teim yngstu kvinnunum hava arbeitt úti 30 ár ella meira
- 60% av kvinnunum í Tórshavnarøkinum og 33% av kvinnunum kring landið hava arbeitt úti 30 ár ella meira
- 100% av monnunum og 54% av kvinnunum hava mest arbeitt fulla tíð
- 35% av teim elstu og 58% av teim yngstu kvinnunum hava mest arbeitt fulla tíð

Bústaðarviðurskipti

- 90% búgva í eignum húsum
- 55% búgva tvey í húsi
- 12% av teimum yngstu og 20% av teimum elstu monnunum búgva einsamallir
- 29% av teimum yngstu og 58% av teimum elstu kvinnunum búgva einsamallar
- 77% av monnunum og 53% av kvinnunum búgva saman við hjúnafelaga
- 77% hava ongar ætlanir um at flyta úr verandi bústaði
- 55% í Tórshavnarøkinum og 67% kring landið vita ikki, hvagar tey skulu flyta, um flyting verður aktuel
- 20% vísa á, at húsini eru ov stór og tung at halda sum grund fyri møguligari flyting
- 51% vísa á kensluligt tilknýti til húsið sum grundgeving fyri at verða verandi í núverandi bústaði
- 48% vísa á ynski um at vera sjálvbjargin sum grundgeving fyri at verða verandi í núverandi bústaði
- 61% hava minni enn 15 min. til gongu til nærmasta matvøruhandil
- 75% av teimum yngstu og 44% av teimum elstu monnunum koyra í eignum bili
- 51% av teimum yngstu og 10% av teimum elstu kvinnunum koyra í eignum bili
- 69% í Tórshavnarøkinum og 59% kring landið koyra í eignum bili

Heilsustøða

- 60% av teimum yngstu og 30% av teimum elstu meta heilsustøðuna sum sera góða ella góða
- 2% av teimum yngstu og 11% av teimum elstu meta heilsustøðuna sum vánaliga ella heilt vánaliga
- 54% av monnunum og 44% av kvinnunum meta heilsustøðuna sum sera góða ella góða
- 53% í Tórshavnarøkinum og 46% kring landið meta heilsustøðuna sum sera góða ella góða
- 40% av teimum uttan útbúgving, 50-56% av teimum við styttri ella miðallangari útbúgving og 82% av teimum við langari útbúgving meta heilsustøðuna sum sera góða ella góða
- 21% av kvinnunum, sum ongantíð hava arbeitt úti, og 58% av kvinnunum, sum hava arbeitt úti 30 ár ella meira, meta heilsustøðuna sum sera góða ella góða
- 21% av kvinnunum, sum ongantíð hava arbeitt úti, og 3% av kvinnunum, sum hava arbeitt úti 30 ár ella meira, meta heilsustøðuna sum vánaliga ella heilt vánaliga
- 60% av teimum, sum klára seg væl við verandi inntøku, og 39% av teimum, sum klára seg illa ella sera illa við verandi inntøku, meta heilsustøðuna sum sera góða ella góða
- 6% av teimum yngstu og 16% av teimum elstu eru nógv hindrað í dagligdegnum vegna sjúku ella brek
- 73% av teimum yngstu og 32% av teimum elstu eru ikki hindrað í dagligdegnum vegna sjúku ella brek
- 4% av teimum yngstu og 29% av teimum elstu hava tørv fyri hjálp

Sosialt netverk

- 0% hefur einki samband við familju ella onnur, sum tey ikki búgva í húsi saman við
- 31% í Tórshavnarøkinum og 39% kring landið hitta familju, sum tey ikki búgva saman við, hvønn dag
- 9% í Tórshavnarøkinum og 22% kring landið hitta onnur, sum tey ikki búgva í húsi saman við, hvønn dag
- 31% av monnunum og 42% av kvinnunum hava dagligt telefonsamband við familju, sum tey ikki búgva í húsi saman við

Frítíð

- 83% lesa hvørja viku ella meira
- 63% av teimum 67-74 ára gomlu og 18% av teimum 85 ára gomlu og eldri brúka teldu
- 55% av monnunum og 39% av kvinnunum brúka teldu
- 60% í Tórshavnarøkinum og 39% kring landið brúka teldu
- 26% av monnunum og 88% av kvinnunum fáast við hondarbeiði/handverk
- 41% av teimum yngstu og 15% av teimum elstu kvinnunum ganga í bindiklubb
- 78% av monnunum og 62% av kvinnunum fáast við uttanduraarbeiði
- 33% av monnunum og 12% av kvinnunum fáast við seyð ella onnur kríatúr
- 13% í Tórshavnarøkinum og 26% kring landið fáast við seyð ella onnur kríatúr
- 94% ganga meira ella minni ofta í føðingardag, veitslur o.t.
- 26% í Tórshavnarøkinum og 47% kring landið ganga regluliga í kirkju/á mæti
- 36% av monnunum og 26% av kvinnunum ganga á fund/til fyrilestrar
- 40% í Tórshavnarøkinum og 26% kring landið ganga á fund/til fyrilestrar
- 4% av monnunum og 23% av kvinnunum ganga á bingo
- 8% í Tórshavnarøkinum og 17% kring landið ganga á bingo
- 21% av monnunum og 30% av kvinnunum ganga í pensionistafelag
- 15% í Tórshavnarøkinum og 31% kring landið ganga í pensionistafelag
- 31% í Tórshavnarøkinum og 43% kring landið taka lut í hjálpararbeiði fyri vælgerandi endamál
- 28% av teimum yngstu og 4% av teimum elstu hjálpa foreldrum e.ø. eldri
- 77% av teimum yngstu og 42% av teimum elstu hjálpa børnum e.ø. yngri
- 32% av monnunum og 15% av kvinnunum ganga til ítróttardystir
- 48% motionera saman við øðrum, og 64% motionera einsamøll
- 70% av monnunum og 58% av kvinnunum motionera einsamøll
- 33% hyggja í sjónvarp 0-1 tíma um dagin, og 7% hyggja 5 tímar um dagin ella meira

Fíggjarviðurskipti

- 61% hava onga inntøku aftrat fólkapensión og samhaldsfasta
- 54% av monnunum og 68% av kvinnunum hava onga lønarinntøku aftrat fólkapensión og samhaldsfasta
- 47% í Tórshavnarøkinum og 69% kring landið hava onga lønarinntøku aftrat fólkapensión og samhaldsfasta
- 19% av monnunum og 4% av kvinnunum tjena 200.000 kr. ella meira um árið aftrat fólkapensión og samhaldsfasta
- Hjá 53% hava hvørki respondentur ella møguligur hjúnafelagi lønarinntøku
- 28% av teimum yngstu og 11% av teimum elstu hava eftirlønarskipan gjøgnum arbeiðið
- 22% av teimum yngstu og 4% av teimum elstu hava privat uppsparða pensión
- 38% í Tórshavnarøkinum og 14% kring landið hava eftirlønarskipan gjøgnum arbeiðið
- 21% í Tórshavnarøkinum og 11% kring landið hava privat uppsparða pensión
- 63% í Tórshavnarøkinum og 80% kring landið hava onga ogn (føst ogn ikki íroknað)
- 80% eru skuldafrí
- 84% hava ongar útreiðslur til húsaleigu/lán
- 68% gjalda millum 1.000-2.000 kr./mån til hita
- 35% brúka undir 600 kr./mån í el
- 48% brúka undir 500 kr./mån í telefon
- 89% halda seg klára seg sera væl ella væl við verandi húsarhaldsinntøku
- 79% av teimum, sum klára seg illa fíggjarliga, hava bara minstupensión
- 33% siga, at livifóturinn versnaði, tá tey fóru upp á pensión
- 55% í Tórshavnarøkinum og 44% kring landið meta, tey vóru fíggjarliga væl fyri, tá tey vóru um 50 ára aldur
- 38% hava brúkt av uppspardari ogn
- 22% hava latið øðrum peningahjálp
- 32% í Tórshavnarøkinum og 51% kring landið fáa javnan fisk ella aðrar matvørur til gávus
- Jú betur fyri fíggjarliga respondentarnir vóru um 50 ára aldur, jú betur fyri á ellisárum
- Jú longri útbúgving, jú betri fíggjarstøða

Kanningarháttur

Tilfarið til kanningina er fingið til vegar partvíst við spurnakanning millum eitt úrval av fólkapensionistum, partvíst við hagtølum frá Almanastovuni. Tann 13. februar 2010 sendu vit spurnabløð⁵ til eitt úrval av fólkapensionistum, sum vit eftir umbøn fingi frá Landsfólkayvirlitinum. Vit valdu at ringja fólk upp heldur enn at biðja tey sjálv útfylla spurnablaðið og senda tað aftur til okkara; spurnablaðið var ætlað respondentunum at fyrireika seg til samrøðu um teir settu spurningarnar. Við tað at kanningin skuldi fara fram við at ringja fólk upp og biðja um svar upp á teir settu spurningarnar, var neyðugt at leita fram telefonnummar hjá teimum, sum vit høvdu sent spurnablað. Avgjørt varð frá byrjan, at kanningin skuldi fevna um heimabúgvandi fólkapensionistar, og at tey sum búðu á ellis- og røktarheimum ikki skuldu vera við í kanningini. Harafturímóti vórðu fólk, sum búðu á sambýli, ikki skild frá.

Fyri at fáa spurnakanningina skjótt frá hondini, vóru seks fólk um at ringja út. Kanningin fór fram frá 15. februar til miðjan mars. Svørini vórðu tastað inn á databasu so hvørt. Í telefonsamrøðuni vórðu somu spurningar settir sum í spurnablaðnum, tó við nøkrum eykaspurningum, sum ikki vóru við í spurnablaðnum. Eitt dømi er, at vit spurdu, hvussu væl tey mettu seg at hava verið fyri fíggjarliga í mun til onnur, tá ið tey vóru í 50-árunum. (Spurningur 7c).

Um spurnablaðið

Spurnablaðið er skipað eftir nøkrum høvuðsevnum: 1. útbúgving og arbeiði; 2. fysiskir karmar; 3. fíggjarstøða; 4. heilsustøða; 5. sosiala lívið og nøgdsemi.

Viðv. bústaði hava vit í fyrsta umfari skrásett postnummar hjá respondentunum, men bæði av praktiskum grundum og fyri at tryggja anonymitet hava vit í frágreiðingini bert býtt sundur í tveir geografiskar høvuðsbólkar: Tórshavn + Argir + Hoyvík í einum bólki, og restin av landinum í einum bólki.

Umframt at skráseta kyn, føðiár og civilstøðu hava vit eisini spurt um tal á børnum, og um børnini búgva í Føroyum. Hetta halda vit kann hava ein ávísan týdning fyri at kenna móguleikar fyri familjusambandi ella samanhaldi. Serliga um hesar upplýsingar verða samanhildnar við aðrar spurningar, t.d. hvussu ofta tey hitta ella tosa í telefon við familju. Um børn búgva uttanlands, kundi tað móguliga verið áhugavert at kanna, um tað ávirkar tal á uttanlandsferðum – móguliga eisini ætlanir um at flyta úr Føroyum at búgva.

Viðvíkjandi tí fíggjarliga hava vit spurt bæði um verulig tøl – ogn og skuld, inntøku og fastar útreiðslur, og um hvussu respondentarnir uppliva ella meta seg vera fyri fíggjarliga. Ein partur av respondentunum hevur ikki ynskt at svara upp á spurningarnar um inntøku og ogn. Aftast í frágreiðingini er ymiskt taltílfar frá Almanastovuni.

⁵ Spurnablaðið prentað sum fylgiskjal 1.

Svarprocent og representativitetur

Frá Landsfólkayvirlitinum fingur vit eitt aldurs-, kyns- og geografiskt representativt úrval uppá 700 fólk í aldrinum 67 og eldri. Av hesum komu vit fram á 13, sum búðu á ellis- og røktarheimi, og onnur 6 vóru, sum av ymsum orsøkum ikki fingur spurnablað. Íalt sendu vit spurnablað til 681 fólkapensionistar. Vit fingur samband við 574 fólk, harav 485 vildu og vóru før fyri at taka lut í kanningini.

Tal á útsendum spurnabløðum		681
Tal á fólki ið svaraðu "kann ikki svara"	33	
Tal á fólki ið svaraðu "vil ikki svara"	56	
Tal á fólki ið vit ikki fingur telefonsamband við	<u>107</u>	
Tal á teimum, sum ikki hava luttikið		- <u>196</u>
Tal á fólki ið hava tikið lut í kanningini		485

Spurnakanningin byggir sostatt á 485 svør, svarandi til 71 % av teimum, sum fingur spurnablað, og hetta meta vit vera eitt gott grundarlag fyri at kunna geva eina trúliga mynd av livikorunum hjá heimabúgvandi fólkapensionistum í Føroyum. Nógvir av variablunum eru truplir at máta, og bæði spurningar og svarmøguleikar kunnu tulkast ymsar vegir. Fyri at kunna geva eina holla og eftirfarandi frágreiðing um viðurskiftini, verða summi evni lýst við fleiri spurningum, og haraftrat hava vit stuðlað okkum til aðrar lýsingar av føroyskum viðurskiftum, og til tilsvarandi kanningar frá øðrum londum (sí bókmantalistan).

Talva 1 og talva 2 vísa, at tað ikki eru stórir systematiskir skeivleikar í mun til aldur og kyn. Talva 1 vísir, at aldursbýtini eru á leið eins, tá vit samanbera fólkatálið og respondentarnar.

Procentparturin av fólki í aldursbólkinum 67-74 ár (+1%) og 75-84 ár (-1%) er á leið tann sami millum fólkatálið sum heild og millum respondentarnar, sum hava tikið lut í hesi kanning. Tann elsti aldursbólkurin, 85 ár og eldri, er eitt sindur undirumboðaður (-3%), men alt í alt er kanningartilfarið er væl umboðandi eftir aldri.⁶ Skeivleikar í úrslitum verða størstir fyri elsta aldursbólkin, av tí at hesin bólkur er lítill samanborin við yngru aldursbólkarnar. Svarprocentið er sum vera man hægst í yngsta og lægst í elsta aldursbólki. Orsøkin til, at svarprocentið í teimum elstu aldursbólkunum kortini er so høgt, er at fleiri, sum ikki kundu svara sjálv, hava biðið onnur um at svara fyri seg. Hetta bendir á, at hugurin at taka lut hevur verið høgur, og tað høvdu vit eisini varhugan av, tá vit ringdu respondentarnar upp.

⁶ Ofta verða tey elstu ikki spurð í hesum slagi av brúkarakanningum millum eldri, hóast royndirnar eru sera ymiskar hjá t.d. teimum, ið eru 67, og teimum, ið eru 87. Hetta verður viðgjørt í norskari kanning sum eins og okkara, eisini hevur tey elstu við, sí Kjersem og Aarseth 2009.

Talva 1: Aldursbýti millum fólkapensionistar í Føroyum sum heild samanborið við aldursbýti hjá respondentunum. Tøl og procent.

	Samlað tal í aldursbólki í øllum landinum	% av aldursbólki í øllum landinum	Tal á respondentum	%-býti millum respondentar
67-74 ár	2.668	45	240	49
75-84 ár	2.360	40	189	39
85 ár +	919	15	56	12
N=	5.947	100 %	485	100 %

Kynsbýtið millum respondentarnar í hesi kanning svarar væl til kynsbýtið í hesum aldursbólki í fólkatalinum sum heild. Tó eru menn í elsta aldursbólkinum nakað undirumboðaðir (-5%).

Talva 2: Tal á monnum og kvinnum í ymsum aldursbólkum í kanningini samanborið við tilsvarandi tøl í fólkinum sum heild.

	67-74 ár		75-84 ár		85 ár +		Tils.	
	Menn	Kvinnur	Menn	Kvinnur	Menn	Kvinnur	Menn	Kvinnur
Kanning (%)	52	48	43	57	29	71	46	54
Fólkatal (%)	52	48	43	57	34	66	46	54
Kanning (N)	125	115	81	108	16	40	222	263
Fólkatal (N)	1.381	1.287	1.021	1.339	311	608	2.713	3.234

Tey vit ikki finga samband við

Ymsar grundir vóru til, at vit ikki finga fatur á 107 fólki á listanum. Í flestu førum antin tí eingin telefon var á navni ella bústaði hjá viðkomandi, ella telefonin var óvirkin. Hetta var serliga galdandi fyri tey elstu; av teimum, ið vóru 85 ár og eldri, vóru 14, sum ikki høvdu egna telefon, í øðrum førum var telefonin avbrotin ella óvirkin. Í øðrum førum svaraði telefonin ikki hóast fleiri royndir. Hetta var serliga galdandi fyri menn í aldursbólkinum 67-74 ár, og orsøkin kann vera, at hesir eru minni heima við hús enn teir eldru.

Tað at vit ikki finga samband við 39 av teimum 116 yvir 85 ár, hevur helst ávísa ávirkan á heildarmyndina av summum viðurskiftum, sum spurnakanningin skal lýsa, eitt nú heilsustøðu, bústaðarviðurskifti og mobilitet. Serliga menninir í hesum aldursbólki eru undirumboðaðir. Vit kunnu rokna við, at ein partur av teimum í elsta aldursbólki býr hjá t.d. børnum ella øðrum. – At vit ikki finga samband við 32 av teimum 310 í yngsta aldursbólki (67-74 ár) meta vit ikki hevur stórvegis ávirkan á heildarmyndina. Samanumtikið er hugsandi, at tey virknastu av teimum yngstu og tey ússaligastu av teimum elstu eru nakað undirumboðað.

Talva 3: Yvirlit yvir luttakarar og fráfall, býtt eftir aldri og kyni. Í tølum og procentum.

	M 67-74		K 67-74		M 75-84		K 75-84		M 85+		K 85+		Tils.	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Hava svarað	125	72	115	84	81	74	108	75	16	41	40	52	485	71
Ikki kontakt	22	13	10	7	7	6	12	8	16	41	23	30	90	13
Vil ikki svara	19	11	9	7	8	7	13	9	1	3	6	8	56	8
Kann ikki svara	2	1	2	1	11	10	9	6	2	5	7	9	33	5
Á røktarheimi	2	1	1	1	3	3	2	1	4	10	1	1	13	2
Flutt/ur av landinum	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0,5
Sp.blað retur	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0,25
Deyð	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	0,25
N=	173		137		110		145		39		77		681	

Kap. 1 Skúli, útbúgving og arbeiði

Í hesum kapitli verður greitt frá, hvussu respondentarnir hava svarað viðvíkjandi skúlagongd og útbúgving, og hvat arbeiði tey hava havt. Men fyrst skulu vit greiða eitt sindur frá arbeiðsmarknaðinum, soleiðis sum hann hevur verið í tíðini, tá respondentarnir hava verið í vinnu. Eisini skal greiðast eitt sindur frá móguleikunum fyrr fyri at fáa grundleggjandi skúlagongd og útbúgving.

Arbeiðsmarknaðurin søguliga

Teir elstu respondentarnir eru føddir í 1915, og teirra arbeiðslív byrjaði umleið 1930. Tað var ein óstøðug tíð við kreppuárum uppímillum. Allarflestu arbeiðspláss vóru innan fyri fiskivinnu, t.e. fiskiskapi, fiskavirking og fiskasølu. Tey flestu fiskiskipini royndu á fjarleiðum ein part av árinum. Teir mánaðirnar, tá ið menn ikki vóru til fiskiskap, kundu teir rógva út. Specialiseringin og differentieringin í vinnubólkar var lítil. Ein maður kundi arbeiða upp á veg ein dag, dagin eftir smíðaði hann hús, og triðja dagin var hann sjómaður ella útróðrarmaður. Í Havn og á øðrum stórbygðum var ikki sørt av fyrifallandi arbeiði, har fleiri størri byggjætlanir vóru framdar í 30-árunum. Men nógvastaðni var lítið lønt arbeiði at fáa, og hjá nógvum var svangligt, um ikki tey høvdu so frægt av jørð, at tey kundu føða kúgv og onnur kriotúr, velta epli o.a. sum ískoyti til húshaldið.

Roknað verður við, at 3-4.000 menn mannaðu fiskiflotan. Sjálvst um nakrir teirra vóru siglingarlærdir ella maskinkønir, kravdust ikki stórvegis skúlakunnleikar ella útbúgving fyri at kunna arbeiða í fiskivinnuni. Sama er at siga um byggivinnu, handils- og flutningsvinnu.

Eingi tøl um arbeiðsloysi vóru at halda seg til; men ásannað varð, at nógv húshald vóru illa fyri fíggjarliga helst ta árstíðina, tá ið skipini lógu bundin heima og einki fiskaarbeiði var á landi. Í 1933 var talan um at seta danska lóg um arbeiðsloysisskipan í gildi í Føroyum, men hetta var av ongum, mest tí at kommunurnar ikki sóu seg fòrar fyri at innkrevja skatt til at lata sín part av fígging av arbeiðsloysisstuðli. Støðan broyttist nakað til tað betra undir 2. heimsbardaga, tá ið føroysk skip seldu ísfisk til bretska marknaðin fyri góðan prís, og nógv nutu gott av at arbeiða fyri bretska hervaldið, sum hevði støðir ymsa staðni í landinum undir krígunum.

Støðan á arbeiðsmarknaðinum var ikki stórt betri í 1950-unum enn í 30-unum. Vanlig fatan var, at nógvastaðni var arbeiðsloysi fram til 1960-ini, hóast hetta ikki var skrásett. Talið á sjómonnum, sum antin vóru til fiskiskap alt árið ella part av árinum lá oman fyri 4.400, ein triðingur sigldi við útlendskum, serliga íslenskum skipum.⁷ Nógvir føroyingar fóru eisini til Grønlands at rógva út. Inntøkan hevur verið ymisk, alt eftir veiðitølum og fiskaprísnum, eisini var munur á úrtøkuni hjá yvirmonnum og vanligum fiskimonnum. Í øllum fòrum kunnu vit staðfesta, at tað var avmarkað, hvussu nógvir menn við serligari útbúgving kravdist í fiskiflotanum.

7 Kallsberg 1962, s. 14f.

Í 1960- og 1970-unum kom vend í fýroyska búskapin til tað betra. Arbeidsmarknaðurin vaks og gjørdist meira fjølbroyttur vegna stórar útbyggingar innan vinnulív, vegagerð, til skúlar og aðrar almennar stovnar.

Stóru broytingarnar á arbeidsmarknaðinum í 1960unum og fram síggjast aftur í arbeidsmynstrinum hjá respondentunum. Talið á almennum størvum var støðugt vaksandi. Bæði menn, og serliga kvinnur fara í hesum tíðarskeiðnum í stórum tali í almenn størv, men annars fylgja kynini heilt ymiskum mynstrum: meðan menninir flyta millum ymsar vinnugreinir á arbeidsmarknaðinum, flyta kvinnurnar arbeidsplass úr heiminum út á arbeidsmarknaðin. Kvinnurnar fara bæði í privat, men í enn størri mun í almenn størv, har tær gerast fleiri enn menninir, sum harafturímóti eru fleiri í privatu og sjálvstøðugu størvunum. Starvið, sum er við størsta sviðusoð, er heimaarbeiðandi húsmóðir, sum fellur frá 52% av teimum elstu niður í 11% av teimum yngstu kvinnunum. Nógvar av uppgávuunum hjá heimagangandi húsmøðrunum í privatu heimunum blivu fluttar út á almennar stovnar, t.d. barnaansing, eldra- og sjúkrarøkt. Húsmøðurnar fylgdu í stóran mun við út við tí úrsliti, at starvið sum heimagangandi húsmóðir svann niður í lítið og einki; yvir helvtin av kvinnunum í elsta bólkinum í kanningini hava verið heimagangandi húsmøður, men bara ein av tíggu í yngsta bólkinum.

Fólkatalið vaks 1960-1977 frá 34.596 til 41.969, og vinnutíttleikin frá 36.8% til 42%.⁸ Serliga týðuligur var vøksturin í kvinnuligari arbeidsmegi, bæði tá vit telja arbeidsplass og rokna kynsbýtið av fólki í skrásettari vinnu. Í 1960 vóru kvinnur 14% av samlaða talinum av fólki í vinnu, í 1977 nærum tvífaldað til 27%. Í sama tíðarskeiði vaks talið á giftum kvinnum í vinnu frá 11,6% til 47%.

Í 1960 vóru teir yngstu av respondentunum í hesi kanning 17-24 ár, miðalaldursbólkurin 25-34 ár, og tey elstu 35-46 ár. Í 1977 vóru tey yngstu 34-41, tey mittastu 42-51 og tey elstu 52-63 ára gomul.

Í fólkataljüngunum 1960 og 1977 eru fólk í vinnu skift í nakrar høvuðsbólkar, t.d. sjálvstøðug, starvsfólk/tænastumenn, faklærdir arbeidrar/handverkarar og ófaklærd. Størstu bólkarin eru starvsfólk/tænastumenn og ófaklærd. Uppi bólkin starvsfólk/tænastumenn eru bæði størv, sum krevja stutta ella longri útbúgving⁹, og størv, serliga í skrivstovu- og handilsvinnu, við ongari ella stuttari útbúgving. Hesin bólkurin meira enn tvífaldaðost, frá 2.743 (1.689 menn og 1.054 kvinnur) í 1960, til 5.931 (3.376 menn og 2.555 kvinnur) í 1977. Hertil kemur bólkurin “selvstændige, direktører, bestyrere”, sum vaks frá 1.524 til 1.888 í sama tíðarskeiði. – Bólkurin *ófaklærd* vaks frá 4.407 (3.946 menn og 561 kvinnur) til 6.524 (4.748 menn og 1.776 kvinnur).

Hyggja vit at tølnum, hvat slag av arbeiði kvinnurnar høvdu, er greitt, at lutfalsliga størsti vøkstur er í bólkinum “ófaklærdir arbeidrar”. Í 1977 er viðmerkt, at av teimum 1.776 eru umleið triðingurin í fiskaarbeiði, men eisini heilsuverkið og almannaverkið er longu í hesum tíðarskeiði vorðin ein størri móguleiki hjá ófaklærdum kvinnum at fáa arbeiði. Sambært fólkataljüngunum 1960 og 1977 vaksu tølini á starvsfólki í “Heilsuverk og almannastovnar” frá 488 til 1.332; kynsbýtt eru tølini vaksin frá 80 monnum í 1960 til 164 í 1977, og frá 408 kvinnum til 1.168.¹⁰ Her má

8 Ársfrágreiðing fyri Føroyar 1981 s. 63-64.

9 Tó ikki handverkarar, teir eru flokkaðir í bólkinum ‘faklærdir arbeidrar’.

10 Færøerne. Folketælling 1960 s. 25 og Folke- og boligælling på Færøerne 1977 s. 53.

hugsast, at tað hevur gjørt mun, at heimahjálparaskipanin kom í 1974 og tá ikki kravdi serliga útbúgving. Einku er tilskilað um býti millum partíðar- og fulltíðararbeiði. Í bólkinum starvsfólk/tænastumenn eru í 1960 666 rein “kvinnustørv”, har eingir menn eru í sama undirbólki, og vit kunnu ganga út frá, at nógvar av hesum kvinnum lítla og onga skipaða útbúgving hava havt.

Tá tær stóru broytingarnar fóru fram á arbeiðsmarknaðinum, hava tær elstu kvinnurnar í kanninginini verið munandi eldri enn tær yngstu. Í 1970 vóru tær elstu 45 ár og eldri, meðan tær yngstu vóru 28-35 ár, og sostatt í bestu árum. Tað forkláar, hví so nógvar munur á, hvussu nógvar ár ymsu aldursbólkarnir hava verið á arbeiðsmarknaðinum, og hvussu arbeiðstíðin hevur verið (sí talvu 1.15, 1.18 og 1.19). At talið á kvinnum, sum mest hava arbeitt fulla tíð, ikki kemur longri enn upp á sættu hvørja av teimum yngstu, er í stóran mun, tí at barnaansingarmøguleikarnir ikki vóru so útbýgdir í 1960-70unum, sum teir blivu seinri.

Eitt vanligt mynstur í einum kvinnulívi, sum gongur aftur og aftur millum tær, sum hava luttikið í kanninginini, er skiftandi arbeiðstíðir gjøgnum lívið. T.d. var vanligt at arbeiða nøkur fá ár aftaná skúlan, men tá tær giftust, fóru tær heim at ansa húsi og børnum. Tá tað yngsta var farið í skúla ella seinri, fóru tær út (aftur) á arbeiðsmarknaðin. Summar byrjaðu t.d. við hálfari ella partíð í nøkur ár og fóru seinri upp á fulla; aðrar vórðu verandi partíð ella skiftandi tíðir.

Alt í alt kunnu vit staðfesta, at í 1960-unum og 1970-unum víðkaðist føroyski arbeiðsmarknaðurin, Eftirspurningurin á útbúnum fólki vaks, men eisini var rúm fyri arbeiðsfólki, ið ikki høvdu stórvegis útbúgving. Nógvar útbúgvingar, sum í dag krevja miðnámsútbúgvingar, kundi ein fara undir við barnaskúla sum grundarlag. – Sum vit seinni skulu síggja, var stórir partur av respondentunum, ið bert høvdu barnaskúla at byggja víðari á, men tað var fyri nøkrum ártíggjum síðan ikki eins stór forðing fyri at fáa útbúgving og gott arbeiði sum í dag.

Skúlar og útbúgving søguliga

Atgongdin til millum- real- og preliminarskúla og studentaskúla var lítið útbygd í Føroyum, tá ið teir eldru aldursbólkarnir vaksu upp. Realskúli hevur verið í Tórshavn síðan 1861, næmingatalið var í 1930-unum uml. 120¹¹. Frá 1925 bar til at taka preliminarprógva á Tvøroyri, og í Vági kom realskúli í 1929. Í Klaksvík varð stovnaður millum- og realskúli í 1935.¹² Á Føroya Studentaskúla var frá 1937 preliminardeild við 2-ára skúlagongd, men áðrenn 1950 var talið á teimum sum tóku prógv sum oftast niðan fyri 15; í 50-árunum nakað hægri, men bert eitt árið oman fyri 30.¹³

Føroya Studentaskúli varð stovnaður í 1937, og teir fyrstu studentarnir fingur prógv í 1939, sjev í tali (4 dreingir 3 gentur). Tey næstu 20 árin lá talið á studentsprógvum millum 3 og 17, tey flestu árin um 10-12. Hóast dreingirnir sum oftast vóru í meirluta, vóru at kalla øll árin eisini nakrir kvinnuligir studentar. Talið á studentum vaks munandi frá 1960.

Nakrir móguleikar vóru fyri at fáa útbúgving í Føroyum longu í fyrru helvt av 20. øld, t.d. á navigatiónsskúla, læraraskúla, sjúkrasystraskúla. Ungfólk kundu eisini koma í handverkaralæru

11 Hentze 2000, s. 338. NB næmingatal í øllum 4 flokkum, her er ikki tilskilað, hvussu nógvar tóku prógv.

12 Petersen 1994, s. 95-96.

13 Føroya Studentaskúli og HF-skeið 50 ár. 1937-1987.

innan ymisk fak; tekniskir skúlar og handilsskúlar vóru eisini longu í 1930-unum. Men ein stóur partur av ungfólki leitaði burtur, mest til Danmarkar, fyri at fáa læru ella útbúgving. Talið á teimum, sum finga sær longri útbúgving, vaks ógvusliga frá 1960-unum, m.a. tí at tað gjørdist lagaligari at fáa fígging til útbúgvingina, og ikki minst tí at eftirspurningurin eftir útbúnum fólki vaks so hvørt sum arbeiðsmarknaðurin gjørdist meira fjølbroyttur og førleikakrøvini herdust.

Skúlagongd, útbúgving og arbeiði

Á talvunum niðanfyri er gjørt upp, hvussu respondentarnir hava svarað upp á spurningar um skúlagongd, útbúgving og arbeiði. Høvuðsúrslitini eru hesi:

Dupult so nógvar (fýra av tíggu) í Tórshavnarøkinum sum kring landið annars (tvær av tíggu) hava arbeiðt mest hjá tí almenna. Harafturímóti hevur ein góður triðingur av kvinnunum kring landið arbeiðt í privatari vinnu móti einum fimtingi í Tórshavnarøkinum. Uml. tríðju hvørjari kring landið hava verið heimagangandi. Hjá monnunum er geografiski munurin størri viðvíkjandi størvum á sjónum og á landi: Dupult so nógvir av monnunum kring landið (uml. helvtin) sum í Tórshavnarøkinum (ein fjórðingur) hava arbeiðt mest sum sjómenn.

Eisini er stóur munur millum, hvussu leingi menn og kvinnur hava verið á arbeiðsmarknaðinum. Nógv tann størsti parturin av monnunum hevur verið á arbeiðsmarknaðinum 30 ár ella meira, og allir hava arbeiðt fulla tíð. Mynstrið hjá kvinnunum er heilt øðrvísi, og tað broytist ógvusliga yvir tíð: meðan ein knappur triðingur av teimum elstu ongantíð hevur arbeiðt úti, eru bara nakrar heilt fáar í teimum báðum yngru aldursbólkunum, sum ongantíð hava verið á arbeiðsmarknaðinum. Uml. fimta hvør í teimum báðum eldru aldursbólkunum, men bara nakrar svinnandi fáar av teimum yngstu hava arbeiðt úti minni enn tíggu ár. Fjórða hvør av teimum elstu og ein góður triðingur av teimum yngstu hava arbeiðt millum 10-29 ár. Fjórða hvør av teimum elstu hevur arbeiðt 30 ár ella

meira móti væl yvir helvtini av teimum yngstu. Eisini arbeiðstíðin er kollvelt. Ein góður triðingur av teimum elstu og næstan seks av tíggju av teimum yngstu hevir arbeiðt mest fulla tíð. Meira enn onnur hvør av teimum elstu hevir arbeiðt mest hálva tíð ella minni, meðan hetta bara er galdandi fyri fimtu hvørja av teimum yngstu.

Munur er millum geografisku økini: Lutfalsliga fleiri av kvinnunum uttan fyri Tórshavnarøkið hava ongantíð arbeiðt úti ella úr nøkrum fáum árum upp til 29 ár, men í Tórshavnarøkinum hava dupult so nógv (seks av tíggju) sum uttan fyri Tórshavnarøkið (tríggjar av tíggju) arbeiðt 30 ár ella meira. Geografiski munurin viðvíkjandi arbeiðstíð er ikki eins stórur. Næstan sætta hvør í Tórshavnarøkinum hevir arbeiðt mest fulla tíð móti góðari helvtini uttan fyri Tórshavnarøkið, og ein fjórðingur í Tórshavnarøkinum hevir arbeiðt mest hálva tíð ella minni móti einum knøppum triðingi uttan fyri Tórshavnarøkið.

Fýra av fimm hava barnaskúla sum einastu grundleggjandi skúlagongd, og menninir hava í miðal nakað longri skúlagongd enn kvinnurnar. Men jú yngri, jú longri skúlagongd: meðan níggju av tíggju í elsta bólkinum bara hava barnaskúla, hava tríggir fjórðingar av teimum yngstu bara barnaskúla, og kynsmunurin minkar niður í nærum einki millum tey yngstu.

Nakað niðanfyrir helvtina hevir onga útbúgving aftaná grundleggjandi skúlagongd, og her er kynsmunurin uppafur størri: Menninir eru í fleirtali á øllum útbúgvingum, og 63% av kvinnunum hava onga útbúgving móti 29% av monnunum. Stórur munur er á útbúgvingarmynstrinum yvir tíð. Talið á teimum við ongari útbúgving fellur javnt við tíðini og minkar úr trimum fjórðingum av teimum elstu niður í ein góðan triðing av teimum yngstu. 44% av teimum elstu og 21% av teimum yngstu monnunum hava onga útbúgving, men ógvusligasti vøksturin er hjá kvinnunum: her fellur talið á teimum uttan útbúgving úr 88% í elsta bólkinum niður í 50% í yngsta bólkinum. Hjá báðum kynum er vøksturin stórur í 3-4 ára útbúgvingunum. Ein stórur partur av 3-4 ára útbúgvingunum hjá monnunum eru maritimar útbúgvingar, t.d. maskinmeistara-, stýrimans- og skipsføraraútbúgvingar. 3-4 ára útbúgvingarnar, sum kvinnurnar taka, eru mest innan undirvísingar- og heilsuverkið, t.d. lærarar, pedagogar og sjúkrarøktarfrøðingar. Serliga millum kvinnurnar er eisini stórur vøkstur í 1-2 ára útbúgvingunum, t.d. háskúlaskeið, styttri skeið og útbúgvingar í sjúkra- og eldrarøkt, hondarbeiði, skrivstovu og handli. Talið á teimum, sum taka sveinabrævsútbúgving, er rættiliga støðugt, og har eru kvinnurnar fáar. Talið á akademikarum veksur eisini, men tøluni eru smá.

Munurin millum Tórshavnarøkið og restina av landinum er stórur: meira enn helvtin av respondentunum uttan fyri Tórshavnarøkið hava onga útbúgving móti einum triðingi í Tórshavnarøkinum. Lutfalsliga fleiri á øllum útbúgvingarstigum uttan sveinabrævsútbúgvingar eru í Tórshavnarøkinum. Kynsmunirnir líkjast eisini; undantak eru 3-4 ára útbúgvingarnar: her eru uml. eins nógv av báðum kynum í Tórshavnarøkinum, men nógv fleiri menn enn kvinnur uttan fyri Tórshavnarøkið.

Grundleggjandi skúlagongd

Talva 1.1 vísir, at nógv teir flestu av respondentunum (80 %) hava barnaskúla sum grundleggjandi skúlagongd. Ein munandi minni partur (15 %) ¹⁴ hevur millumskúla ella real/preliminerskúla, og ein heilt lítil partur (5%) hevur studentaskúla. Menninir hava gjøgnumgangandi nakað longri skúlagongd enn kvinnurnar. Tað er stórur kynsmunur við tað, at tað eru nógv fleiri kvinnur enn menn, sum bara hava barnaskúla sum grundleggjandi skúling. Nógv hava útbúgving aftrat hesum (sí talvu 1.4).

**Talva 1.1: Hvussu langa grundleggjandi skúlagongd fingi tygum?
Býtt eftir kyni. Í procentum.**

	Tils.	Menn	Kvinnur
Barnaskúli	80	75	83
Millumskúli	3	5	3
Realskúli/Preliminer	12	15	10
Studentaskúli	5	5	4
N=	485	222	263

Aldursbýtið á talvu 1.2 vísir eina greiða mynd: Jú yngri, jú longri grundleggjandi skúlagongd. Í elsta aldursbólkinum (85 ár og eldri) hava 89% barnaskúla, men í yngsta aldursbólkinum (67-74 ár) hava 73% barnaskúla og so mikið fleiri millum-, real-, preliminer- og/ella studentaskúla. Kynsmunurin minkar og javnar seg út við tíðini, sí talvu 1.3.

**Talva 1.2: Hvussu langa grundleggjandi skúlagongd fingi tygum?
Býtt eftir aldri. Í procentum.**

Aldur	Tils.	67-74	75-84	85+
Barnaskúli	80	73	85	89
Millumskúli	3	5	3	2
Realskúli/Preliminer	12	15	10	7
Studentaskúli	5	7	2	2
N=	485	240	189	56

**Talva 1.3: Hvussu langa grundleggjandi skúlagongd fingi tygum?
Býtt eftir aldri og kyni. Í procentum.**

Aldur	Tils.		67-74		75-84		85+	
	M	K	M	K	M	K	M	K
Kyn								
Barnaskúli	75	83	73	74	78	90	75	95
Millumskúli	5	3	4	5	5	1	6	0
Realskúli/Preliminer	15	10	15	15	15	7	19	2,5
Studentaskúli	5	4	8	6	2	2	0	2,5
N=	222	263	125	115	81	108	16	40

14 3% + 12%

Útbúgving aftaná grundleggjandi skúlagongd

Sum nevnt omanfyri, var fyri nøkrum ártíggjum síðan so, at til bar at fara í læru ella undir útbúgving uttan stórvegis grundleggjandi skúlagongd. Viðurskiftini vóru sostatt heilt øðrvísi enn nú, tá ið meginparturin av ungdóminum tekur einhvørja miðnámsútbúgving.

Vit hava valt at skipa útbúgvingarnar í bólkar eftir, hvussu langa tíð tær hava tikið heldur enn eftir yrki. Í spurnablaðnum varð spurt "Hvørja útbúgving hava tygum?", og tá ið respondentarnir vórðu ringdir upp, vórðu teir bidnir um at upplýsa *longstu* útbúgving sína.

Upp í bólkin 1-2 ár eru eisini tald tey, ið hava faklig skeið, sum kunnu hava verið styttri enn 1 ár. Undir "Sveinabræv" eru flokkaðir handverkarar o.o., ið hava útbúgving skipað sum lærutíð við sveinabrævi. Uppi í bólkinum 3-4 ár er ein long røð av útbúgvingum: martimar útbúgvingar, lærarar, sjúkrarøktarfrøðingar, handils- og skrivstovuútbúgvingar o.m.a. Bólkurin *akademikarar* skuldi ikki kravt nærri upplýsing – fevnir um verkfrøðingar, læknar o.a. universitetsútbúgvingar. Tað eru bert 17 tilsaman í okkara úrvali, sum hava so langa útbúgving, 12 menn og 5 kvinnur.

Talva 1.4 niðanfyri vísir, at 47% av respondentunum hava onga útbúgving aftaná grundleggjandi skúlagongd. Her er kynsmunurin upp aftur størri enn á grundleggjandi skúlagongdini: 29% av monnunum og 63% av kvinnunum hava onga útbúgving, og menninir eru í fleirtali á øllum útbúgvingum. Flestu menn hava 1-2 ára útbúgving, flestu kvinnur onga.

Talva 1.4: Hvussu langa útbúgving hava tygum eftir grundleggjandi skúlagongd? Býtt eftir kyni. Í procentum.

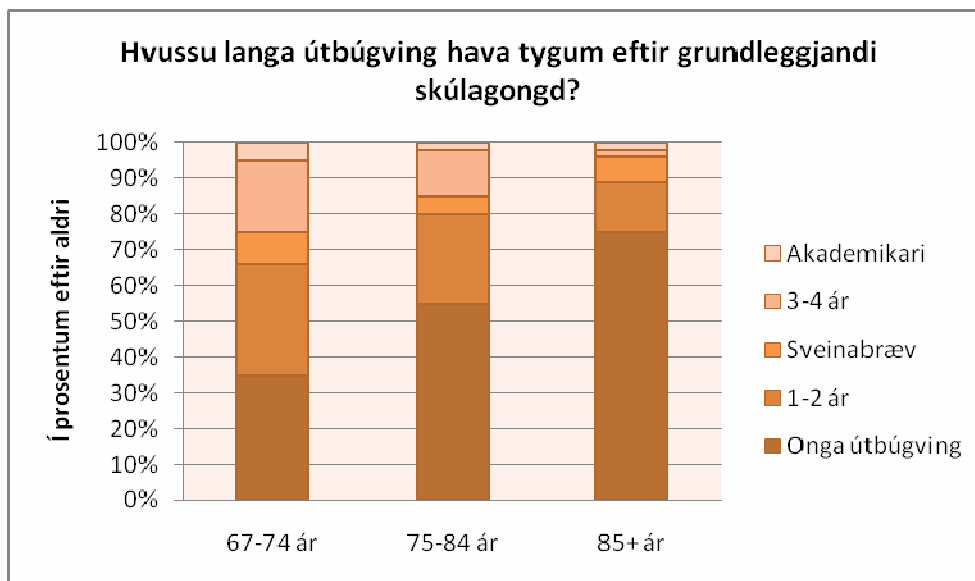
	Tils.	Menn	Kvinnur
Onga útbúgving	47	29	63
1-2 ára útbúgving	27	31	23
Sveinabræv	8	15	1
3-4 ára útbúgving	15	20	11
Akademikari	3	5	2
N=	483	221	262

Eisini her er týðuligur munur á aldursbólkunum. Talið á teimum við ongari útbúgving fellur javnt við tíðini og minkar úr 75% í elsta bólkinum niður í 35% í yngsta bólkinum, og talið á teimum við útbúgving – serliga millum 1-4 ár - veksur, jú yngri aldursbólk talan er um, sí talvu 1.5. Eisini fellur kynsmunurin yvir tíð, um enn hann ikki verður javnaður í eins stóran mun og á grundleggjandi skúlagongdini: Talið á monnum uttan útbúgving fellur úr 44% millum teir elstu til 21% millum teir yngstu, men ógvusligasti vøksturinn er hjá kvinnunum: her fellur talið á teimum uttan útbúgving úr 88% í elsta bólkinum niður í 50% í yngsta bólkinum. Kvinnurnar taka seg serliga fram á 1-2 ára útbúgvingunum, har tær koma á hædd við menninar, meðan menninir serliga taka seg fram á 3-4 ára útbúgvingunum. Nærum ongar kvinnur taka sveinabrævsútbúgvingar, sí talvurnar 1.5 og 1.6.

Talva 1.5: Hvussu langa útbúgving hava tygum eftir grundleggjandi skúlagongd? Býtt eftir aldri. Í procentum.

Aldur	67-74	75-84	85+	%-diff *
Onga útbúgving	35	55	75	-40
1-2 ár	31	25	14	18
Sveinabræv	9	5	7	2
3-4 ár	20	13	2	18
Akademikari	5	2	2	3
N=	240	188	56	

*Procentmunir millum aldursbólkarnar 67-74 ár og 85+ .

Á talvu 1.6 eru procentmunir millum kyn tilskilað. Tað sæst, at munurin millum kyn er minkaður, serliga við tað, at kvinnur í størri mun hava tikið stuttar útbúgvingar (1-2 ár) eftir grundleggjandi skúlagongd.

**Talva 1.6: Hvussu langa útbúgving hava tygum eftir grundleggjandi skúlagongd?
Býtt eftir kyni og aldri. Í procentum.**

	67-74			75-84			85+		
	M	K	%-Diff. *	M	K	%-Diff. *	M	K	%-Diff. *
Onga útbúgving	21	50	29	37	68	31	44	88	44
1-2 ár	32	31	-1	29	22	-7	31	8	-23
Sveinabræv	18	0	-18	11	1	-10	19	2	-17
3-4 ár	22	16	-6	19	8	-11	6	0	-6
Akademikari	7	3	-4	4	1	-3	0	2	-2
N=	125	115		80	108		16	40	

*Procentmunur millum kyn í teimum trimum aldursbólkunum.

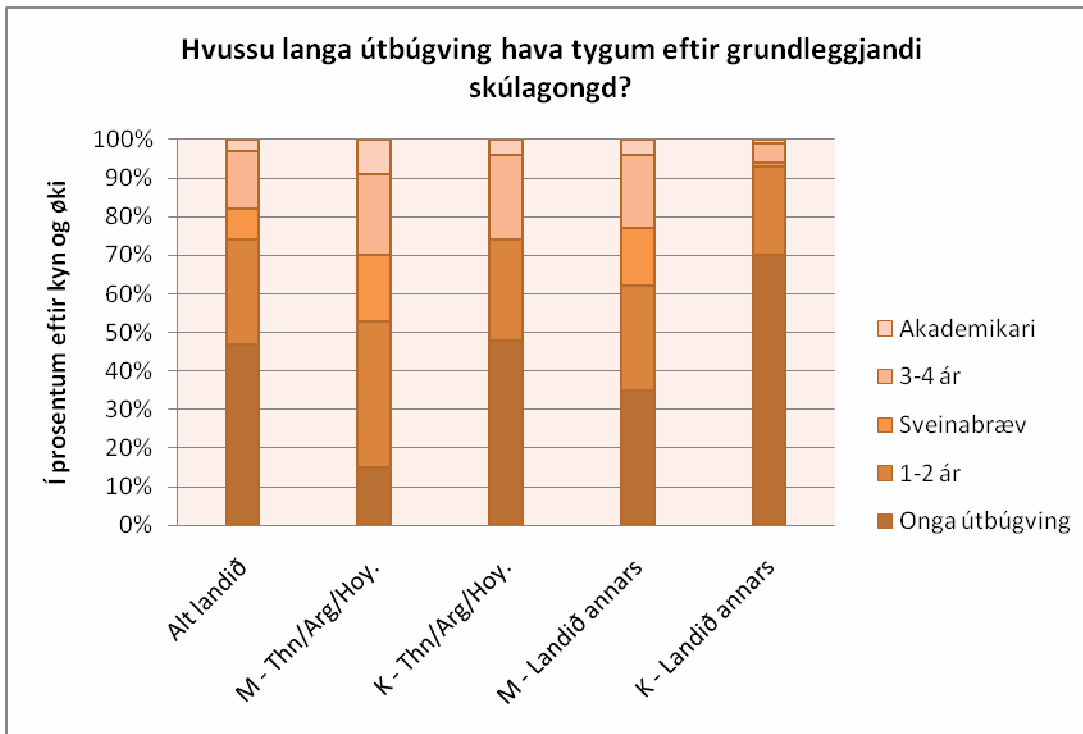
Á talvu 1.7 hava vit markerað procenttøl, ið víkja mest frá miðaltalinum, við reyðum (væl meira enn miðal) og við bláum (væl minni enn miðal). Sum talva 1.7 vísir, er stórir kyns- og geografiskur munur: lutvíst nógv fleiri menn (35%) uttan útbúgving búa uttan fyri Tórshavnarøkið móti 15% í Tórshavnarøkinum. Hjá kvinnunum ger sama mynstrið seg galdandi: 70% av teimum, sum búa kring landið, hava onga útbúgving, móti 48% í Tórshavnarøkinum. Í Tórshavnarøkinum hava lutfalsliga fleiri útbúgving. Undantikið er sveinabrævsútbúgvingin. Kynsmunirnir líkjast eisini. Undantak eru 3-4 ára útbúgvingarnar; her eru uml. eins nógv av báðum kynum í Tórshavnarøkinum, men nógv fleiri menn enn kvinnur uttan fyri Tórshavnarøkið.

Talvan vísir, at kvinnur uttan fyri Tórshavnarøkið og menn í Tórshavnarøkinum eru tey, sum mest líkjast burturúr í tí generella útbúgvingarmynstrinum. Kvinnur í landinum annars hava væl styttri útbúgving enn hinir bólkarnir. Menn í Tórshavnarøkinum hava yvirlutan í øllum útbúgvingarstigum, líka frá 1-2 ára útbúgving og til akademikarar.

**Talva 1.7: Hvussu langa útbúgving hava tygum eftir grundleggjandi skúlagongd?
Býtt eftir kyni og geografi. Í procentum.***

	Alt landið	Geografiskt býti		Býti í geografi og kyn			
		Thn/Arg/Hoy.	Landið annars	Thn/Arg/Hoy.	Landið annars	M	K
				M	K	M	K
Onga útbúgving	47	33	54	15	48	35	70
1-2 ár	27	32	25	38	26	27	23
Sveinabræv	8	8	7	17	0	15	1
3-4 ár	15	21	12	21	22	19	5
Akademikari	3	6	2	9	4	4	1
N=	484	159	325	71	88	150	175

*Har munandi størri munur er enn í úrvalinum tilsamans (totalt fyr bæði kyn og landið sum heild), eru tølini markerað við reyðum, og har munurin er munandi minni við bláum.

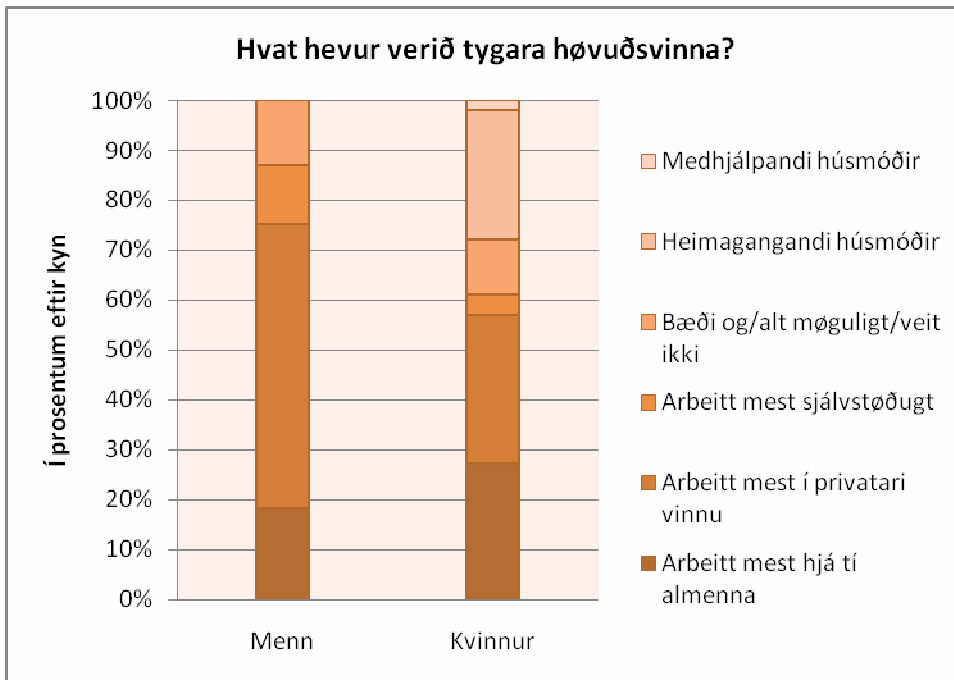
Arbeiði

Í tí útsenda spurnablaðnum ljóðaði ein spurningur: "Hvat hevur verið tygara høvuðsvinna?". Í samrøðu varð hartil spurt, um tey høvdu arbeiðt mest sjálvstøðugt; hjá tí almenna ella hjá tí privata, ella bæði/og; um tey høvdu arbeiðt mest á sjógv ella landi ella bæði/og; sum heimagangandi/medhjálpanði húsmóðir; fulltíðar, parttíðararbeiði ella bæði/og. Á talvu 1.8 sæst, at væl størri partur av monnunum (57%) enn av kvinnunum (30%) hava arbeiðt í privatari vinnu. Í yngsta aldursbólki er procenttalið hægst fyri tey, ið mest hava arbeiðt hjá tí almenna. At nevna "heimagangandi húsmóðir" sum "høvuðsvinnu" hoyrir tí elsta aldursbólkinum til (37%), og í mittasta bólki 19%. Bert 5% í yngsta aldursbólkinum hava svarað so.

Talva 1.8: Hvat hevur verið tygara høvuðsvinna? Býtt eftir kyni. Í procentum.*

	Tils.	Menn	Kvinnur
Arbeitt mest hjá tí almenna	23	18	27
Arbeitt mest í privatari vinnu	42	57	30
Arbeitt mest sjálvstøðugt	8	12	4
Bæði og/alt móguligt/veit ikki	12	13	11
Heimagangandi húsmóðir	14	0	26
Medhjálpanði húsmóðir	1	0	2
N=	482	219	263

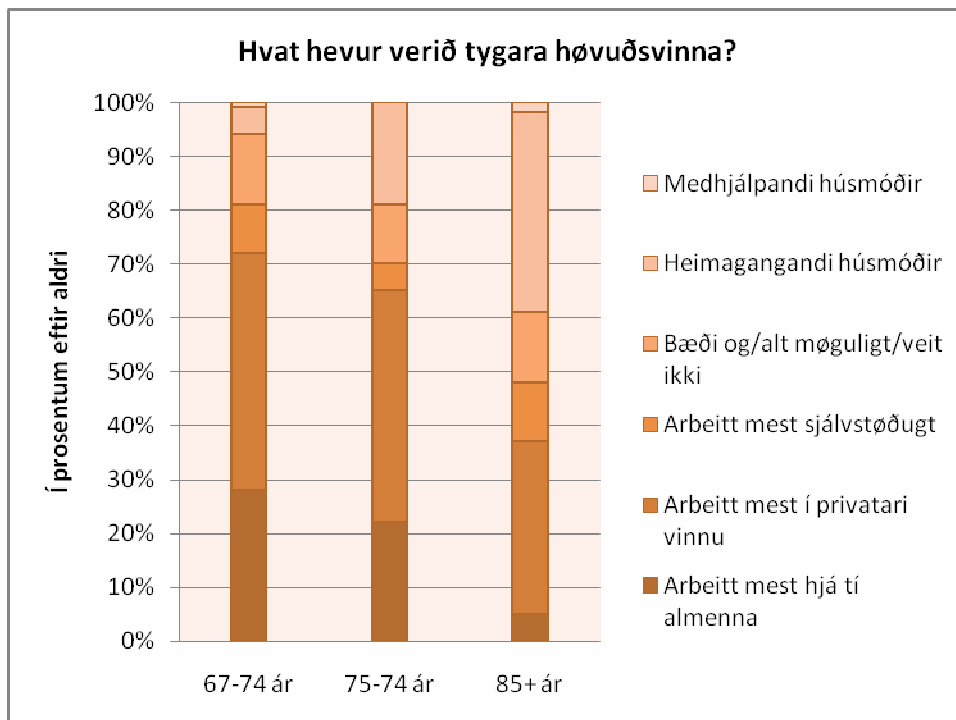
*Tøl, ið víkja mest frá miðaltalinum, eru við reyðum (væl meira enn miðal) og við bláum (væl minni enn miðal).

Talva 1.9: Hvat hefur verið tygara hövuðsvinna? Býtt eftir aldri. Í procentum.*

Aldur	Tils.	67-74	75-84	85+
Arbeitt mest hjá tí almenna	23	28	22	5
Arbeitt mest í privatari vinnu	42	44	43	32
Arbeitt mest sjálfstöðugt	8	9	5	11
Bæði og/alt möguligt/veit ekki	12	13	11	13
Heimagangandi húsmóðir	14	5	19	37
Medhjálpandi húsmóðir	1	1	0	2
N=	482	239	187	56

*Töl, ið víkja mest frá miðaltalinum, eru við reyðum (væl meira enn miðal) og við bláum (væl minni enn miðal).

Talva 1.10 vísir, at parturin av kvinnum, sum hava arbeitt mest hjá tí almenna, er hægstur í yngsta aldursbólki (27%) og lægst í elsta aldursbólki (5%).

Talva 1.10: Hvat hefur verið tygara hövuðsvinna? Býtt eftir aldri og kyni. Í procentum.

Aldur	Tils.		67-74		75-84		85+	
	M	K	M	K	M	K	M	K
Arbeitt mest hjá tí almenna	18	27	18	37	20	24	6	5
Arbeitt mest í privatari vinnu	57	30	55	33	60	31	56	23
Arbeitt mest sjálvstöðugt	12	4	14	4	9	3	19	7
Bæði og/alt móguligt/veit ikki	13	11	13	12	11	10	19	10
Heimangangandi húsmóðir	0	26	0	11	0	32	0	52
Medhjálpandi húsmóðir	0	2	0	3	0	0	0	3
N=	219	263	124	115	79	108	16	40

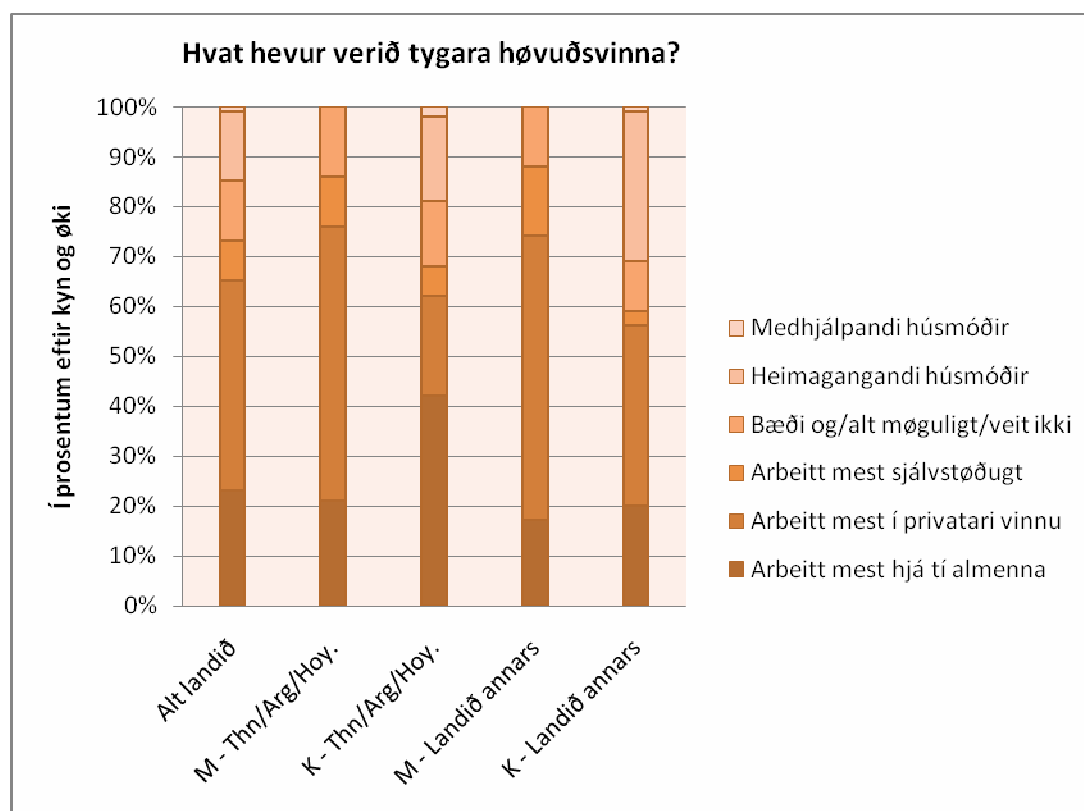
Stórur munur er á geografiska býtinum av teimum ymsu vinnugreinunum, serliga viðvíkjandi býtinum millum almenna og privata arbeiðsmarknaðin: 33% av teimum í Tórshavnarøkinum hava arbeitt mest hjá tí almenna móti 18% kring landið, og 45% kring landið hava arbeitt mest í privatari vinnu móti 36% í Tórshavnarøkinum. Meðan munurin á monnunum í Tórshavnarøkinum og kring landið bara er nøkur fá procent, er hann munandi størri hjá kvinnum. Í Tórshavnarøkinum hava 42% av kvinnum arbeitt mest hjá tí almenna móti 20% av kvinnum kring landið. Harafturímóti

hava 36% av kvinnunum kring landið arbeitt í privatari vinnu móti 20% í Tórshavnarøkinum. 30% av kvinnunum kring landið hava verið heimagangandi móti 17% í Tórshavnarøkinum, sí talvu 1.11.

Talva 1.11: Hvat hevur verið tygara høvuðsvinna? Býtt eftir kyni og geografi. Í procentum.

	Thn/Arg/Hoy.		Thn/Arg/Hoy.			Landið annars		
	Tils.	Tils.	M	K	%-diff*	M	K	%-diff
Arbeitt mest hjá tí almenna	33	18	21	42	-21	17	20	-3
Arbeitt mest í privatari vinnu	36	45	55	20	30	57	36	21
Arbeitt mest sjálvstøðugt	8	8	10	6	4	14	3	11
Bæði og/alt møguligt/veit ikki	13	11	14	13	1	12	10	2
Heimagangandi húsmóðir	9	17	0	17	-17	0	30	-30
Medhjálpanði húsmóðir	1	1	0	2	-2	0	1	-1
N=	160	322	72	88		147	175	

*Procentmunir millum kynini í ymsum vinnum.

Á talvu 1.12 sæst, at 52% av monnunum hava arbeitt mest á landi, og 42% hava arbeitt mest sum sjómenn. Munurin á teimum báðum yngru aldursbólkunum er ikki stórur, men tann elsti líkist burtúr við lutfalsliga færri sjómonnum. Hugsast kann, at nógvir av javnaldrum teirra ikki longur eru á lívi. Her skal fyrivarni tó takast fyri smáu tølunum. Óvæntað fáir menn svaraðu, at teir høvdu arbeitt bæði á sjógv og landi. Ongar kvinnur, sum hava lutikið í kanninginini, hava havt lívsstarv á

sjónum. Talva 1.13 vísir stóran geografiskan mun: 68% av monnunum í Tórshavnarøkinum hava arbeitt mest á landi móti 44% av monnunum uttan fyri Tórshavnarøkið. 24% av monnunum í Tórshavnarøkinum hava arbeitt mest sum sjómenn móti 51% av monnunum uttan fyri Tórshavnarøkið.

Talva 1.12: Arbeitt mest á landi /mest til sjós. Býtt eftir aldri (menn). Í procentum.

	Tils.	67-74	75-84	85+
Mest á landi	52	52	49	62
Mest til sjós	42	42	42	38
Bæði og/veit ikki	6	6	9	0
N=	222	125	81	16

Talva 1.13: Arbeitt mest á landi /mest til sjós. Býtt eftir geografi (mannligir respondentar). Í procentum.

	Tils.	Thn/Arg/Hoy.	Landið annars
Mest á landi	52	68	44
Mest til sjós	42	24	51
Bæði og/veit ikki	6	8	5
N=	222	72	150

Stórur munur er millum, hvussu leingi menn og kvinnur hava verið á arbeiðsmarknaðinum. Á talvu 1.14 sæst, at nógv størsti parturin av monnunum (96%) hava verið á arbeiðsmarknaðinum meira enn 30 ár. Mynstrið hjá kvinnunum er heilt øðrvísi. 41% hava verið á arbeiðsmarknaðinum meira enn 30 ár, 9% hava ongantíð verið á arbeiðsmarknaðinum, og restin, sum telur uml. helmingin, hevur arbeitt úti frá nøkrum fáum árum til 29 ár.

Talva 1.14: Hvussu leingi hava tygum verið á arbeiðsmarknaðinum? Býtt eftir kyni. Í procentum.

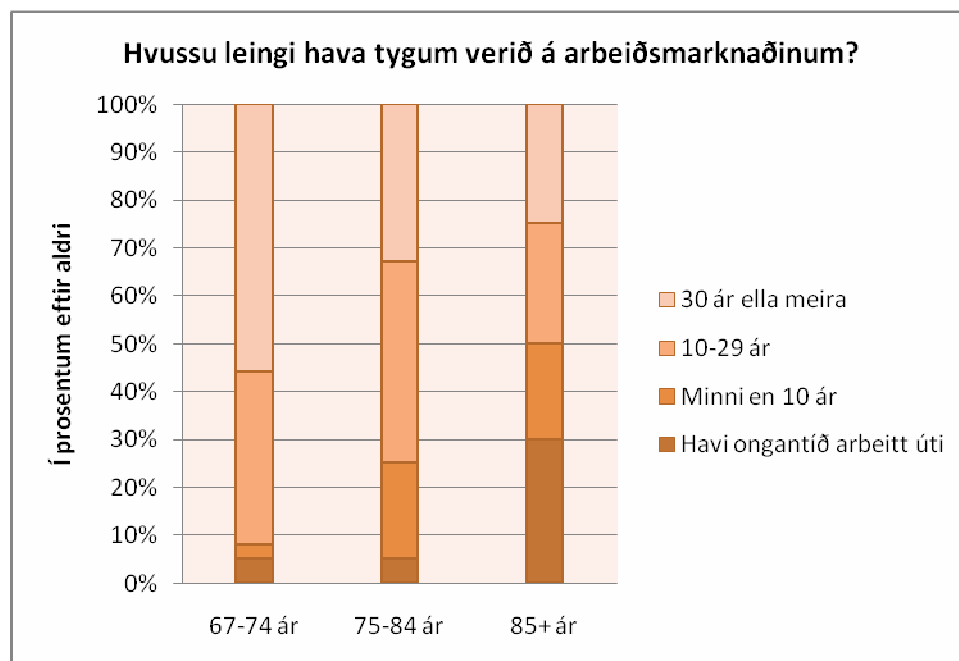
	M	K
Havi ongantíð arbeitt úti	0	9
Minni enn 10 ár	0	13
10-29 ár	4	37
30 ár ella meira	96	41
N=	221	262

Talva 1.15 vísir, at talið á kvinnum, sum ongantíð hava arbeitt úti, er nógv lægri í teimum báðum yngstu bólkunum (5%) enn í tí elsta bólkinum (30%). Tilsvarandi er talið á teimum, sum hava arbeitt úti 30 ár ella meira økt ógvusliga, jú yngri aldursbólkar talan er um. Meðan 25% av teimum elstu kvinnum hava arbeitt úti 30 ár ella meira, er hetta talið 56% fyri tær yngstu kvinnurnar.

Talva 1.15: Hvussu leingi hava tygum verið á arbeiðsmarknaðinum? (Bara kvinnuligu respondentarnir). Í procentum.

	Tils.	67-74	75-84	85+	%-diff *
Havi ongantíð arbeiðt úti	9	5	5	30	-25
Minni enn 10 ár	13	3	20	20	-17
10-29 ár	37	36	42	25	11
30 ár ella meira	41	56	33	25	31
N=	262	115	107	40	

* Procentmunir millum elsta og yngsta aldursbólkin.

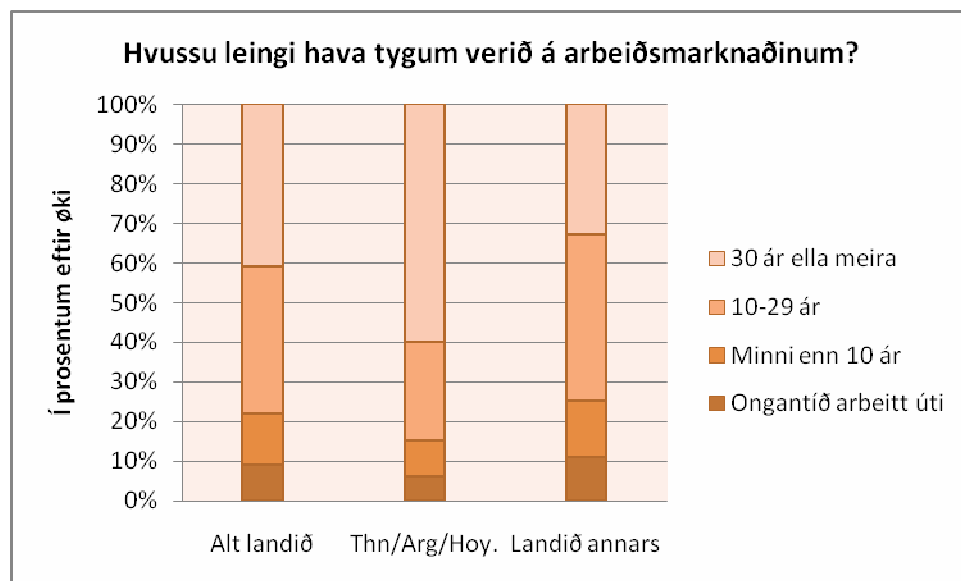

Á talvu 1.16 niðanfyrri sæst munur millum geografisku økini: Lutfalsliga fleiri kvinnur uttan fyrri Tórshavnarøkið enn í Tórshavnarøkinum hava antin ongantíð arbeiðt úti, ella arbeiðt úti minni enn 30 ár. Í Tórshavnarøkinum hava 60% av kvinnunum arbeiðt 30 ár ella meira móti 33% av kvinnunum uttan fyrri Tórshavnarøkið. Í hvussu stóran mun kvinnurnar sjálvvalt hava arbeiðt heima, ella um orsøkin er, at útboðið av arbeiði ikki hevur verið eins stórt úti um landið sum í Tórshavnarøkinum, er ilt at siga.

Talva 1.16: Hvussu leingi hava tygum verið á arbeiðsmarknaðinum?
(Bara kvinnuligu respondentarnir). Í procentum.

	Tils.	Thn/Arg/Hoy.	Landið annars	%-diff *
Ongantíð arbeitt úti	9	6	11	-5
Minni enn 10 ár	13	9	14	-5
10-29 ár	37	25	42	-17
30 ár ella meira	41	60	33	27
N=	262	85	177	

*Procentmunir millum økini

Eisini viðv. arbeiðstíð er stórir munur millum kynini. Meðan allir menninir hava arbeitt fulla tíð, hava bara 54% av kvinnunum arbeitt fulla tíð, sí talvu 1.17. Men á aldursbýtinum á talvu 1.18 sæst, at eisini her er stór broyting farin fram hjá kvinnunum yvir tíð: Talið á kvinnum, sum hava arbeitt fulla tíð, er økt úr 35% millum tær elstu upp í 58% millum tær yngstu. Meðan 55% av teimum elstu hava arbeitt hálva tíð ella minni, er hetta talið fallið til 22% millum tær yngstu.

Talva 1.17: Arbeiðstíð býtt eftir kyni. Í procentum.

	Tils.	Menn	Kvinnur
Arbeitt mest fulla tíð	75	100	54
Arbeitt mest parttíð ella ongantíð	15	0	28
Bæði og/veit ikki	10	0	18
N=	483	221	262

Talva 1.18: Arbeiðstíð hjá kvinnum býtt eftir aldri (kvinur). Í procentum.

Aldur	Tils.	67-74	75-84	85+
Arbeitt mest fulla tíð	54	58	55	35
Arbeitt mest hálva tíð ella minni	28	22	25	55
Bæði og/veit ikki	18	20	20	10
N=	262	115	107	40

Í Tórshavnarøkinum hava 58% av kvinnunum arbeitt mest fulla tíð móti 51% kring landið, meðan 25% í Tórshavnarøkinum hava arbeitt mest hálva tíð ella minni móti 30% kring landið.

Talva 1.19: Arbeiðstíð hjá kvinnum. Býtt eftir geografi. Í procentum.

	Tils.	Thn/Arg/H oy.	Landið annars
Arbeitt mest fulla tíð	54	58	51
Arbeitt mest hálva tíð ella minni	28	25	30
Bæði og/veit ikki	18	17	19
N=	262	88	174

Kap. 2 Bústaður og mobilitetur

Í hesum parti av kanningini vórðu respondentarnir bidnir um at svara upp á nakrar spurningar um bústaðarviðurskipti og mobilitet. Kanningin vísir, at tey flestu búgva í egnum húsum, og húskini eru smá, 1-2 fólk í húsi er tað vanligasta. Meira enn dupult so nógvar kvinnur búgva einsamallar í húsi, og jú eldri kvinnur, jú fleiri búgva einsamallar, av tí at tær í miðal liva longur enn menn. Húski við fleiri enn einum fólk fata nógvan vanligast um mann og konu; men fleirættarliðað húsarhald ella aðrar kombinatióinir koma eisini fyri.

Meginparturin hevur ynski um at búgva í verandi bústaði sum longst, men stöðufestið er sterkari kring landið enn í Tórshavnarøkinum. Tað er tó vert at geva gætur, at av teimum, sum antin høvdu avgjørt at flyta ella hugsaðu um tað, var ein fimtapartur, sum høvdu valt at flutt í minni hús ella íbúð. Serliga tey 67-74 ára gomlu vóru opin fyri at flyta í minni bústað, og fleiri í Tórshavnarøkinum enn í landinum annars. Sum grundir til at flyta nevndu tey flestu, at húsin vóru ov stór og tung at halda, meðan tað, sum helt teimum flestu aftur at flyta var kensluligt tilknýti til hús og móguliga eisini grannalagið, umframt trongdina at vera sjálvbjargin. Sjálvbjargnistrongdin vísir seg eisini við, at so fá hugsa tað sum ein móguleika at flyta inn til børn ella aðra familju. Bara eitt fátal nevndi einsemi sum ein grund til at flyta.

Vert er at viðmerkja, at í Føroyum er sterk traditióin fyri at búgva í egnum húsum størsta partin av lívinum, og fáir alternativir móguleikar eru fyri eldri, sum ikki hava tørv á ellis- ella røktarheimspláss, t.d. eldraíbúðir ella aðrir formar fyri smærri húsum ella íbúðum. Hetta kann hugsast at hava ávirkað svarini. Fyri tað, um tey flestu hava svarað nei til at flyta, kunnu fleiri teirra hava ynski um at flyta, men bara ongar móguleikar síggja fyri, hvagar tey skuldu flutt. Útboðið av eldraíbúðum, vardum íbúðum og vælegnaðum smærri íbúðum annars er ógvuliga avmarkað. Tá ið fleiri kring landið enn í Tórshavnarøkinum svara, at tey ikki hava hugsað um at flyta, kann tað hanga saman við, at útboðið í Tórshavn av t.d. smærri íbúðum hóast alt er størri enn aðrastaðni. Í opnu spurningunum (sí kap. 7) vóru tó nógvan, bæði í Tórshavnarøkinum og kring landið, sum nevndu, at tey saknaðu størri íbúðarvalmóguleikar, og til lagaligan prís.

Ætlanin við hesi kanning er í hesum umfari ikki at gera samanberingar við onnur lond, men vit fara sum eitt einstakt undantak at vísa á eina líknandi kanning í Vestnes kommunu í Noregi frá 2008.¹⁵ Í Vestnes kommunu vístu 96% á *tørv á hjálp/umsorgan* sum mógulig grund til at flyta – í okkara kanning vístu bara 7% á hesa grund. Í Vestnes kommunu vístu eisini 18% á grundina *einsemi* sum móguliga flytingargrund, men bara 2% í okkara kanning. Vestnes kommuna liggur í einum øki í Noregi, har húsin og bygdin eru rættiliga spjodd. Í Føroyum er tætt millum húsanna nærum allastaðni. Trúligt er, at hetta hevur týðning fyri bæði hjálparloysis- og einsemiskenslu. Viðvíkjandi hjálp hava vit varhugan av, at álitid á, at familjan hjálpir, tá og um á stendur, er stórt, sí eisini kap. 4. Men tað merkir ikki neyðugvís, at bara 2% av fólkapensionistunum í Føroyum kenna seg einsamøll (sí talvu 2.10). Í opnu spurningunum í kap. 7 góvu fleiri enn so til kennar, at tey høvdu tað einsligt og saknaðu fólk rundan um seg.

15 Kjersem 2008.

Týdning fyri at kenna seg sjálvbjargnan og at ráða yvir egnum lívi hevur tað eisini at kunna fara frá húsum í ørindum ella til annað endamál á lagaligan hátt. Upp á spurningin um, hvussu langt var at ganga til nærmasta matvøruhandil svaraðu 61%, at tey høvdu minni enn 15 minuttir til gongu, meðan umleið ein triðingur hevði meira enn 15 minuttir at ganga. Ein minni partur svaraði, at tey ikki kundu fara til handils. Millum tey, sum hava meira enn 15 minuttir at ganga, eru eisini tey, sum noyðast í aðra bygd at gera handilsørindi við tað, at nógvastaðni er als eingin handil í bygdini. Kanningin hevur ikki tikið hædd fyri at staðfesta, hvussu nógv eru rakt av hesum trupulleika.

Kanningin vísir, at ein rættiliga stórir partur koyrir í egnum bili. Sum vera man, fækkast tey, sum koyra bil við árunum; tó svaraðu 44% av monnum yvir 85 ár, at teir koyrdu sjálvir, men ikki meira enn 10% av kvinnunum í hesum aldursbólki. Eitt sindur óvæntað var, at størri procentpartur í Tórshavnarøkinum enn í landinum annars koyra bil, tá hugsað verður um, at í Tórshavn er rættiliga væl útbygd busstænasta í mun til aðrastaðni. Afturímóti er nógv vanligari í restini av landinum enn í Tórshavn at antin fáa onnur at koyra seg ella fáa onnur at fara fyri seg. Sum væntað eru fleiri í Tórshavnarøkinum, sum brúka bussleiðirnar ella hýruvogn; frástøðurnar inni í Tórshavnarøkinum eru styttri enn millum bygdir, hvat ið ger sítt til, at har er vanligari at taka hýruvogn enn mangan aðrastaðni.

At fólk í so stóran mun eru til reiðar at koyra eldri aftur og fram til lækna, til handils til ymisk tiltøk osfr., er kanska eitt serføroyskt fyribrigdi, vit eiga at at fjálga um. Frástøðurnar í Føroyum eru einki at tosa um, og haraftrat er tað á flestu arbeiðsplássum forstálsí fyri, at “eg má fara at koyra mammu mína”. Hetta fyribrigdið er kanska eitt virði, sum vit dagliga geva okkum lítið far um, men taka sum eina sjálvfylgju. Í størri londum ber hetta ikki til á sama hátt; í ávísan mun hava tey skipanir, har tey eldru kunnu fáa ókeypis koyring ella fyri lagaligan prís, men annars mugu tey finna aðrar loysnir.

Á talvu 2.1 sæst, at nógv tey flestu (90%) búgva í egnum húsum. Í Tórshavnarøkinum búgva lutfalsliga nakað fleiri til leigu ella hjá børnum/familju (9%)¹⁶ enn kring landið annars (4%)¹⁷. Bústaðar- og ognarviðurskiptini hjá einum lítlum parti (4%) av respondentunum eru ógreið, og hesi eru flokkað undir *Annað*. Í fleiri førum er t.d. ein sonur ella dóttir við møguligari familju flutt/ur inn í erva, og foreldrini hava innrættað seg í neðra, men talan er um hvør sítt húsarhald. Sera fá av teimum 485 búgva á sambýli. Hetta var ikki óvæntað, tá hugsað verður um, at bert 140-150 búpláss eru íalt á teimum 16 eldrasambýlunum í landinum.¹⁸

Talva 2.1: Hvussu búgva tygum? Býtt eftir geografi. Í procentum.

	Tils.	Thn/Arg/Hoy.	Landið annars
Í egnum húsum	90	87	92
Í leiguíbúð/kamari	4	6	3
Í sambýli	1	0	1
Hjá børnum/familju	1	3	1
Annað	4	4	3
N=	485	160	325

Vanligasta húsarhaldsstøddin er tvey: meira enn helvtin – 55% - búgva tvey í húsi – sum oftast maður og kona, 26% búgva einsamøll, og 19% eru trý ella fleiri í húsi. Stórur munur er á kynunum: 35% av kvinnunum og 15% av monnunum búgva einsamøll í húsi, sí talvu 2.2.

Talva 2.2: Hvussu nógv búgva tit vanliga í húsinum/íbúðini? Býtt eftir kyni. Í procentum.

	Tils.	Menn	Kvinnur
1	26	15	35
2	55	61	51
3+	19	24	14
N=	484	221	263

Talva 2.3 vísir, at jú hægri aldur, jú fleiri búgva einsamøll. Hetta er serliga galdandi fyri kvinnurnar, av tí at tær í miðal liva longur enn menninir. Talið á einsamallum monnum veksur úr 12% millum teir yngstu upp í 20% millum teir elstu, meðan tað fyri einsamallar kvinnur veksur úr 29% millum tær yngstu upp í 58% millum tær elstu. Gongdin sæst eisini aftur á tølunum fyri tey, sum búgva tveyeini: her eru á leið eins nógvir menn og kvinnur í yngsta aldursbólkinum, men í elsta bólkinum búgva 67% av monnunum móti 22% av kvinnunum tvey í húsi. Talið fyri húsarhaldini við trimum ella fleiri er skiftandi.

16 6% + 3%.

17 3% + 1%.

18 Hagstovan, tøl uppgjörd oktober 2009.

**Talva 2.3: Hvussu nógv búgva tit vanliga í húsinum/íbúðini?
Býtt eftir aldri og kyni. Í procentum.**

	67-74		75-84		85+	
	M	K	M	K	M	K
1	12	29	20	34	20	58
2	61	61	59	50	67	22
3+	27	10	21	16	13	20
N=	125	115	81	108	15	40

Tey flestu, sum búgva fleiri enn ein, búgva saman við hjúnafelaga ella sambúgva, og kynsmunurin gongur aftur her: 77% av monnunum og 53% av kvinnunum hava hjúnafelaga ella sambúgva aftrat sær við hús. Talið á teimum, sum hava hjúnafelaga/sambúgva, minkar sum vera man við aldrinum, og tað minkar ógvusligari hjá kvinnunum (úr 65% í 25%) enn hjá monnunum (úr 82% í 68%) í yngsta bólkinum móti elsta, sí talvu 2.4. Mynstrið í Tórshavnarøkinum líkist mynstrinum kring landið.

**Talva 2.4: Um tygum ikki búgva einsamøll, hvør annar býr í húsinum/íbúðini umframt tygum?
Býtt eftir aldri og kyni. Í procentum.**

	Tíls.		67-74		75-84		85+	
	M	K	M	K	M	K	M	K
Hjúnafelagi/sambúgvi	77	53	82	65	70	51	68	25
Ikki hjúnafelagi/sambúgvi	23	47	18	35	30	49	32	75
N=	222	263	125	115	81	108	16	40

Tá ið fleiri enn møguligur hjúnafelagi/sambúgvi búgva í húsinum, er talan í flestu førum um fleirættarliðað húsarhald, har vaksið barn, møguligt ver barn og barnabørn búgva saman við foreldraættarliðnum. 19% av monnunum og 14% av kvinnunum búgva saman við barni ella børnum sínum, nøkur heilt fá búgva saman við systkjum ella foreldrum, og 9% búgva saman við øðrum, sí talvu 2.5. Onnur kunnu t.d. vera verbørn, barnabørn, systkin og í heilt fáum førum foreldur.

Talva 2.5: Um tygum ikki búgva einsamøll, hvør annar býr í húsinum/íbúðini umframt tygum? Í procentum.

	Menn	Kvinnur
Hjúnafelagi	77	53
Børn	19	14
Systkin	2	2
Foreldur	1	0
Onnur	9	9
N=	222	263

Nógv tann størsti parturin, 77%, hevur ikki hugsað um at flyta úr verandi bústaði. Ein lítil partur, 13%, hugsar um at flyta. Tað eru serliga tey elstu, sum umhugsu at flyta, (18%), men vert er at

leggja til merkis, at hóast alt heili 71% av teimum elstu ynskja at halda fast um verandi bústað, sí talvu 2.6.

Talva 2.6: Hava tygum hugsað um at flyta? Býtt eftir aldri. Í procentum.

	Tils.	67-74	75-84	85+
Nei	77	78	79	71
Ja, eg havi avgjørt at flyta	1	1	1	0
Ja, eg hugsu um tað	13	13	12	18
Hjúnafelegin/sambúgvín vil ikki	2	2	1	0
Ongir møguleikar eru at sleppa av við húsini	1	1	2	2
Veit ikki enn/ósikkur/bæði og	2	1	2	0
Eri stutt síðan flutt/ur í minni íbúð	4	4	3	9
N=	485	240	189	56

Støðufestið er minni í Tórshavnarøkinum enn kring landið annars: í Tórshavnarøkinum siga 70% móti 81% kring landið annars nei til at flyta, og í Tórshavnarøkinum siga 21% seg hugsa um at flyta móti 9% kring landið annars, sí talvu 2.7.

Talva 2.7: Hava tygum hugsað um at flyta? Býtt eftir geografi. Í procentum.

	Thn/Arg/Hoy.	Landið annars
Nei	70	81
Ja, eg havi avgjørt at flyta	0	2
Ja, eg hugsu um tað	21	9
Hjúnafelegin/sambúgvín vil ikki	1	2
Ongir møguleikar eru at sleppa av við húsini	1	1
Veit ikki enn/ósikkur/bæði og	3	1
Eri stutt síðan flutt/ur í minni íbúð	4	4
N=	160	325

Meginparturin (61%) veit ikki, hvagar tey fara at flyta, um so skuldi verið. Her er vert at hava í huga, at ein stórir partur svarar nei til at flyta (sí talvu 2.6), og tey flestu av hesum hava neyvan gjørt sær serliga nógv tankar um, hvagar tey kundu hugsað sær at flutt, áðrenn tað yvirhøvur er aktuelt. Men hóast hetta hava kortini 21% svarað *minni hús/íbúð*, og 13% *sambýli/stovn*. Ikki óvæntað síggja tey elstu (20%) í størri mun stovn ella sambýli fyri sær enn tey yngstu (13%). Tey yngstu (30%) hugsa hinvegin meira um minni hús/íbúð enn tey elstu (9%). Bara ein svinnandi lítil partur (1%) sigur seg flyta í aðra bygd/bý, inn til familju ella annað, sí talvu 2.8.

Talva 2.8: Um tygum flyta, verður tað so.... Býtt eftir aldri. Í procentum.

	Tils.	67-74	75-84	85+
Í minni hús/íbúð	21	30	14	9
Í aðra bygd/bý	1	2	0,5	0
Á sambýli/stovn	13	13	10	20
Inn til familju	1	0,5	0,5	1
Annað	3	0,5	2	0
Veit ikki/ósikkur	61	54	73	70
N=	485	240	189	56

Munandi fleiri í Tórshavnarøkinum (33%) hava svarað, at tey ætla at flyta í *minni hús/íbúð* enn kring landið annars (16%). Harafturímóti hava nakað fleiri kring landið (14%) svarað á *sambýli/stovn* enn í Tórshavnarøkinum (10%). Fleiri kring landið (67%) enn í Tórshavnarøkinum (55%) hava svarað *veit ikki/ósikkur*, sí talvu 2.9.

Talva 2.9: Um tygum flyta, verður tað so Býtt eftir geografi. Í procentum.

	Thn/Arg/Hoy.	Landið annars
Í minni hús/íbúð	33	16
Í aðra bygd/bý	1	1
Á sambýli/stovn	10	14
Inn til familju	0	1
Annað	1	1
Veit ikki/ósikkur	55	67
N=	160	325

Sum omanfyri nevnt skal hetta ikki neyðugvís bara fatast sum ynski, men eisini sum tað, respondentarnir síggja sum realistiskar møguleikar. Tað er møguligt, at fleiri høvdu kunnað hugsað sær at flutt t.d. inn til familju, í eldraíbúð ella annað, men av tí at møguleikarnir eru so avmarkaðir, verða svarini hareftir. Talva 2.9 stuðlar hesum uppáhaldi; at so nógv fleiri í Tórshavnarøkinum enn kring landið annars svara *minni hús/íbúð*, avspeglar, at íbúðarmarknaðurin í Tórshavnarøkinum er fjølbroyttari enn kring landið annars.

Sum talva 2.10 vísir, eru ikki nógv, sum vísa á grundir til at flyta, og her má sum áður nevnt havast í huga, at tey flestu jú ikki hava ætlanir um at flyta, og tískil er sjálvsagt trupult at grundgeva fyri flyting. Tað, sum tey flestu halda hava týdning fyri at flyta, er, at húsini eru ov stór og tung at halda (20%), og at ov nógv er at hugsa um/ansa eftir (18%). Munur er á Tórshavnarøkinum og landinum annars: í Tórshavnarøkinum meta ávv. 29% og 25% tað hava týdning fyri at flyta, at húsini eru ov stór og tung at halda, og at ov nógv er at hugsa um/ansa eftir. Hetta talið er nógv minni kring landið annars: ávv. 16% og 14%. Ógvuliga fá vísa á *einsemi, tøv á hjálp/umsorgan, ynski um at vera nærri børnum/familju* ella *aðrar grundir* at flyta. Aðrar grundir, sum respondentarnir hava víst á, eru trappur, fíggjartrupulleikar, ynski frá børnum, longsul til heimbygdina, ella at tey eiga hús aðrastaðni. Sannlíkt er, at munurin millum Tórshavnarøkið og landið annars stavar frá, sum áður nevnt, at tey, sum búgva í Tórshavnarøkinum hava lættari við at síggja eina flyting fyri sær enn tey, sum búgva kring landið annars.

Talva 2.10: Um tygum flyta, hvat er viktigasta orsøkin?

Býtt eftir geografi. Í procentum.*

(N= 485, n (Tórshavnarøkið) =160 og n (Landið annars) = 325).

	Tils.	Thn/Arg/Hoy.	Landið annars
Húsini eru ov stór og tung at halda	20	29	16
Ov nógv at hugsa um/ansa eftir	18	25	14
Tørv á hjálp/umsorgan	7	5	8
Vil vera nærri børnum/familju	3	3	3
Aðrar grundir	3	4	2
Einsligt	2	3	2

* Møguleiki var at seta kross fyri fleiri svarmøguleikum.

Sum víst á talvu 2.7 hava nógv tey flestu ikki hugsað um at flyta, og sum víst á talvu 2.10 hava ikki so nógv víst á møguligar orsøkir til at flyta. Talva 2.11 vísir, hvørjar grundir respondentarnir hava víst á til *ikki* at flyta, ella við øðrum orðum grundir til at verða verandi í núverandi bústaði. Eisini her hava fá víst á nakrar grundir – men hóast alt væl færri enn í talvu 2.10. Orsøkin er helst, at tá ið ein ikki gongur í flytingartøkkum til dagligt, er trupult bæði at svara upp á, hvørjar grundir ein hevur til at flyta, og hvørjar grundir ein hevur til at verða verandi; tað seinra er tó hóast alt kanska nakað lættari at svara uppá enn tað fyrri.

Av grundum til ikki at flyta verða grundirnar *kensluligt tilknýti til húsið* (51%) og *vil vera sjálvbjargin* (48%) nevndar sum tær fremstu. Nakað minni týdning hevur grundin *kensluligt tilknýti til grannalagið* (38%), og enn minni týdning hevur grundin *fáar útreiðslur til húsið í verandi støðu* (17%). Grundirnar *Tað er ikki annar hóskaði bústaður til mín/okkum* og *Tað er annar hóskaði bústaður at velja í, men eg havi ikki ráð at flyta* tykjast bara vera aktuellar fyri ein ógvuliga lítlan part. Aðrar grundir, sum respondentarnir hava nevnt, eru t.d. stríð at flyta, eri stutt síðan flutt/ur, havi júst gjørt húsini í stand, fari at leiga kamar/íbúð út, havi seyð at passa og ymiskt annað praktiskt.

Grundgevingar fyri ikki at flyta fækka við árunum. Ein partur av respondentunum hevði longu funnið loysnir upp á møguligar trupulleikar. Hetta var serliga galdandi fyri tey elstu, har 9% (talva 2.6) stutt síðan vóru flutt í minni hús ella íbúð, evt. við at lata børn ella onnur yvirtaka húsini, og sjálv húsaðust í minni parti av húsinum, tó við egnum húshaldi.

T.d. nevndu 55% av teimum yngstu, men bara 41% av teimum elstu sum grund til ikki at flyta, at tey høvdu kensluligt tilknýti til húsið. Kensluligt tilknýti til grannalagið er væl minni enn tilknýti til húsið, men minkar eisini við við árunum, frá 47% millum tey yngstu til 18% millum tey elstu. Nakrir respondentar nevndu, at grannaløg broytast; grannar ein hevur havt gjøgnum lívið tynnst, og minni samband er við nýggjar grannar. Týdningurin av *fáar útreiðslur til húsið í verandi støðu* minkar eisini nógv við árunum. Sum víst í kap. 6 hava tey flestu onga skuld í húsinum, tørvurin at broyta ella byggja um minkar – tó hava fleiri gjørt gagn av møguleikanum fyri lagaligari fígging til bjálving.

50% í yngsta og 41% í elsta aldursbólki svara, at sjálvbjargni hevur týdning fyri at verða verandi í húsinum, og helst hugsa tey tá um sambýli/stovn ella at flyta inn til onnur sum alternativ. Við

hækkandi aldri mugu tó fleiri síggja í eyguni, at útlitini til framhaldandi at vera sjálvbjargin verða skerd.

Ein lutfalsliga lítil partur (6%) hevur nevnt sum týðandi grundgeving fyri ikki at flyta er, at eingin hóskaði bústaður er at flyta til. Ein uppafstur minni partur (2%) sigur seg ikki hava ráð at flyta í annan betur hóskaði bústað. Hetta má hugsast at hava samanhang við, at útboðið á húsamarknaðinum av smærri íbúðum er lítið, og serliga lítið er útboðið av íbúðum, ið er serliga ætlað til eldri og onnur við skerdum førleika.

Talva 2.11: Um tygum ikki flyta, hvat er viktigasta orsøkin? Býtt eftir aldri. Í procentum.* (N= 485, n (67-74 ár)=240, n (75-84 ár)= 189 og n (85 ár +) = 56).

	Tils.	67-74	75-84	85+
Kensluligt tilknýti til húsið	51	55	49	41
Vil vera sjálvbjargin	48	50	48	41
Kensluligt tilknýti til grannalagið	38	47	33	18
Fáar útreiðslur til húsið í verandi støðu	17	24	11	7
Tað er ikki annar hóskaði bústaður til mín/okkum	6	7	4	4
Tað er annar hóskaði bústaður at velja í, men havi ikki ráð	2	3	2	0
Aðrar grundir	4	5	3	4

* Møguleiki var at seta kross fyri fleiri svarmøguleikum, og tí er samlaða prosenttalið meira enn 100 %.

Tað eru fleiri menn enn kvinnur, sum vísa á allar nevndu grundir til at verða verandi í verandi bústaði, sí talvu 2.12. Tvey undantøk eru: grundirnar *Tað er ikki annar hóskaði bústaður til mín/okkum* og *Tað er annar hóskaði bústaður at velja í, men havi ikki ráð*. Sæð í eini heildarmynd kundi hetta bent á, at menninir sum heild eru minni sinnaðir at flyta enn kvinnurnar.

Talva 2.12: Um tygum ikki flyta, hvat er viktigasta orsøkin? Býtt eftir kyni. Í procentum.* (N= 485, n (menn) = 222 og n (kvinnur) = 263).

	Tils.	Menn	Kvinnur
Kensluligt tilknýti til húsið	51	55	47
Vil vera sjálvbjargin	48	50	46
Kensluligt tilknýti til grannalagið	38	40	37
Fáar útreiðslur til húsið í verandi støðu	17	19	15
Tað er ikki annar hóskaði bústaður til mín/okkum	6	4	8
Tað er annar hóskaði bústaður at velja í, men havi ikki ráð	2	1	3
Aðrar grundir	4	3	5

* Møguleiki var at seta kross fyri fleiri svarmøguleikum, og tí er samlaða prosenttalið meira enn 100 %.

Á talvu 2.13 sæst, at munur er á, hvat respondentarnir í Tórshavnarøkinum og kring landið annars vísa á sum grundir til ikki at flyta. 47% í Tórshavnarøkinum móti 53% kring landið annars svara *kensluligt tilknýti til húsið*. 32% í Tórshavnarøkinum og 41% kring landið svara *kensluligt tilknýti til grannalagið*. Sannlíkt er, at fleiri uttan fyri enn í Tórshavnarøkinum eru barnvaksin har tey bógva, ella í nánd. Í Tórshavnarøkinum eru harafturímóti nóg fleiri tilflytarar.

**Talva 2.13: Um tygum ekki flyta, hvat er viktigasta orsökkin?
Býtt eftir geografi. Í procentum.***

	Thn/Arg/Hoy.	Landið annars
Kensluligt tilknýti til húsið	47	53
Vil vera sjálfbjargin	44	50
Kensluligt tilknýti til grannalagið	32	41
Fáar útreiðslur til húsið í verandi stöðu	16	17
Tað er ekki annar hóskaði bústaður til mín/okkum	8	5
Tað er annar hóskaði bústaður at velja í, men havi ekki ráð	2	2
Aðrar grundir	5	4
N=	160	325

* Møguleiki var at seta kross fyrri fleiri svarmöguleikum, og tí er samlaða prosenttalið meira enn 100 %.

Seks av tíggju hava minni enn 15 min. til gongu til handils, og ein triðingur hefur longri, og nøkur fá hava svarað, at tey ekki kunnu fara til handils. 28% í Tórshavnarøkinum hava meira enn 15 min. móti 35% kring landið, sí talvu 2.14. Meira enn 15 min. er eitt vítt hugtak; í summum førum er talan um munandi longri tíð og frástöðu. Á smáplássum, har eingin handil er í bygdini, er neyðugt at fara til grannabygdina ella longri fyrri at sleppa til handils. Kanningin hefur ekki tikið hædd fyrri at staðfesta, hvussu nógv eru rakt av hesum meinboga, og hvussu hesi loysa spurningin viðvíkjandi handilsøringdum. Talva 2.16 vísir tó, at ein nógv størri partur í landinum sum heild enn í Tórshavnarøkinum fær onnur at koyra seg ella fara fyrri seg, tá ikki ber til at fara til gongu ella koyra sjálv/ur.

**Talva 2.14: Hvussu leingi er at ganga til nærmasta matvøruhandil?
Býtt eftir geografi. Í procentum.**

	Tils.	Thn/Arg/Hoy.	Landið annars
Minni enn 15 min.	61	63	60
Meira enn 15 min.	33	28	35
Kann ikki fara til handils	6	9	5
N=	484	160	324

Á talvu 2.15 sæst, at ein stórur partur (62%) koyrir í egnum bili ella við hjúnafeleganum/sambúgvanaum. Stórur munur er á aldursbólkunum: jú eldri, jú færri koyra í egnum bili. Eisini er stórur munur á kynunum: 75% av monnunum móti 51% av kvinnunum koyra sjálv ella við makanum, og munurin millum kynini veksur við árunum. Orsökkin til ógvusligu og vaksandi munirnar millum aldursbólkar og millum kynini kann vera, at sjúka og onnur (ellis)brek gera seg galdandi, jú hægri aldur talan er um. Ein munandi partur av serliga teimum eldru kvinnunum hefur ikki koyrikort, og sostatt er maðurin í húsinum einasta álitid í sambandi við bilin. Tá maðurin ikki longur er førur fyrri at koyra bil, er hugsandi, at húskið í flestu førum sleppur sær av við bilin.

Øvugt veksur talið á teimum við árunum, sum heita á onkran um at koyra seg, fara við bussi ella hýruvogni ella fáa onkran at fara fyrri seg. Eisini her er kynsmunur í nærnum øllum aldursbólkunum: kvinnurnar eru virknari á hesum økinum enn menninir. Ein forkláring kann vera, at tað oftast eru kvinnurnar, ið standa fyrri dagliga húsarhaldinum við innkeypi og øðrum øringdum, sum hartil hoyra – umframt at fleiri teirra ikki hava koyrikort.

Talva 2.15: Um tygum skulu so langt, at ikki ber tygum til at ganga, hvat gera tygum oftast? Býtt eftir kyni og aldri. Í procentum.*

	Tils.		67-74		75-84		85+		
	M+K tils.	M	K	M	K	M	K	M	K
Eg/vit koyra í egnum bili	62	75	51	83	74	68	42	44	10
Fái onkran at koyra meg	28	19	37	13	16	24	46	37	68
Fari við bussi	10	6	12	5	12	6	15	19	7
Taki hýruvogn	6	4	8	2	6	7	8	6	10
Fái onkran at fara fyri meg	7	4	10	2	3	5	10	19	32
N=	485	222	263	125	115	81	108	16	40

* Møguleiki var at seta kross fyri fleiri svarmøguleikum, og tí er samlaða prosenttalið meira enn 100 %.

Talva 2.16 niðanfyrir vísir, at geografiskur munur er á flutningshættunum. Fleiri í Tórshavnarøkinum (69%) enn kring landið (59%) koyra í egnum bili. Tað eru eisini fleiri í Tórshavnarøkinum (26%¹⁹), sum koyra við bussi ella hýruvogni enn kring landið (11%²⁰). Harafturímóti eru fleiri kring landið (34%), sum koyra við øðrum enn í Tórshavnarøkinum (17%). Eisini eru fleiri kring landið (9%), sum fáa onkran at fara fyri seg enn í Tórshavnarøkinum (4%). Tað er ikki undrunarvert, at fleiri í Tórshavnarøkinum koyra við bussi og hýruvogni, av tí at buss- og hýruvognaskipaninar eru meira útbygdar har; men júst av somu orsøk, og av tí at frástøðurnar inni í Tórshavnarøkinum eru styttri enn millum bygdin, kann tað kanska undra, at lutfalsiga fleiri í Tórshavnarøkinum koyra í egnum bili.

Talva 2.16: Um tygum skulu so langt, at ikki ber tygum til at ganga, hvat gera tygum oftast? Býtt eftir geografi. Í procentum.*

	Thn/Arg/Hoy.	Landið annars
Eg/vit koyra í egnum bili	69	59
Fái onkran at koyra meg	17	34
Fari við bussi	17	6
Taki hýruvogn	9	5
Fái onkran at fara fyri meg	4	9
N=	160	325

* Møguleiki var at seta kross fyri fleiri svarmøguleikum, og tí er samlaða prosenttalið meira enn 100 %.

19 17% + 9%.

20 6% + 5%.

Kap. 3 Heilsustøða

Í hesum parti av kanningini vórðu respondentarnir bidnir um at svara upp á nakrar spurningar um heilsustøðu teirra. Eingir nærri spurningar vórðu settir um, hvat teimum móguliga feilti, tað er við øðrum orðum eina generella og subjektiva meting av heilsustøðuni eftir egnum parametrum, sum respondentarnir vórðu bidnir um at svara uppá. Nógv viðurskifti kunnu ávirka svarini. Fólk eru ymisk á lyndi; summi eru bjartskygdari og láta betur at enn onnur. Hugsast kann eisini, at svarið er litað av, hvussu respondenturin hevur tað beint í lýtuni, tá ið hann/hon verður spurður/ur; men hinvegin hava tey longu frammanundan (tá ið tey finga spurnablaðið sendandi) havt stundir at umhuga, hvat tey kunnu svara upp á spurningin.

Samanumtikið gevur kanningin eina greiða ábending um, at allarflestu fólkapensionistar eru hampiliga væl fyri heilsuliga. Og tað eru tey, sum hava verið longest á arbeiðsmarknaðinum, og sum hava bestu fíggjarumstøðurnar, sum eisini hava bestu heilsuna.

Uml. helvtin av teimum spurdu metir seg hava sera góða ella góða heilsu; nakað niðan fyri helvtina metir heilsustøðuna sum hampiliga/upp og niður, og undir 5% meta seg hava vánaliga ella heilt vánaliga heilsustøðu. Størstiparturin – yvir seks av tíggju – kenna seg ikki hindrað, t.d. vegna likamliga ella sárliga sjúku ella brek (illa gongd, hoyra/síggja illa e.a.) í dagligdegnum. Trý av tíggju kenna seg eitt sindur hindrað. Bara ein av tíggju kennir seg nógv hindrað/n. Yvir níggju av tíggju klára seg sjálv og hava ikki tørv á hjálp.

Tó er sum vera man munur á aldursbólkunum: ikki óvæntað versnar heilsustøðan við árunum. Í elsta aldursbólkinum meta hóast alt heili 30% heilsustøðuna sum sera góða ella góða, og bara ein av tíggju hevur vánaliga/sera vánaliga heilsustøðu. 71% klára seg sjálv, og 68% kenna seg eitt sindur ella nógv hindrað í dagligdegnum.

Mynstrið er ikki eins kring landið; í Tórshavnarøkinum meta nakað omanfyri helvtina heilsustøðuna sum sera góða/góða, meðan nakað niðan fyri helvtina kring landið hava hetta skoðsmál. Munur er eisini á kynnum: menninir láta sum heild nakað betur at heilsuni enn kvinnurnar. Yvir helvtin av monnunum og væl undir helvtina av kvinnunum halda seg hava sera góða ella góða heilsu. Meira enn fjórða hvør kvinna móti einum góðum triðingi av monnunum kennir seg eitt sindur ella nógv hindrað/n. Tað verður ofta sagt, at kvinnur ganga hægri upp í heilsuna enn menn. Og tá fólk meta um sína heilsustøðu, er ilt at siga, um tey meta út frá tá ið tey vóru yngri, ella út frá hvussu onnur javnaldrandi hava tað. Summi í eldru aldursbólkunum lótu skilja, at ellisbrek vóru væntandi, tá ein var komin so væl upp í árinum. Hóast hesi fyrivarni halda vit subjektivu metingina hjá respondentunum av egnu heilsustøðu vera eftirfarandi, og hon verður styrkt av, at so stórir partur sigur seg ikki hava tørv fyri hjálp.

Ein rættiliga stórir partur (46%) hevur svarað, at heilsan er *hampilig/ upp og niður*. Tað má í høgvuðsheitum skiljast sum, at tey viðhvørt eru betur fyri, til aðrar tíðir kenna seg ússalig ella plágað av onkrari sjúku, soleiðis at tey hvørki vilja siga, at heilsan er góð ella ring.

Ikki kann útilokast, at hesi svør í ein vissan mun skulu tolkast út frá tí, sum hevur verið vanligur málburður, um ikki at gera ov nógv av, eitt afturhaldni í at vera ov avgjørd/ur í orð og talu (“understatement”), ella “ikki hava orðið á” einhvørjum. Har sum summi ikki himprast við at siga, at eitthvørt er gott ella ringt, eru onnur meira varin við at brúka avgjørdar orðingar. Henda moderata lýsing kann tolkast báðar vegir, at heilsustøðan er í betra ella verra endanum. Sum talvur 3.1 og 3.3 vísa, er hetta svar vanligari í eldru aldursbólkunum, og vanligari uttan fyri Tórshavnarøkið; tað kundi týtt uppá, at hesin varni málburður var vanligari fyrr í tíðini, smbr. nútíðar froysoykt, har ið ungfólk ikki smæðast við at døma alt positivt sum “mega feitt”.

Henda tolking gevur tó ikki svar uppá, hví heldur fleiri kvinnur (50%) enn menn (42%) – serliga í eldru aldursbólkunum – siga heilsuna vera hampiliga/upp og niður. Kynsmunurin kann stava frá, at kvinnur sum heild tykjast vera meira tilvitandi um kropp og heilsustøðu enn menn. Sjálvt um tær ikki eru beinleiðis sjúkar, órógvast tær lættari av diffusari kenslu av ússaleika ella sjúkuteknum enn menn. Kynsmunir í sjúkuatburði kunnu hava fysiologiskar, psykologiskar og mentanarligar orsakir, t.d. hevdvunnar ímyndir av femininiteti og maskuliniteti – tann kenslustýrda og sárbara kvinnan, meðan ein rættur maður byggir sín samleika á at vera raskur, treystur og djarvur. Fyri at liva upp til hesar normar bíta menn sum longst pínu og órógv um sjúkutekin í seg. Meðan kvinnur hava lættari við at siga frá pínu og ússaleika og at leita sær stuðul frá øðrum, verður væntað av monnum, at teir klára seg og ikki vísa veikleikar og erkvisni.²¹

Eisini er samband millum heilsuna á ellisárum og arbeiðslívið hjá respondentunum. Jú longri tíð á arbeiðsmarknaðinum, jú betri er heilsan. Hetta sæst serliga týðuliga hjá kvinnuligu respondentunum; meðan allarflestu mannligu respondentarnir hava verið fulla tíð á arbeiðsmarknaðinum í yvir 30 ár, hevur yvir helvtin av kvinnunum arbeitt úti minni enn tað ella verið heimagangandi, og næstan helvtin hevur arbeitt minni enn fulla tíð ella ikki arbeitt úti yvirhøvdur. Tær kvinnur, ið hava verið longst á arbeiðsmarknaðinum, siga í størstan mun heilsuna vera góða ella sera góða (58%)²², og í minni mun hampiliga/upp og niður (39%). Eingin av kvinnunum, sum hava verið á arbeiðsmarknaðinum styttri enn 10 ár ella ikki yvirhøvdur, metir seg hava *sera góða* heilsu, og av teimum kvinnunum, sum hava arbeitt úti 29 ár ella minni, um yvirhøvdur, meta 12-36% seg hava *góða* heilsu. Afturímóti svara tær í nógv størri mun, at heilsan er *hampilig/upp og niður* (50-79%).

Orsök til tann greiða samanhingin millum heilsustøðu og hvussu leingi respondentarnir hava verið á arbeiðsmarknaðinum kann fyri ein part vera, at tey sum longst hava verið á arbeiðsmarknaðinum, hava verið betur fyri heilsuliga gjøgnum stóran part av lívinum enn tey, sum ongantíð hava arbeitt úti, og ein partur kann hugsast at vera farin tíðliga av arbeiðsmarknaðinum av heilsuávim. Men havast skal eisini í huga, at meðan tað hevur verið normur, at menn sum høvuðsforsyrgjarar arbeiddu fyri løn, hava kvinnur, sum nú eru fólkapensionistar, livað í eini broytingartíð, hvat viðvíkur normum og hugburði til kvinnur á arbeiðsmarknaðinum. Tann heimaarbeiðandi húsmóðirin hevur verið seiglívað ideal. Valið millum at arbeiða heima ella úti hevur tí ikki altíð verið sjálvvalt. Sum víst á í kap. 2 eru kvinnurnar sum heild lægri útbúnar enn menninir, serliga í elsta aldursbólki. Nógvir kvinnuligir respondentar hava í samrøðu harmast, at tær sum ungar ikki sluppu at fáa sær einhvørja útbúgving. Arbeiðið, ið var í boði fyri miðaldrandi

21 Schei & Bakketeig 2007, s. 41, 82 og 92.

22 9% + 49%.

kvinnur, sum fóru út at arbeiða, tá ið børnini vóru sjálvbjargin, var fyri stóran part láglønt og slítandi, við lítlari ávirkan á arbeiðsumstøður teirra. Ónøgd og slit kann vera ein orsök til, at tær sum minst hava arbeitt úti, sum heild láta verri at heilsuni enn tær, sum hava verið leingi á arbeiðsmarknaðinum og í meira førleikakrevjandi starvi.

Eins og útbúgving og arbeiðslív hava eisini fíggjarkor týðning fyri heilsuna. Jú betri fíggjarkor, jú betri heilsa (orsøksrelatióin kann sjálvandi eisini vera øvug). Seks av tíggju, sum siga seg klára seg sera væl við verandi inntøku, hava sera góða ella góða heilsu, meðan fýra av tíggju, sum siga seg klára seg sera illa ella illa við verandi inntøku, hava sera góða ella góða heilsu. Svárið *hampiligt/upp og niður* er vanligari, jú styttri útbúgving respondentarnir hava: tey við ongari útbúgving (54%), javnt lækkandi til akademikarar (12%).

Samband er eisini millum heilsustøðuna og útbúgvingarstig: jú longri útbúgving, jú betri heilsustøða. Serliga stórir er munurin millum tey, sum onga útbúgving hava og tey, sum hava útbúgving av einhvørjum slagi. Fýra av tíggju uttan útbúgving meta seg hava sera góða ella góða heilsu móti átta av tíggju akademikarum. Hjá teimum við miðallangari ella styttri útbúgvingum liggur hetta millum 50-56%. Sum aðrastaðni í hesi frágreiðing víst á, er samanhangur er millum nøgdsemi øðrumegin, og útbúgving, tilknýti til arbeiðsmarknaðin og heilsu hinumegin. Procenttalið av teimum, sum svara at heilsan er hampiligt/upp og niður fylgir sama mynstri.

Hesi kanningarúrslit samsvara við kanningarúrslit aðrastaðni, sum vísa, at sannførandi samband er millum útbúgving, arbeiðslív og heilsustøðu. Útbúgving er eitt atgongumerki til eitt betri lív á flest øllum økjum²³. Útbúgving er lykilin til betri fíggjarumstøður, arbeiðsumstøður, hægri sosialan status og størri makt og evni at ávirka lívsumstøðurnar og handfara avbjóðingar, herundir heilsuligar. Eisini vísir ein kanning av 5.600 kvinnum yvir 70 ár í Noregi, at kvinnur, sum hava verið virknar á arbeiðsmarknaðinum, eru heilsuliga betur fyri enn tær, sum hava verið minni virknar ella heimagangandi. Orsøkin er m.a., at tær við (eisini) at arbeiða uttan fyri heimið hava fingið lærdóm, dugnaliggjort seg og fingið størri netverk, og hetta hevur skapt størri sjálvsálit. Men tað snýr seg eisini um identitet: Tá ein hevur eitt starv, er ein ikki bara kona og mamma hjá øðrum. Multirollan sum kona, mamma, húsmóðir og starvsfólk hevur positivt árin á heilsuna, m.a. tí at tá og um eitt øki svíkur, ber til at kompensera á einum øðrum.²⁴ Um tað mundið, tá kvinnur í stórum tali fóru út at arbeiða, var vanligt at royndu at finna orsök til, at kvinnur tóktust vera sjúkligari og oftari enn menn gramdu seg um pínu, at tær høvdu dupult arbeiði og ábyrgd úti og heima. Nærri gransking vísti á, at tað ikki var dupultarbeiði í sær sjálvum, sum var orsök til sjúkligheit; orsøkin skuldi heldur finnast í tí arbeiði, tær høvdu, ofta slítandi upp á kropp og sál. Áhaldandi rannsóknir førdu til, at granskarar komu við nýggjum hugtaki, “double blessing”, í staðin fyri tað eldra “double burden”, tí kanningar vístu, at kvinnur við góðari útbúgving og arbeiði, umframt familju og børn, yvirhøvur vóru tær frískastu. “Det kan se ut, som om det å ha flere arenaer å utfolde sig på, er beskyttende mot sykdom.”²⁵

Sambandið millum heilsu, útbúgving og arbeiðslív er ivaleyst ein stórir partur av forkláringini uppá, hví respondentarnir í Tórshavnarøkinum láta betur at heilsuni enn kring landið annars. Sum

23 Elstad 2008, Kjølner, Davidsen og Juel 2010, Rostad 2010.

24 Rostad 2010.

25 Schei & Bakketeig 2007, s. 48.

víst á í kap. 2, eru fólkapensionistarnir í Tórshavnarøkinum samanlagt betur útbúnir enn kring landið annars, og kvinnurnar har hava verið longst á arbeiðsmarknaðinum. Harafturat eru respondentarnir í Tórshavnarøkinum eisini fíggarliga betur fyri enn kring landið annars; hetta verður nærri viðgjørt í kap. 6.

Tils. 49%²⁶ meta heilsustøðuna sum sera góða ella góða. 46% meta heilsustøðuna sum hampiliga/upp og niður, og bara 5% meta seg hava vánaliga ella heilt vánaliga heilsu. Munur er tó á aldursbólkunum: jú hægri aldur, jú verri heilsa. 60%²⁷ av teimum yngstu og 30%²⁸ av teimum elstu meta seg hava sera góða ella góða heilsu. 2%²⁹ av teimum yngstu meta heilsustøðuna sum vánaliga ella heilt vánaliga; millum tey elstu er hetta 11%, sí talvu 3.1.

26 10% + 39%.

27 13% + 47%.

28 7% + 23%.

29 1,5% + 0,5%.

Talva 3.1: Hvussu meta tygum heilsustøðuna at vera? Býtt eftir aldri. Í procentum.

	Tils.	67-74	75-84	85+
Sera góð	10	13	6	7
Góð	39	47	33	23
Hampilig/upp og niður	46	38	54	59
Vánalig	4	1,5	6	11
Heilt vánalig	1	0,5	1	0
N=	484	239	189	56

Menninir láta samanlagt sæð nakað betur at enn kvinnurnar; tils. 54%³⁰ av monnunum móti tils. 44%³¹ av kvinnunum meta heilsustøðu sína vera sera góða ella góða. Men kynsmunurin er ikki so stórur millum tey yngstu; hann veksur við árunum, sí talvu 3.2. Mynstrið líkist kring alt landið.

Talva 3.2: Hvussu meta tygum heilsustøðuna at vera? Býtt eftir kyni og aldri. Í procentum.

	Tils.			67-74			75-84			85+		
	M	K	% Dif	M	K	% dif	M	K	% dif	M	K	% Dif
Sera góð	13	6	7	14	10	4	10	3	7	19	2	17
Góð	41	38	3	46	49	-3	37	31	4	25	23	2
Hampilig/upp og niður	42	50	-8	37	39	-2	50	57	-7	44	65	-21
Vánalig	3	6	-3	2	2	-1	2	9	-7	12	10	2
Heilt vánalig	1	0	1	1	0	1	1	0	1	0	0	0
N=	221	263		124	115		81	108		16	40	

53%³² í Tórshavnarøkinum meta heilsuna sum sera góða/góða, móti 46%³³ í landinum annars. Ein lítil munur er eisini, sum ber á sama borðið, í tølum á teimum, sum siga seg hava sera vánaliga/vánaliga heilsu, sí talvu 3.3.

Talva 3.3: Hvussu meta tygum heilsustøðuna at vera? Býtt eftir geografi. Í procentum.

	Thn/Arg/Hoy.	Landið annars
Sera góð	13	8
Góð	40	38
Hampilig/upp og niður	43	48
Vánalig	4	5
Heilt vánalig	0	1
N=	159	325

Á talvu 3.4 er yvirlit yvir heilsustøðuna út frá útbúgvingarstigi. 40%³⁴ av respondentunum uttan útbúgving meta heilsustøðuna sum sera góða ella góða. Hetta liggur millum 50-56% hjá teimum,

30 13% + 41%.

31 6% + 38%.

32 13% + 40%.

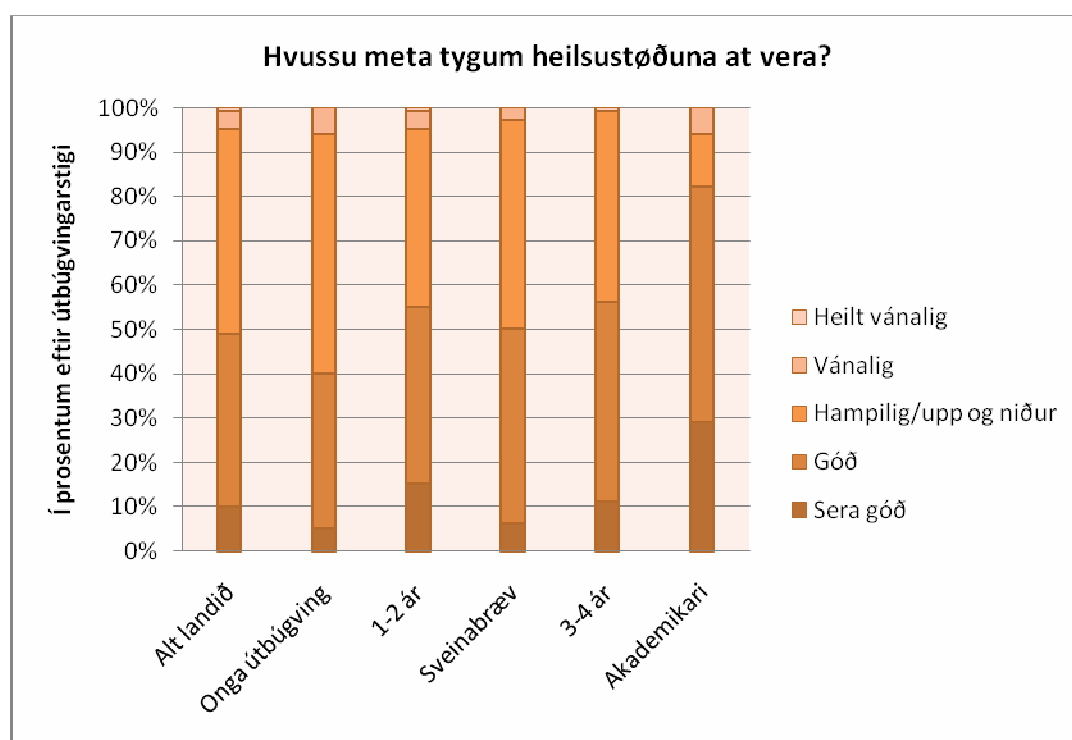
33 8% + 38%.

34 5% + 35%.

sum hava 1-2 ára útbúgving, sveinabrevsútbúgving og 3-4 ára útbúgving, og munandi hægri (82%)³⁵ hjá akademikarunum.

**Talva 3.4: Hvussu meta tygum heilsustøðuna at vera?
Býtt eftir útbúgvingarstigi. Í procentum.**

	Onga útbúgving	1-2 ár	Sveinabrev	3-4 ár	Akademikari
Sera góð	5	15	6	11	29
Góð	35	40	44	45	53
Hampilig/upp og niður	54	40	47	43	12
Vánalig	6	4	3	0	6
Heilt vánalig	0	1	0	1	0
N=	228	130	36	72	17

Talvurnar 3.5 og 3.6 vísa, at lítil kynsmunur er millum tey, sum hava verið á arbeiðsmarknaðinum í meira enn 30 ár og sum meta heilsustøðuna at vera sera góða/góða: 55%³⁶ av monnunum og 58%³⁷ av kvinnunum. Í bólkinum 10-29 ár á arbeiðsmarknaðinum siga 50%³⁸ av monnunum og 43%³⁹ av kvinnunum seg hava sera góða/góða heilsu. Ringastu heilsustøðu hava kvinnur, sum ongantið hava arbeitt úti (21%), og procentparturin við ringari heilsu minskar javnt eftir, hvussu leingi tær hava arbeitt úti (frá 21 og niður í 1%). Í bólkunum *havi ongantið arbeitt úti* og *minni enn*

35 29% + 53%.

36 13% + 42%.

37 9% + 49%.

38 12% + 38%.

39 7% + 36%.

10 ár ber ekki til at samanbera við menn, tí teir hava allir verið á arbeiðsmarknaðinum í minsta lagi 10 ár, teir flestu meira enn 30 ár.

Talva 3.5: Hvussu meta tygum heilsustøðuna at vera? Býtt eftir hvussu leingi *mannligu* respondentarnir hava verið á arbeiðsmarknaðinum. Í procentum.

	10-29 ár	30 ár ella meira
Sera góð	12	13
Góð	38	42
Hampilig/upp og niður	38	42
Vánalig	12	2
Heilt vánalig	0	1
N=	8	212

Talva 3.6: Hvussu meta tygum heilsustøðuna at vera? Býtt eftir hvussu leingi *kvinnuligu* respondentarnir hava verið á arbeiðsmarknaðinum. Í procentum.

	Havi ongantíð arbeiðt úti	Minni enn 10 ár	10-29 ár	30 ár ella meira
Sera góð	0	0	7	9
Góð	21	12	36	49
Hampilig/upp og niður	58	79	50	39
Vánalig	21	9	7	1
Heilt vánalig	0	0	0	2
N=	24	33	96	111

Talva 3.7 vísir, at munur er á heilsuni, alt eftir hvussu respondentarnir eru fyri fíggjarliga. Jú betur fyri fíggjarliga, jú betri heilsa. 60%⁴⁰ av teimum, sum klára seg sera væl við verandi inntøku, hava sera góða ella góða heilsu. Hetta er bara galdandi fyri 39%⁴¹ av teimum, sum klára seg illa ella sera illa.

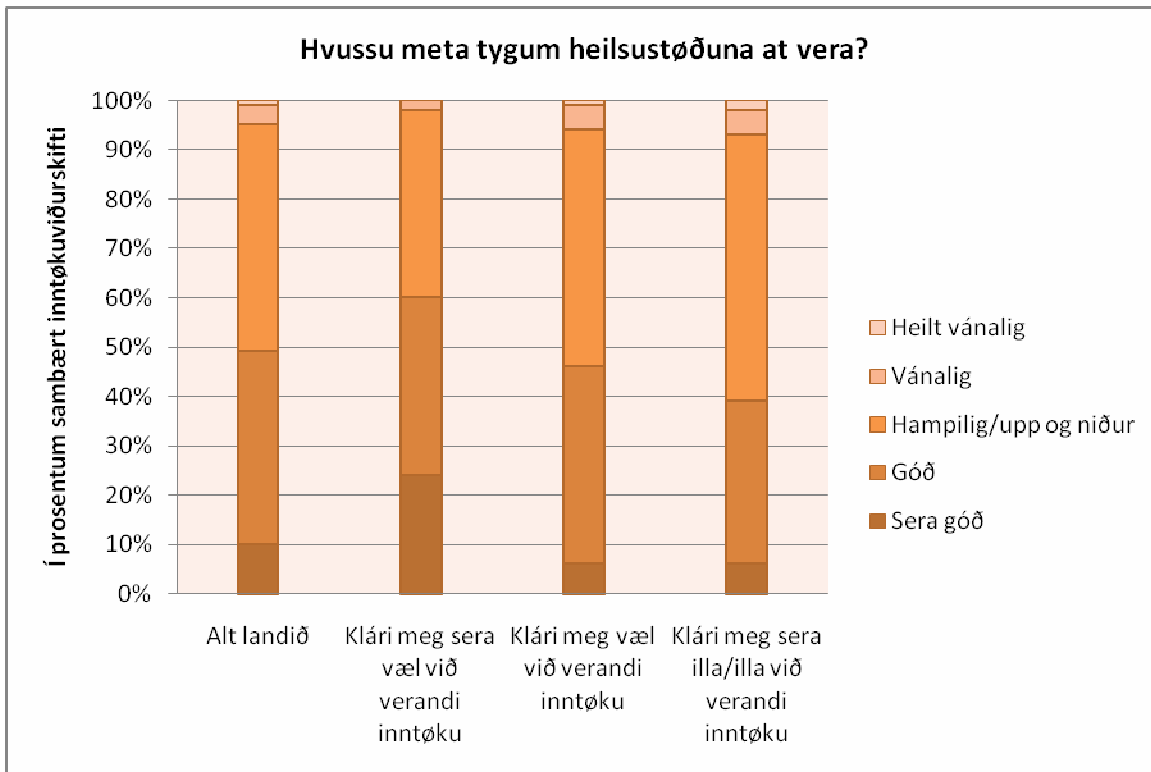
Talva 3.7: Hvussu meta tygum heilsustøðuna at vera? Býtt eftir hvussu respondentarnir klára seg við verandi húsarhaldsinnntøku⁴². Í procentum.

	Klári meg sera væl við verandi inntøku	Klári meg væl við verandi inntøku	Klári meg sera illa/illa við verandi inntøku
Heilsustøðan er sera góð	24	6	6
Heilsustøðan er góð	36	40	33
Heilsustøðan er hampilig/upp og niður	38	48	54
Heilsustøðan er vánalig	2	5	5
Heilsustøðan er heilt vánalig	0	1	2
N=	101	326	52

40 24% + 36%.

41 6% + 33% .

42 Inntøka umfatar í hesum føri fólkapensión, samhaldsfasta + møguligar aðrar inntøkur.

Talva 3.8 staðfestir tað sama, sum talva 3.7 vísir: jú betur fyri fíggarliga, jú betri heilsa, og munurin er stórur. 57%⁴³ av teimum, sum kunnu spara, men bara 25%⁴⁴ av teimum, sum tað manglar í hjá, láta sera væl ella væl at heilsuni. 19%⁴⁵ av teimum respondentunum, sum tað manglar í hjá, hava sera vánaliga/vánaliga heilsu, meðan hetta bara er galdandi fyri nøkur fá procent av hinum.

Talva 3.8: Hvussu meta tygum heilsustøðuna at vera? Býtt eftir hvussu langt húsarhaldsinntøkan hjá respondentunum røkkur. Í procentum.

	Meira er eftir, so eg/vit kunnu spara	Einki er eftir, tað melur akkurát runt	Tað manglar í
Heilsustøðan er sera góð	14	7	9
Heilsustøðan er góð	43	39	16
Heilsustøðan er hampilig/upp og niður	38	51	56
Heilsustøðan er vánalig	5	2,5	16
Heilsustøðan er heilt vánalig	0	0,5	3
N=	174	266	32

Talvurnar 3.9 og 3.10 eru greiðar: jú hægri aldur, jú meira hindraðar kenna respondentarnir seg í dagligdegnum. Eisini her láta menninir sum heild betur at enn kvinnurnar, men meðan kynsmunurin ikki er stórur í yngsta aldursbólkinum, veksur hann við árunum, smbr. eisini við talvu 3.2 .

43 14% + 43%.

44 9% + 16%.

45 16% + 3%.

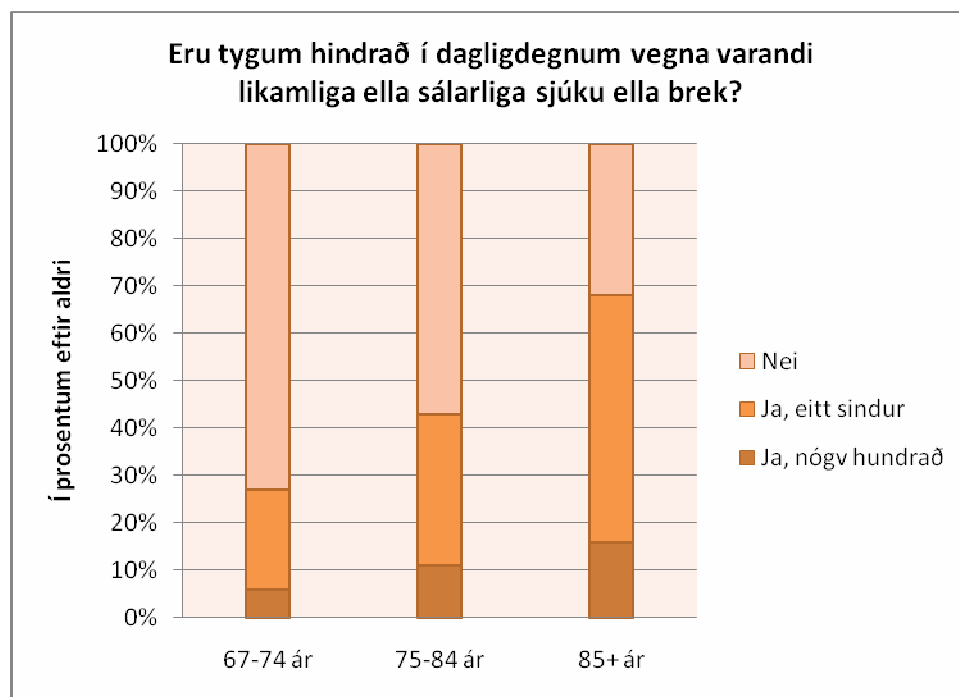
Talva 3.9: Eru tygum hindrað í dagligdegnum vegna varandi líkamliga ella sálarliga sjúku ella brek (illa gongd, hoyri/síggi illa e.a.)? Býtt eftir aldri. Í procentum.

	Tils.	67-74	75-84	85+
Ja, nógv hindrað	9	6	11	16
Ja, eitt sindur	29	21	32	52
Nei	62	73	57	32
N=	485	240	189	56

Talva 3.10: Eru tygum hindrað í dagligdegnum vegna varandi líkamliga ella sálarliga sjúku ella brek (illa gongd, hoyri/síggi illa e.a.)? Býtt eftir aldri og kyni. Í procentum.

	Tils.			67-74			75-84			85+		
	M	K	%-diff.*	M	K	%-diff.*	M	K	%-diff.*	M	K	%-diff.*
Ja, nógv hindrað	6	12	-6	5	8	-3	6	15	-9	12	17	-5
Ja, eitt sindur	28	30	-2	21	22	-1	38	28	10	38	58	-20
Nei	66	58	8	74	70	4	56	57	-1	50	25	25
N=	222	263		125	115		81	108		16	40	

* Procentmunir millum kynini í ymsu aldursbólkunum.

Á talvunum 3.11 og 3.12 sæst, at 93% klára seg, meðan 7% hava tørv fyri hjálp. Munur er sum vera man eisini her á aldursbólkunum: jú eldri, jú størri er tørvurin fyri hjálp; men tað er serliga í elsta aldursbólkinum, at talið á respondentum, sum klára seg, minskar av álvara. Eisini her er kynsmunurin lítill í yngsta aldursbólkinum, men veksur við árunum, smbr. við talvurnar 3.2 og 3.9. Mynstrið líkist kring landið.

Talva 3.11: Hava tygum tþrv fyri hjálþ? Býtt eftir aldri. Í procentum.

	Tils.	67-74	75-84	85+
Eg klári meg	93	96	93	71
Tþrv fyri hjálþ	7	4	7	29
N=	484	240	188	56

Talva 3.12: Hava tygum tþrv fyri hjálþ? Býtt eftir aldri og kyni. Í procentum.

	Tils.			67-74			75-84			85+		
	M	K	%-diff.*	M	K	%-diff.*	M	K	%-diff.*	M	K	%-diff.*
Eg klári meg	92	91	1	95	96	-1	91	93	-2	81	68	13
Tþrv fyri hjálþ	8	9	-1	5	4	1	9	7	2	19	32	-13
N=	222	262		125	115		81	107		16	40	

* Procentmunir millum kynini í ymsu aldursbólkunum.

Kap. 4 Sosialt netverk

Í hesum parti av kanningini vórðu respondentarnir bidnir um at svara upp á nakrar spurningar um, hvussu ofta teir hitta og hava telefonsamband við familju og onnur, sum teir ikki búgva í húsi saman við, og um tey hava nakran nærindis, sum kann hjálpa teimum, tá og um tey hava tørv á tí. Eingir nærri spurningar um sambondini vórðu settir. Kanningin sigur tískil einki um kvalitetin av sambandinum úteftir, men bara um títtleikan, men hetta meta vit kortini gevur eina ábending um sosiala netverkið hjá respondentunum.

Allir respondentarnir hava samband við familju og onnur, sum tey ikki búgva í húsi saman við. Sambandið við familjuna er tó munandi sterkari enn við onnur, bæði fysiskt og telefoniskt. Telefonin verður brúkt uml. eins ofta og fysisk samvera. Eingin stórvegis munur er á kynunum; tó eru kvinnurnar nakað virknari við telefonina. Men bæði fysiska og telefoniska sambandið minkar við árunum. Sambandið við onnur minkar ógvusligari enn sambandið við familjuna, tað fysiska tó meira enn tað telefoniska. Respondentarniruttan fyri Tórshavnarøkið hitta bæði familju og onnur oftari enn í Tórshavnarøkinum, og tey tosa eisini nakað oftari í telefon við familjuna. Harafturímóti tosa respondentarnir í Tórshavnarøkinum oftari í telefon við *onnur*.

Eins og sambandið við familjuna er sterkt, er álitid á hjálp frá familjuni stórt. Tey allarflestu rokna við, at familjan fer at veita eina hjálpandi hond, tá og um tað verður neyðugt. Í nógv minni mun vænta tey sær hjálp frá øðrum, t.d. grannum, vinum og kenningum.

Alt í alt kann um sosiala netverkið sigast, at familjusambandið er sterkt, og álit er á, at familjan kennir ábyrgd at hjálpa til, tá ið tað krevst. Í kanningini er ikki skilað til, hvat hjálpin kann fevna um, men sum aðrastaðni víst (talva 2.15 og 2.16), er sera vanligt at kunna heita á onnur, tá ið ræður um at fáa flutning ella fáa onkran at fara ørindi fyri seg.

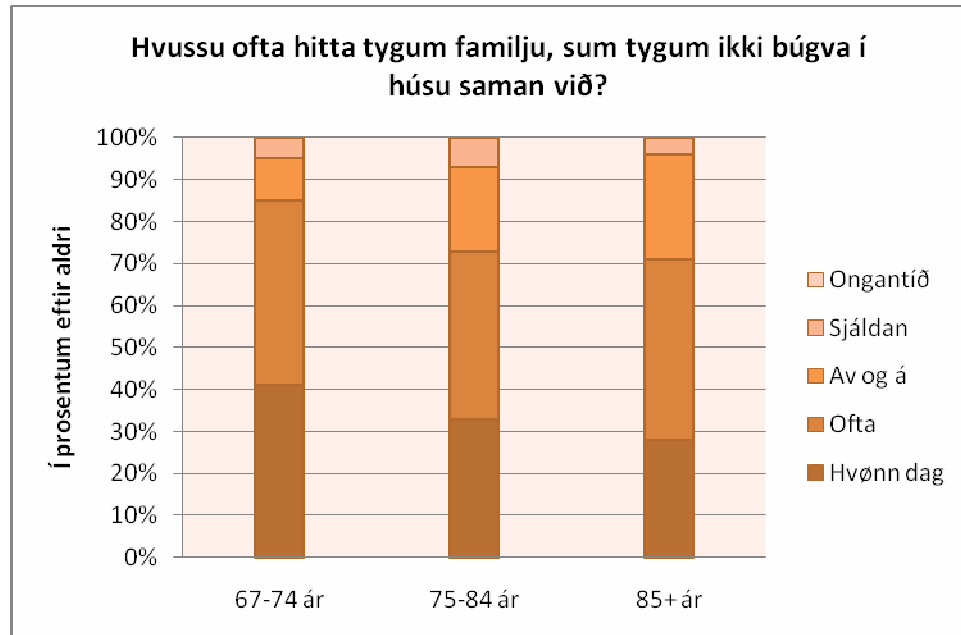
Talvurnar 4.1 og 4.2 vísa, hvussu ofta respondentarnir hitta ávv. *familju* og *onnur*, sum tey ikki búgva í húsi saman við. Tey allarflestu hava nógv samband, men munur er á *familjuni* og *øðrum*. Dupult so nógv (36%) hitta familjuna sum onnur (18%) *hvønn dag*. Harafturímóti hitta respondentarnir familju og onnur *ofta* í eins stóran mun (43%). 16% hitta familjuna og 23% onnur

av og á. 6% hitta familjuna og 15% onnur sjáldan. Engin er uttan samband við familjuna, og bara 1% hittir ongantíð onnur. Men stórus munur er á aldursbólkunum. Jú hægri aldur, jú minni samband. Hetta er serliga galdandi fyri *hvønn dags*-sambandið, sum minkar bæði við familju og við onnur. *Ofta*-sambandið minkar ikki nógv við familju (úr 44% í yngsta niður í 43% í elsta bólki) men nógv ógvusligari við onnur (úr 50% í yngsta niður í 21% í elsta bólki). Sterkasta fysiska sambandið úteftir er sostatt familjusambandið, og tað er munandi sterkari enn sambandið við onnur, av tí at tað er bæði títtari og heldur longur enn sambandið við onnur.

Hóast at síggja til nógv samband vóru nógv, sum nevndu, at tey kendu seg einsamøll stóran part av tíðini og saknaðu at vera meira saman við fólki. Í summum førum var tað heilsan, sum setti mørk fyri sosialari samveru; í øðrum førum vóru tey hindrað vegna vánaligt ferðasamband og høvdu lítlan hug at plága onnur um at koyra seg higgar og hagar. Sí meira um hetta í kap. 7.

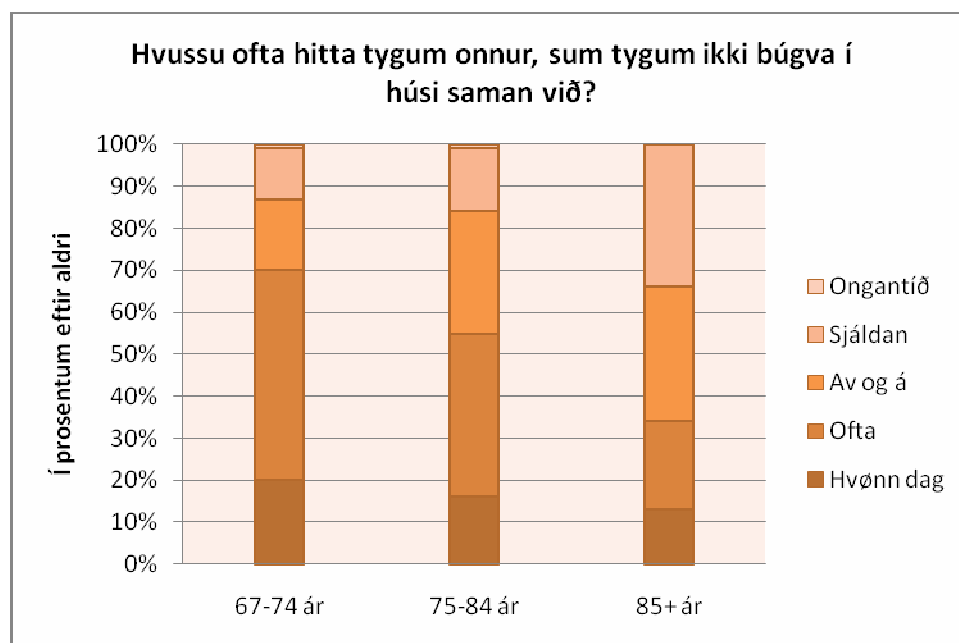
Talva 4.1: Hvussu ofta hitta tygum familju, sum tygum ikki búgva í húsi saman við? Býtt eftir aldri. Í procentum.

	Tils.	67-74	75-84	85+
Hvønn dag	36	41	33	28
Ofta	42	44	40	43
Av og á	16	10	20	25
Sjáldan	6	5	7	4
Ongantíð	0	0	0	0
N=	481	240	189	52

Talva 4.2: Hvussu ofta hitta tygum onnur, sum tygum ikki búgva í húsi saman við? Býtt eftir aldri. Í procentum.

	Tils.	67-74	75-84	85+
Hvønn dag	18	20	16	13
Ofta	43	50	39	21
Av og á	23	17	29	32
Sjáldan	15	12	15	34
Ongantið	1	1	1	0
N=	478	239	186	53

Talva 4.3 vísir, at respondentarnir kring landið hitta oftari bæði familju og onnur enn respondentarnir í Tórshavnarøkinum. Respondentarnir kring landið hava meira hvønn dagsamband enn respondentarnir í Tórshavnarøkinum, sum hava á leið tilsvarandi meira oftasamband. Annars eru mynstrini ógvuliga lík.

Talva 4.3: Hvussu ofta hitta tygum familju ávv. onnur, sum tygum ikki búgva í húsi saman við? Býtt eftir geografi. Í procentum.

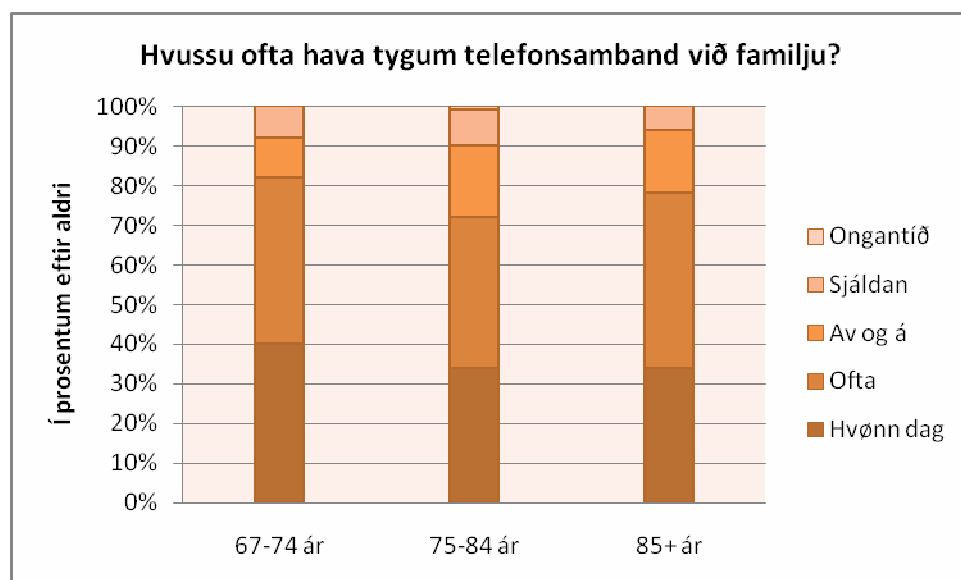
	Hitta familju		Hitta onnur	
	Thn/Arg/Hoy.	Landið annars	Thn/Arg/Hoy.	Landið annars
Hvønn dag	31	39	9	23
Ofta	49	39	51	38
Av og á	14	16	23	23
Sjáldan	6	6	16	15
Ongantið	0	0	1	1
N=	161	322	157	324

Talvurnar 4.4 og 4.5 vísa, at respondentarnir hava á leið eins nógv telefoniskt sum fysiskt samband bæði við familju og onnur, og eisini telefoniska sambandið úteftir avspeglar sterkara sambandið

við familjuna enn við onnur. 76%⁴⁶ hava telefonsamband við familjuna, og 51%⁴⁷ við onnur *hvønn dag* ella *ofta*. Eins og við fysiska sambandinum, so minkar eisini telefonsambandið við árunum; men eins og viðvíkjandi fysiska sambandinum, so heldur telefoniska sambandið við familjuna longur enn við onnur. Ógvuliga fá tosa ongantíð í telefon.⁴⁸

Talva 4.4: Hvussu ofta hava tygum telefonsamband við familju?
Býtt eftir aldri. Í procentum.

	Tils.	67-74	75-84	85+
Hvønn dag	36	40	34	34
Ofta	40	42	38	44
Av og á	14	10	18	16
Sjáldan	9	8	9	6
Ongantíð	1	0	1	0
N=	479	240	189	50

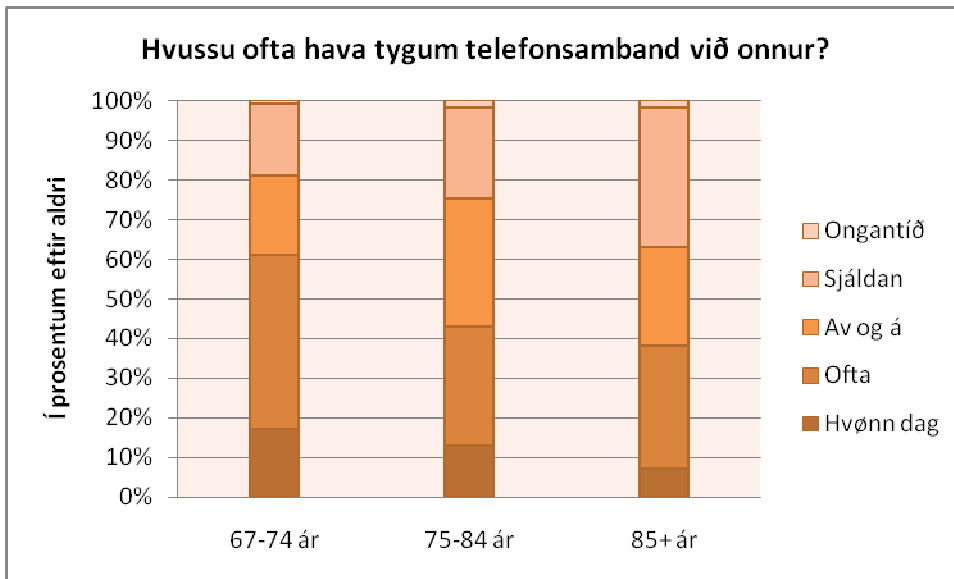
Talva 4.5: Hvussu ofta hava tygum telefonsamband við onnur?
Býtt eftir aldri. Í procentum.

	Tils.	67-74	75-84	85+
Hvønn dag	14	17	13	7
Ofta	37	44	30	31
Av og á	25	20	32	25
Sjáldan	22	18	23	35
Ongantíð	2	1	2	2
N=	482	239	189	54

46 36% + 40%.

47 14% + 37%.

48 Tey, sum ongantíð tosa í telefon orsaka av t.d. hoyri- ella talubreki, eru íroknað.

Á talvu 4.6 sæst, at kvinnurnar tosa oftari í telefon enn menninir. 31% av monnunum og 42% av kvinnunum tosa í telefon við familju *hvønn dag*, og 10% av monnunum og 18% av kvinnunum tosa í telefon við onnur *hvønn dag*. Respondentarnir kring landið tosa eitt vet oftari í telefon við familju enn teir í Tórshavnarøkinum, meðan respondentarnir í Tórshavnarøkinum tosa eitt sindur oftari í telefon við onnur enn teir kring landið.

Talva 4.6: Hvussu ofta hava tygum telefonsamband við familju? Býtt eftir kyni. Í procentum.

	Telefonsamband við familju		Telefonsamband við onnur	
	M	K	M	K
Hvønn dag	31	42	10	18
Ofta	42	39	41	34
Av og á	14	13	22	28
Sjáldan	12	6	25	19
Ongantið	1	0	2	1
N=	222	261	221	262

Tey flestu hava onkran nærindis, sum kann hjálpa teimum (talva 4.7). Meginparturin svarar, at familjan hjálpir. Eisini hjúnafelagin hjálpir, men í minni mun kemur hjálpin frá grannum (9%), vinum og kenningum (7%). 5% fáa heimahjálp, og heilt fá (2%) svara, at tey ikki fáa ta hjálp, teimum tørvar.⁴⁹ Spurningurin um, hvørt respondentarnir hava nakran nærindis, sum kann hjálpa, er kanska ikki so heppið orðaður. Í fyrsta lagi er hann í so hypotetiskur; fleiri av respondentunum svaraðu nei og søgdu, at tey jú kláraðu seg sjálv og ikki høvdu tørv á nakrari hjálpi. Í øðrum lagi kann hugtakið *hjálpi* vera so mangt. Munur er á at hjálpast at við smátingum í gerandisdegnum og at vera bundin av hjálpi. Eftir nøkur telefoninterviews tilskilaðu vit “um tað skuldi verið neyðugt”, soleiðis at spurningurin ljóðaði *Hava tygum nakran nærindis, sum kann hjálpa tygum, um tað*

49 Sambært upplýsingum frá Nærverkinum fáa uml. 450 borgarar yvir 67 ár heimahjálp, svarandi til 7,8% av øllum borgarum 67 ár og eldri. Munurin millum 7,8% og okkara úrslit, 5%, stavar óivað frá, at tey mest hjálpartørvandi eru undirumboðað í hesi kanning.

skuldi verið neyðugt? Tá gekk betur at fáa svar; men tað er umráðandi at hava in mente, at spurningurin framvegis er rættiliga hypotetiskur. Tá so nógv svara, at *familjan hjálpir*, er tað ikki tí tað neyðugvís er aktuelt beint nú, men skal meira skiljast sum, at álitid á hjálp frá familjuni, tá og um tað verður neyðugt, er har. Sum áður nevnt vóru vit ikki varug við óhepnu orðingina í byrjanini, og tískil eru óivað mong, sum ikki hava svarað játtandi til spurningin *Ja, familjan hjálpir*, men sum høvdu svarað játtandi, um hann frá byrjan hevði verið greiðari orðaður. Svarprocentið eigur tí at vera enn hægri enn tey 69%. Tað sama er sjálvsagt galdandi fyri spurningarnar um hjúnafelaga, grannar, vinir og kenningar hjálpa. Tølini á talvu 4.7 skulu tískil meira lesast sum relativ enn absolut, og greiða niðurstøðan er, at álitid hjá respondentunum í nógv størsta munin er á hjálp frá familjuni (og hjúnafelaganum), tá og um á fer at standa – og í nógv minni mun á onnur.

Talva 4.7: Hava tygum nakran nærindis, sum kann hjálpa tygum, tá tygum hava tørð fyri tí? Býtt eftir aldri og kyni. Í procentum⁵⁰.

	Tils.		67-74		75-84		85+	
	M	K	M	K	M	K	M	K
Ja, hjúnafelegin/sambúgvín hjálpir	48	28	51	30	37	32	6	7
Ja, familjan hjálpir	69	74	68	64	58	87	11	33
Ja, grannar hjálpa	10	7	10	8	9	8	1	2
Ja, vinir og kenningar hjálpa	8	5	12	3	3	4	0	3
Ja, fáí heimahjálpa	6	8	2	2	7	6	4	12
Nei, eg fáí ikki ta hjálpa, mær tørvar	1	2	0	2	2	3	1	1
N=	222	263	125	115	81	108	16	40

50 Her var møguleiki fyri at seta fleiri krossar í spurnablaðnum; tískil eru samanløgdu procentini meira enn 100.

Kap. 5 Frítið

Í hesum parti valdu vit at spyrja um eitt úrval av frítíðarmøguleikum. Vit kundu havt gjørt ein longri lista, t.d. um hvussu ofta tey vóru á matstovu, til sjónleik, konsertir og biograf, dansifeløg, men valdu tað frá, m.a. tí hesir møguleikar so eyðsýnt vóru ójavnir í teimum ymsu landspørtunum. Við tí úrvali vit gjørdu, vónaðu vit at fáa eina hylling av frítíðarlívinum og lívsformunum hjá fólkapensionistum, og um munur var á aldursbólkunum, kyni og millum bygd og bý. Hóast Havnin er lítil býur, er fólkasamansetingin meira heterogen sosialt og mentanarliga har enn aðrastaðni. Av fólkapensionistum við longri útbúgving býr størri parturin í Havn, og sum heild eru fleiri har við hægri inntøku og størri peningaogn, og fleiri hava einhvørja eftirlønarskipan har enn aðrastaðni. Nógvir íbúgvar í Havn hava búð í størri býum ein part av lívinum undir útbúgving o.a. og hava tikið “býarmentan” við sær. Hinvegin hava nógv, sum búgva í Havn, sterkar røtur í bygdasamfeløgum, og tey hava kanska ikki tørv ella trongd at broyta liviháttin stórvegis, um tey enn búgva í Tórshavnarøkinum. Harafturat eru samferðsluviðurskiftini nógv útbygd, og nógv pendla millum arbeiðsstað í Havn og bústað aðrastaðni. Hetta er alt við til at minka mun millum býar- og bygdamentan.

Nakrir munir síggjast tó á frítíðarvanum hjá eldra fólkinum í Tórshavnarøkinum og aðrastaðni í landinum. At fáast við hondarbeiði er á leið eins vanligt kring alt landið, men í Tórshavnarøkinum eru fleiri, sum ganga í bindiklubb. Munur er eisini á, hvussu nógv tey taka lut í kvøldskúla, á fundum og fyrilestrum; her eru tilboðini í Havn fleiri og fjølbroyttari, og harvið fleiri møguleikar at velja tiltøk, ið hava júst teirra áhuga. Øvugt eru nakað fleiri kring landið, sum eru á bingo ella í pensionistafelagi. Tað eru eisini fleiri kring landið enn í Tórshavn, sum taka lut í arbeiði fyri vælgerandi endamálum. Somuleiðis eru tey kring landið nakað oftari til ítróttardystir enn tey í Tórshavnarøkinum, men tey í Tórshavnarøkinum eru harafturímóti nakað ídnari at motionera saman við øðrum.

Rættiliga stórir munur er á hvussu stórir procentpartur gongur regluliga í kirkju ella á mæti: næstan helvtin av øllum uttan fyri Tórshavnarøkið móti fjórðinginum í Tórshavnarøkinum. Hesin munur kann fyri ein part stava frá, at fleiri møguleikar eru í Havn at velja í at savnast saman við øðrum aðrastaðni enn í kirkju og øðrum kristnum samkomuhúsum.

Viðvíkjandi uttanduraarbeiði er lítil munur. Uttanduraarbeiði er fyri stóran part urtagarðsarbeiði, og tað er eins vanligt allastaðni at hava urtagarð. Harafturímóti er munurin stórir, tá ið spurt verður um seyð og kríatúr. Hetta er rættiliga vanligt úti um landið, har umstøður mangastaðni eru til at hava heimaseyð, gæs og onnur kríatúr, men rættiliga avmarkaðar í Havn. – Samanumtikið eru frítíðarvanar og ítriv, sum hava longri søguligar røtur, vanligari uttan fyri Tórshavnarøkið.

Í Tórshavnarøkinum er nógv vanligari javnlaga at brúka teldu, óivað tí nógv hava havt arbeiði, ið kravdi teldukunnleika, sí eisini kap. 1. Ein møgulig forkláring kann finnast í arbeiðsmarknaðarviðurskiftunum hjá respondentunum. Sum eisini nevnt í kap. 1 hevur hetta helst eisini samband við, at størvini í Tórshavnarøkinum og kring landið hava verið (og eru) ógvuliga ymiskhættað. T.d. liggja nógv teir flestu almennu stovnarnir og skrivstovur yvirhøvur í Tórshavn, har næstan einki starvsfólk kann vera fyri uttan teldukunnleika. Eisini er stórir munur á

aldursbólkunum, og her er orsökinn ekki bara vanlig aldursbrek, men eins nógv ella kanska í nógv stórrum mun, at fyrbrigdið telda enn er so mikið nýtt, at jú yngri fólk talan er um, jú betri tíð og móguleikar hava tey havt at seta seg inn í hetta amboð. Fleiri av teimum yngstu hava brúkt teldu í nøkur ár t.d. á arbeiðsplássinum, men tey elstu vóru longu farin av arbeiðsmarknaðinum, áðrenn teldan bleiv so útbreidd, sum hon er vorðin tey seinastu uml. 15 árin.

Næstan alt virkseimið minkar við árunum, men sumt minkar meira enn annað. Orsökinn er í flestøllum førum helst vinnandi heilsa og svinnandi netverk, sum ger tað trupult ella ómøguligt at taka lut. Hinvegin kann eisini hugsast, at mobilitetstrupulleikar við hvørt kunnu vera orsökinn. T.d. minkar hondarbeiði ikki nakað serligt við árunum, men tað ger harafturímóti luttøkan í bindiklubba.

Nakrir kynsmunir eru eisini; eingin av teimum er óvæntaður, men samsvara væl við traditionellu kynsrollurnar. Kvinnurnar eru í flertali og/ella virknari á hondarbeiðsøkinum⁵¹, bingo, pensionistafelag, kvøldskúla, skeið, arbeiði fyri vælgerandi endamál. Menninir eru fleiri og/ella virknari viðvíkjandi at brúka teldu, ganga á fund ella til fyrilestrar og ítróttardystir, at motionera einsamallir, uttanduraarbeiði og at fáast við seyð ella onnur kríatúr.

Talvurnar 5.1, 5.2 og 5.3 eru yirlit yvir ymisku frítíðarvirksemini, býtt ávv. eftir aldri, kyni og geografi. Vegna plásstrot eru talvurnar bólkaðar eftir, um respondentarnir hava svarað *hvørja viku ella oftari* ella *ongantíð*. Tey, sum hava svarað *hvønn mánað* ella *nakrar ferðir um árið*, standa ikki í talvunum, men talið fæst við at leggja talið á teimum, sum hava svarað *hvørja viku ella meir saman við talinum* á teimum, sum hava svarað *ongantíð*, og draga summin frá 100.

51 Sjálvt um hondarbeiði í hesum sambandi eisini fevnir um annað handverk, t.d. smíð.

Dømi: Í talvu 5.1 hava tilsamans 83% svarað, at tey lesa hvørja viku ella oftari, og 5% hava svarað, at tey ongantíð lesa. $83 + 5 = 88$. $100 - 88 = 12$. Altso lesa 12% hvønn mánað ella sjáldnari.

Lesnaður og telda

Meira enn fyra fimtapartar lesa hvørja viku ella oftari, og bara 5% lesa ongantíð, og tað er galdandi fyri bæði kynini og alt landið. Sjálvt um talið á lesandi pensionistum minkar nakað við árunum, oftast vegna viknandi eygu ella annað heilsubrekk, so heldur lesingin sær langt upp í árin; triggir fjórðingar av teimum elstu respondentunum lesa framvegis hvørja viku ella oftari, og bara ein tíggjundapartur lesur ongantíð.

Nakað øðrvísi er støðan viðvíkjandi teldu og interneti. Yvir helvtin av teimum yngstu, men bara 9% av teimum elstu brúka telduna hvørja viku ella oftari. 63% av teimum yngstu og 18% av teimum elstu brúka teldu. Nakað av kynsmuni er: næstan helvtin av monnunum brúka teldu hvørja viku ella oftari móti einum góðum triðingi av kvinnunum. Væl undir helvtina av monnunum brúka ongantíð teldu, meðan seks av tíggju kvinnum ongantíð brúka hana. Eisini er munur á Tórshavnarøkinum, har seks av tíggju eru teldubrákarar móti fyra av tíggju kring landið. Í Tórshavnarøkinum eru tey eisini oftari virkin við telduna: 54% brúka teldu hvørja viku ella oftari móti 34% uttan fyri Tórshavnarøkið.

Hondarbeiði og bindiklubbar

Uml. helvtin av respondentunum fæst við hondarbeiði hvørja viku ella oftari, og her eru kvinnurnar ikki óvæntað nógv tær virknastu – sjálvt um hondarbeiði her eisini umfatar annað handverk, t.d. smíð. 88% av kvinnunum fáast við hondarbeiði móti bara 16% av monnunum. Triggir fjórðingar av monnunum, men bara nakað yvir tíggjunda hvør kvinna fáast ongantíð við hondarbeiði. Kring landið eru tær eitt vet virknari enn í Tórshavnarøkinum.

Tað eru sum vera man bara kvinnurnar, sum ganga í bindiklubba. 41% av teimum yngstu kvinnunum ganga í bindiklubb, og vanligast er at vera í bindiklubba hvønn mánað ella sjáldnari (28%). Við árunum minkar virkseimið týðuliga á hesum økinum; millum tær elstu ganga bara 15% í bindiklubba, og tær hava allar avmarkað seg til hvønn mánað ella sjáldnari, allarhelst av heilsuávvum, í summum førum kanska eisini orsakað av mobilitetstrupulleikum. Geografiskur munur er: uml. ein triðingur í Tórshavnarøkinum móti einum fjórðingi kring landið gongur í bindiklubb.

Uttanduraarbeiði, seyður og onnur kríatúr

Uttanduraarbeiði er vælumtókt; 81% av teimum yngstu takast við uttanduraarbeiði, helvt um helvt hvørja viku /oftari og hvøn mánað/sjáldnari. Við árunum minkar hetta virkseimið týðuliga, men millum tey elstu eru tað hóast alt 40%⁵², sum meira ella minni ofta arbeiða uttandura. Menninir eru virknari enn kvinnurnar: átta av tíggju monnum og seks av tíggju kvinnum fáast við uttanduraarbeiði. Eitt sindur av geografiskum muni er: í Tórshavnarøkinum (73%⁵³ móti 67%⁵⁴).

52 16% + 24%.

53 100% - 27%.

Uml. ein fimtapartur fæst við seyð ella onnur kríatúr. Eisini hetta virkseimið minkar við árunum; 29% av teimum yngstu móti 7% av teimum elstu takast meira ella minni við kríatúr. Menninir (33%) eru munandi virknari á hesum økinum enn kvinnurnar (12%). Eisini eru respondentarnir uttan fyri Tórshavnarøkið virknari í so máta, tí á bygd er vanligari at hava umstøður til heimaseyð o.o. kríatúr. Meðan ein fjórðingur av teimum uttan fyri Tórshavnarøkið hevur seyð ella onnur kríatúr sum frítíðarítriv, eru tað bert 13% í Tórshavnarøkinum. Tey flestu eru virkin hvørja viku ella oftari, men bæði í Tórshavnarøkinum og uttanfyri eru nakrir menn, sum fáast við seyð nakrar ferðir um árið, trúliga í sambandi við fjallgongu og arbeiði, sum hartil hoyrir.

Føðingardagar og veitslur

Nógv tann størsti parturin er av og á í føðingardeggi og øðrum veitslum, men 6% eru ongantíð. Tað vanligasta er nakrar ferðir um árið, men ein triðingur er hvønn mánað. Men veitslujanirnar minka ógvusliga við aldrinum, og mynstrið er eins kring alt landið og fyri bæði kynini.

Trúarlív

84%⁵⁵ eru meira ella minni regluliga í kirkju ella á møti. Eisini hetta minkar við árunum, men eingin munur er á kynunum. Kring landið eru tey munandi virknari enn í Tórshavnarøkinum: 47% kring landið eru í kirkju ella á møti hvørja viku, men bara 26% í Tórshavnarøkinum, har tey í størri mun eru nakrar ferðir um árið. 23% í Tórshavnarøkinum og 12% kring landið eru ongantíð í kirkju ella á møti.

Kvøldskúli, skeið, fundir og fyrilestrar

Í yngsta aldursbólki eru 12% av og á í kvøldskúla ella á skeið, tey flestu hvørja viku ella oftari, men eingin av teimum elstu. Ein størri partur av kvinnunum enn av monnunum luttaka í slíkum virkseimi (15%⁵⁶ móti 11%⁵⁷). Í Tórshavnarøkinum eru tey virknari (16%⁵⁸) enn kring landið (12%⁵⁹).

Trý av tíggju eru onkuntíð á fundi ella til fyrilestur, sum oftast nakrar ferðir um árið, og menninir (ein triðingur) eru nakað ídnari enn kvinnurnar (ein fjórðingur) á hesum økinum. Í Tórshavnarøkinum eru fýra av tíggju meira ella minni virkin móti einum fjórðingi kring landið. Orsøkin til, at tey í Tórshavnarøkinum eru virknari á kvøldskúla-, skeiðs-, fundar- og fyrilestraøkinum, er óivað, at munandi meira virkseimi av hesum slagi er í Tórshavn.

54 100% - 33%.

55 40% + 44%.

56 11% + 4%.

57 6% + 5%.

58 12% + 4%.

59 7% + 5%.

Bingo og pensionistafeløg

Respondentarnir gera ikki nógv av at ganga á bingo (14%⁶⁰), men munur er á kynnum: 4%⁶¹ av monnunum og 23%⁶² kvinnunum eru av og á á bingo, størstiparturin nakrar ferðir um árið. Bingo er meira vanligt frítíðarvirksemi kring landið (17%) enn í Tórshavnarøkinum (8%).

Ein fjórðingur er av og á í pensionistafelag, og mest vanligt er at taka lut hvønn mánað ella nakrar ferðir um árið. Kvinnurnar eru virknari enn menninir: trýggjar av tíggju kvinnum og tveir av tíggju monnum brúka pensionistafelag. Respondentarnir uttan fyri Tórshavnarøkið eru dupult so virknir á hesum økinum: 31% av teimum móti 15% í Tórshavnarøkinum brúka pensionistafelag meira ella minni.

At hjálpa øðrum

Uml. ein av fyra hjálpir meira ella minni ofta til uttan løn fyri vælgerandi endamál, sum oftast nakrar ferðir um árið. Virkseimið minkar við árunum, og kvinnurnar eru eitt vet virknari enn menninir, bæði í tali og tittleika, og tey eru eisini virknari uttan fyri Tórshavnarøkið: her taka 43% lut í hjálpararbeiði móti 31% í Tórshavnarøkinum.

Uml. ein fimtipartur hjálpir av og á foreldrum ella øðrum eldri, tey flestu sjáldnari enn hvørja viku. Hetta minkar sum vera man ógvusliga við árunum; 28% av teimum yngstu og 4% av teimum elstu. Í Tórshavnarøkinum siga 22% seg hjálpa eldri, kring landið bara 16%. Munandi fleiri – tveir triðingar - hjálpa børnum, barnabørnum og øðrum yngri av og á, tey flestu mánaðarliga ella nakrar ferðir um árið. Hjálpin minkar við árunum, men eingin stórur geografiskur munur er.

Viðvíkjandi at hjálpa bæði eldri og yngri er kynsmunur. 22% av monnunum og 15% av kvinnunum siga seg hjálpa eldri, og 68% av monnunum og 65% av kvinnunum siga seg hjálpa yngri. Menninir siga seg eisini vera oftari virknar enn kvinnurnar. Spurningurin er, um talan her er um lítillætni og/ella okkurt, sum líkist fyrbrigdinum *understatement*, sum greitt frá um í kap. 3. Fleiri av kvinnunum, vit spurdu, søgdu seg ikki hjálpa nakað serligt, men upp á fyrispurning um tær ikki onkuntíð vóru barnagentur ella tilíkt kom sum oftast fram, at tær bæði passaðu barnabørn og gjørdur teimum og øðrum døgurða osfr. Hugsandi er eisini, at kynsmunurin her stavar frá, at menninir hjálpa við ymiskum, sum sæst meira aftur, og at kvinnurnar kanska ikki halda tað vera vert at nevna tað meira trivielt kenda, sum tær hjálpa við, t.d. barnaansing og matgerð. Men hetta eru bara gitingar, tí vit hava ikki spurt meira inn til, á hvønn hátt respondentarnir hjálpa. - Talan kann eisini vera um understatement, tá 22% í Tórshavnarøkinum móti 16% kring landið siga seg hjálpa eldri.

Ítróttardystir og motión

Ein fimtapartur gongur av og á til ítróttardystir, sum oftast nakrar ferðir um árið. Menninir (32%) eru dupult so virknir sum kvinnurnar (15%). Mynstrið líkist um alt landið; tó eru tey kring landið eitt sindur oftari til dystir enn tey í Tórshavnarøkinum. Virkseimið minkar við árunum – úr 30%

60 4% + 10%.

61 1% + 3%.

62 6% + 17%.

millum tey yngstu í 9% millum tey elstu. Fleiri lögdu afturat, at teimum dámdi væl at hyggja at ítróttarsendingum í sjónvarpi, men nú sjáldan fóru at hyggja at sjálvum dystunum.

Viðvíkjandi motión nevndu tey flestu gongutúrar, men í bygdum, har skipað verður fyri fimleiki, t.d. á ellisheimum, var hetta eisini ein móguleiki. Knøpp helvtin motionerar saman við øðrum, og enn fleiri – næstan tveir triðingar - motionera einsamøll. Tey flestu motionera hvørja viku ella oftari, og motiónin minkar sum vera man við árunum: 59% av teimum yngstu og 28% av teimum elstu motionera saman við øðrum, og 73% av teimum yngstu og 44% av teimum elstu motionera einsamøll. Talið á teimum, sum dyrka motión er á leið eins kring landið, men í Tórshavnarøkinum (39%) gera tey oftari motión saman við øðrum enn kring landið annars (32%). Menninir og kvinnurnar eru á leið eins nógv í tali viðvíkjandi at motionera saman við øðrum, tó eru kvinnurnar nakað virknari: 37% av kvinnunum motionera hvørja viku ella oftari móti 32% av monnunum. Men menninir eru ídnari at motionera einsamallir: sjev av tíggju monnum motionera einsamallir móti uml. seks av tíggju kvinnum, og teir eru eisini *oftari* virknir: 49% av monnunum móti 42% av kvinnunum motionera hvørja viku ella oftari.

Sjónvarp

Ein triðingur hyggur í miðal 0-1 tíma í sjónvarp um dagin, men enn fleiri – seks av tíggju - hyggja 2-4 tímar, og 7% hyggja 5 tímar ella meira, men einki ávíst aldursmynstur sæst. Eingin stórvegis munur er á kynunum, og mynstrið er nakað tað sama kring landið.

Talva 5.1: Yvirlit yvir frítíðarítriv. Býtt eftir aldri. Í procentum.

Hvussu ofta...		Tils.	67-74	75-84	85+	
Lesu tygum avís/bøkur/vikubløð	Hvørja viku eller meir	83	95	93	82	
	Ongantið	5	3	6	11	
Brúka tygum teldu/internet	Hvørja viku eller meir	41	56	30	9	
	Ongantið	54	37	67	82	
Hondarbeiði (binda, handverk o.t.)	Hvørja viku eller meir	50	49	51	54	
	Ongantið	40	38	43	39	
Bindiklubba	Hvørja viku eller meir	8	13	6	0	
	Ongantið	72	59	78	85	
Fáast tygum við uttanduraarbeiði	Hvørja viku eller meir	35	40	35	16	
	Ongantið	31	19	38	60	
Fáast tygum við seyð ella onnur kríatúr	Hvørja viku eller meir	15	17	15	5	
	Ongantið	78	71	83	93	
Í føðingardag o.a. veitslur	Hvørja viku eller meir	2	3	2	2	
	Ongantið	6	4	6	13	
Á møti/i kirkju	Hvørja viku eller meir	40	40	43	29	
	Ongantið	16	13	17	27	
Kvøldskúla/skeið	Hvørja viku eller meir	10	12	7	0	
	Ongantið	86	72	90	100	
Til fund/fyrilestur	Hvørja viku eller meir	4	7	3	2	
	Ongantið	69	61	76	84	
Bingo	Hvørja viku eller meir	4	2	6	2	
	Ongantið	86	87	84	89	
Pensionistafelag	Hvørja viku eller meir	8	6	11	5	
	Ongantið	74	78	69	77	
Hjálp til vælgerandi endamá	Hvørja viku eller meir	6	8	3	2	
	Ongantið	61	52	69	78	
Ítróttardystir (fótbólt o.a.)	Hvørja viku eller meir	5	8	3	2	
	Ongantið	78	70	83	91	
Motión, gongutúrar e.a. (saman við øðrum)	Hvørja viku eller meir	34	40	32	20	
	Ongantið	52	41	58	72	
Motión, gongutúrar e.a. (einsamallur/einsamøll)	Hvørja viku eller meir	45	51	44	29	
	Ongantið	36	27	42	56	
Hjálp foreldrum e.ø. sum eru eldri	Hvørja viku eller meir	6	10	2	0	
	Ongantið	82	72	91	96	
Hjálp børnum e.ø. sum eru yngri	Hvørja viku eller meir	17	24	12	2	
	Ongantið	34	23	41	58	
Tímar um dagin hyggja at sjónvarpi	5 tímar eller meir	7	7	7	6	
	2-4 tímar	61	59	63	59	
	0-1 tíma	33	34	30	36	
		N=	448-82	216-38	178-88	54-56

Talva 5.2: Yvirlit yvir frítíðarítriv. Býtt eftir kyni. Í procentum.

Hvussu ofta...		Tils.	M	K	
Lesu tygum avís/bøkur/vikubløð	Hvørja viku eller meir	93	92	93	
	Ongantið	5	6	5	
Brúka tygum teldu/internet	Hvørja viku eller meir	41	47	35	
	Ongantið	54	45	61	
Hondarbeiði (binda, handverk o.t.)	Hvørja viku eller meir	50	12	82	
	Ongantið	40	74	12	
Bindiklubba	Hvørja viku eller meir	4	0	8	
	Ongantið	84	99	71	
Fáast tygum við uttanduraarbeiði	Hvørja viku eller meir	35	40	31	
	Ongantið	31	22	38	
Fáast tygum við seyð ella onnur kríatúr	Hvørja viku eller meir	15	23	7	
	Ongantið	78	67	88	
Í føðingardag o.a. veitslur	Hvørja viku eller meir	3	2	3	
	Ongantið	6	7	5	
Á møti/i kirkju	Hvørja viku eller meir	40	40	40	
	Ongantið	16	15	17	
Kvøldskúla/skeið	Hvørja viku eller meir	9	6	11	
	Ongantið	87	89	85	
Til fund/fyrilestur	Hvørja viku eller meir	1	1	1	
	Ongantið	69	64	74	
Bingo	Hvørja viku eller meir	4	1	6	
	Ongantið	86	96	77	
Pensionistafelag	Hvørja viku eller meir	8	4	11	
	Ongantið	74	79	70	
Hjálp til vælgerandi endamá	Hvørja viku eller meir	5	3	7	
	Ongantið	61	63	60	
Ítróttardystir (fótbólt o.a.)	Hvørja viku eller meir	5	8	3	
	Ongantið	78	68	85	
Motión, gongutúrar e.a. (saman við øðrum)	Hvørja viku eller meir	34	32	37	
	Ongantið	52	51	52	
Motión, gongutúrar e.a. (einsamallur/einsamøll)	Hvørja viku eller meir	45	49	42	
	Ongantið	36	30	42	
Hjálp foreldrum e.ø. sum eru eldri	Hvørja viku eller meir	6	7	5	
	Ongantið	82	78	85	
Hjálp børnum e.ø sum eru yngri	Hvørja viku eller meir	17	20	14	
	Ongantið	34	32	35	
Tímar um dagin hyggja at sjónvarpi	5 tímar eller meir	7	7	6	
	2-4 tímar	61	61	60	
	0-1 tíma	33	31	34	
		N=	448-83	205-22	243-61

Talva 5.3: Yvirlit yvir frítíðarítriv. Býtt eftir geografi. Í procentum.

Hvussu ofta...		Tils.	T/H/A	Landið annars	
Lesu tygum avís/bøkur/vikubløð	Hvørja viku eller meir	93	93	93	
	Ongantið	5	6	5	
Brúka tygum teldu/internet	Hvørja viku eller meir	41	54	34	
	Ongantið	54	40	61	
Hondarbeiði (binda, handverk o.t.)	Hvørja viku eller meir	50	49	51	
	Ongantið	40	42	39	
Bindiklubba	Hvørja viku eller meir	8	10	7	
	Ongantið	71	64	74	
Fáast tygum við uttanduraarbeiði	Hvørja viku eller meir	35	40	33	
	Ongantið	31	27	33	
Fáast tygum við seyð ella onnur kríatúr	Hvørja viku eller meir	15	7	18	
	Ongantið	78	87	74	
Í føðingardag o.a. veitslur	Hvørja viku eller meir	3	3	3	
	Ongantið	6	6	6	
Á mæti/i kirkju	Hvørja viku eller meir	40	26	47	
	Ongantið	16	23	12	
Kvøldskúla/skeið	Hvørja viku eller meir	9	12	7	
	Ongantið	86	84	88	
Til fund/fyrilestur	Hvørja viku eller meir	1	2	0	
	Ongantið	69	60	74	
Bingo	Hvørja viku eller meir	4	2	4	
	Ongantið	86	92	83	
Pensionistafelag	Hvørja viku eller meir	8	5	9	
	Ongantið	74	85	69	
Hjálp til vælgerandi endamál	Hvørja viku eller meir	5	9	4	
	Ongantið	61	69	57	
Ítróttardystir (fótbólt o.a.)	Hvørja viku eller meir	5	3	6	
	Ongantið	78	77	78	
Motión, gongutúrar e.a. (saman við øðrum)	Hvørja viku eller meir	34	39	32	
	Ongantið	52	50	53	
Motión, gongutúrar e.a. (einsamallur/einsamøll)	Hvørja viku eller meir	45	45	45	
	Ongantið	36	38	36	
Hjálp foreldrum e.ø. sum eru eldri	Hvørja viku eller meir	6	8	5	
	Ongantið	82	78	84	
Hjálp børnum e.ø sum eru yngri	Hvørja viku eller meir	17	17	17	
	Ongantið	34	34	34	
Tímar um dagin hyggja at sjónvarpi	5 tímar eller meir	7	8	6	
	2-4 tímar	61	58	62	
	0-1 tíma	33	34	32	
		N=	448-83	149-59	299-324

Kap. 6 Fíggjarviðurskipti

Samanumtikið láta respondentarnir hampiliga væl at fíggjarstøðuni. Yvir helvtin av respondentunum hava onga inntøku sjálv aftrat fólkapensiónini og samhaldsfasta, og uml. tíggjundi hvør tjenar yvir 200.000 kr. p.a. Tá mógulig inntøka hjá hjúnafeleganum verður tald uppi, er stóðan nakað øðrvísi: tá er tað væl undir helvtin, sum onga inntøku hevur. Menninir tjena munandi meira enn kvinnurnar, og respondentarnir í Tórshavnarøkinum tjena væl meira enn respondentarnir kring landið. 22% hava eftirlønarskipan gjøgnum arbeiðið, og 15% hava privata pensión. Eingin serligur kynsmunur er her, men stórir aldurs- og geografiskur munur. Jú yngri, jú fleiri hava eftirlønarskipan ella privatpensión, og munandi fleiri í Tórshavnarøkinum enn kring landið hava bæði eftirlønarskipan og privata pensión. Størstiparturin hevur lítt ella onga ogn⁶³, men tey allarflestu (80%) eru skuldarfrí, og bara tíggjundi hvør skyldar yvir 200.000 kr. Tey allarflestu (84%) hava ongar útreiðslur til húsaleigu/lán. Mest vanligt er at brúka 1.000-2.000 kr. um mðn til hita, meðan el-brúkið varierar meira – 27% brúka 400-600 kr./mðn, 35% brúka 600-800 kr./mðn, og 30% brúka meira enn 800 kr./mðn. Helvtin brúkar undir og helvtin yvir 500 kr./mðn til telefon.

Níggju av tíggju halda, at tey klára seg sera væl ella væl við verandi inntøku. Hjá væl yvir helvtini melur tað akkurat runt, og 37% siga, at tá mánaðurin er farin, hava tey meira eftir, so tey kunnu spara, og tey allarflestu (81%) klára at fíggja eina óvæntaða útreiðslu à 10.000 kr. Tey í Tórshavnarøkinum láta yvirhøvur eitt sindur betur at enn tey kring landið, og jú hægri útbúgvingarstig, jú betur láta tey at fíggjarstøðuni.

Tey flestu (79%) av teimum, sum klára seg illa ella sera illa, hava bara minstupensión. Av teimum, sum klára seg illa ella sera illa, metir ein góður triðingur, at tey vóru fíggjarliga væl fyri, tá tey vóru um 50 ára aldur, meðan seks av tíggju vóru miðal fyri um 50 ára aldur. Men verri enn so øll, sum bara hava fólkapensión og samhaldsfasta, siga seg klára seg illa/sera illa. Núverandi inntøkan er tó ikki tað einasta, sum hevur týðning fyri, hvussu fólk uppliva sína fíggjarstøðu. Fleiri faktorar spæla inn her, t.d. persónlig eftirløn og/ella privatpensión og eftirløn/privatpensión hjá móguligum hjúnafelega, mógulig lønarinntøka hjá hjúnafelega, og haraftrat ogn og skuld. Fýra av tíggju hava brúkt av uppspardari ogn, og hetta kundi bent á, at tað er vanligt at eiga á bók. Hetta upphald verður stuðlað av, at bara 2% siga seg hava fingið peningahjálp frá øðrum, meðan 22% afturímóti hava latið øðrum peningahjálp. Helvtin sigur seg kunna leggja færri pengar til síðis nú í mun til áðrenn tey fóru upp á pensión, og tað kundi eisini bent á, at ein stórir partur hevur lagt dent á at spara upp til ellisárini.

63 Bara 58% av teimum spurdu hava svarað upp á spurningin um ogn. Vit gita, at ognirnar eru nakað fleiri og størri enn her upplýst, men vita ikki hvussu nógv.

Inntøkur

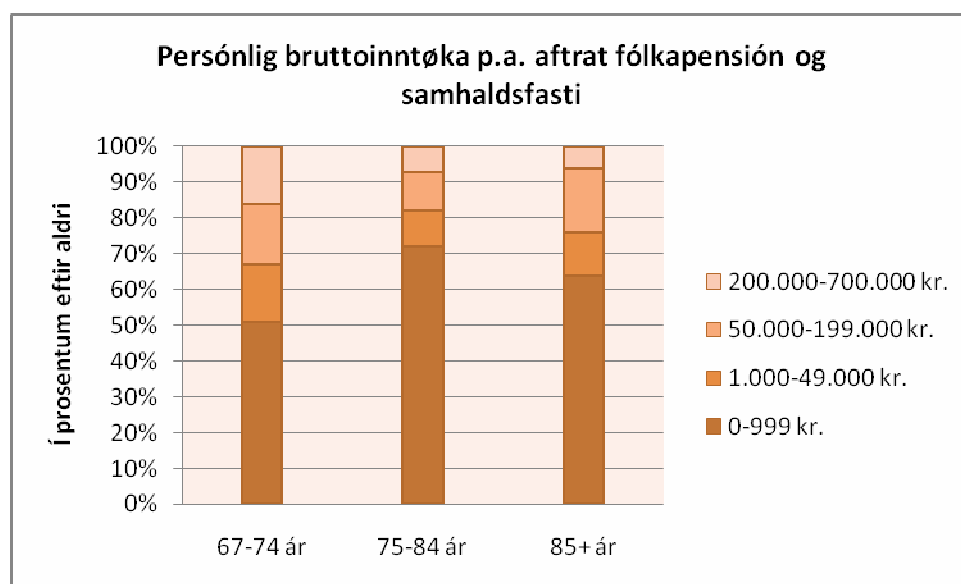
Talva 6.1 niðanfyri vísir persónligu bruttolønarinntøkurnar p.a. hjá respondentunum býtt eftir aldri, og talva 6.2 vísir bruttolønarinntøkurnar hjá respondentunum og møguligum hjúnafelaga/sambúgva tilsamans, somuleiðis býtt eftir aldri. Her skal viðmerkjast, at 72 (svarandi til 15%) av teimum 485, sum hava luttikið í kanningin, ikki svaraðu upp á spurningin um persónligu inntøkuvíðurskiftini, og 86 (svarandi til 18%) svaraðu ikki upp á spurningin um inntøkuvíðurskiftini hjá hjúnafelaganum/sambúgvunum. Kortini víkja tøluni ikki so ógvuliga nógv frá tølunum hjá Almannastovuni, sí fylgiskjal 3 aftast í frágreiðingini. Har er eisini ymiskt annað tilfar um fólkapensión o.a. frá Almannastovuni.

61% hava onga inntøku (talva 6.1), og tey, sum hava inntøku, býta seg nøkulunda javnt millum inntøkubólkarnar 1.000-49.000 kr., 50.000-199.000 kr. og 200.000 kr. og meira. Á talvu 6.2, har inntøkan hjá møguligum hjúnafelaga/sambúgva er íroknað, eru sum vera man færri (53%) við ongari inntøku, og serliga eru fleiri í teimum báðum hægru inntøkubólkunum. Við árunum minkar talið á teimum við inntøku. Serliga stórir munur er á yngsta og mittasta bólki í hægsta inntøkubólki; summi av teimum yngstu eru jú framvegis sjálv og/ella hava hjúnafelaga/sambúgva, sum er á arbeiðsmarknaðinum, meðan tey flestu av teimum eldru aldursbólkunum eru givin at arbeiða fulla tíð. Undantak er elsti bólkurin, har lutfalsliga nógv liggja í inntøkubólkinum 50.000-199.000 kr. Munur er á kynunum: 54% av monnunum og 68% av kvinnunum hava onga inntøku (talva 6.3); munurin er serliga stórir í hægsta inntøkubólkinum: 19% menn og 4% kvinnur.

Lønarinntøka

Talva 6.1: Persónlig bruttolønarinntøka p.a. aftrat fólkapensión og samhaldsfasta. Býtt eftir aldri. Í procentum.

	Tils.	67-74	75-84	85+
0-999 kr.	61	51	72	64
1.000-49.000 kr.	13	16	10	12
50.000-199.000 kr.	15	17	11	18
200.000 kr. +	11	16	7	6
N=	413	183	180	50

Talva 6.2: Bruttolønarinntøka p.a. hjá tygum og hjúnafelegnum/sambúgvánum aftrat fólkapensión og samhaldsfasta. Í procentum.

	Tils.	67-74	75-84	85+
0-999 kr.	53	35	66	61
1.000-49.000 kr.	13	16	13	10
50.000-199.000 kr.	17	21	11	23
200.000 kr. +	17	28	10	6
N=	399	164	184	51

Talva 6.3: Persónlig bruttolønarinntøka p.a. aftrat fólkapensión og samhaldsfasta. Býtt eftir kyni. Í procentum.

	Tils.	M	K
0-999 kr.	61	54	68
1.000-49.000 kr.	13	13	13
50.000-199.000 kr.	15	14	15
200.000 kr. +	11	19	4
N=	413	187	226

Stórur geografiskur munur er; í Tórshavnarøkinum hava 47% onga lønarinntøku aftrat fólkapensión og samhaldsfasta, kring landið annars 69%. Í øllum trimum inntøkubólkunum eru fleiri í Tórshavnarøkinum enn kring landið, og størsti munurin er í inntøkubólkinum 50.000-199.000 kr. p.a., har uml. dupult so nógv búgva í Tórshavnarøkinum sum kring landið. Hetta er galdandi bæði fyri persónligu inntøkuna hjá respondentunum, og tá mógulig inntøka hjá hjúnafelaga/sambúgva verður roknað uppí, sí talvu 6.4.

Talva 6.4: Bruttolønarinntøka p.a. aftrat fólkapensión og samhaldsfasta. Býtt eftir geografi. Í procentum.

	Persónlig lønarinntøka		Inntøka íroknað inntøku hjá hjúnafelaga/sambúgva	
	Thn/Arg/Hoy.	Landið annars	Thn/Arg/Hoy.	Landið annars
0-999 kr.	47	69	35	61
1.000-49.000 kr.	17	11	16	12
50.000-199.000 kr.	22	11	25	13
200.000 kr. +	14	9	24	14
N=	132	281	127	272

Aðrar inntøkur

Talva 6.5 vísir, hvussu nógvir respondentar hava aðrar inntøkur - 5% av monnunum og 11% av kvinnunum. Orsøkin til henda kynsmun er, at fleiri kvinnur fáa krígspensión. Undir *Aðrar inntøkur* eru eisini t.d. inntøkur frá útleiguvirksemi bólkaðar. 12% hava svarað, at tey hava rentuinntøkur.

Talva 6.5: Hava tygum aðrar inntøkur? Býtt eftir kyni. Í procentum.

	Tils.	Menn	Kvinnur
Ja	8	5	11
Nei	92	95	89
N=	476	220	256

Eftirløn og privatpensión

Talvurnar 6.6 og 6.7 vísa, hvussu nógvir respondentar hava eftirlønarskipan gjøgnum arbeiðið og/ella privat uppsparða pensión. 22% hava eftirlønarskipan gjøgnum arbeiðið, og 15% hava privat uppsparða pensión. Stórur geografiskur munur er, serliga viðvíkjandi eftirlønarskipan: 38% í Tórshavnarøkinum móti 14% kring landið annars hava eftirlønarskipan, og 21% í Tórshavnarøkinum móti 11% kring landið hava privatpensión. Munurin á kynunum er lítil: 23% av monnunum og 21% av kvinnunum hava eftirlønarskipan, og 17% av monnunum og 13% av kvinnunum hava privatpensión. Men stórur munur er á aldursbólkunum: Jú yngri, jú fleiri hava uppsparing (talvan sigur tó einki um upphæddirnar).

Talva 6.6: Hava tygum eftirlønarskipan gjögnum arbeiðið og/ella privatpensiún?
Býtt eftir geografi. Í procentum.

	Eftirlønarskipan gjögnum arbeiðið			Privat uppspard pensiún		
	Tils.	Thn/Arg/Hoyv.	Landið annars	Tils.	Thn/Arg/Hoyv.	Landið annars
Ja	22	38	14	15	21	11
Nei	78	62	86	85	79	89
N=	475	154	321	477	155	322

Talva 6.7: Hava tygum eftirlønarskipan gjögnum arbeiðið og/ella privatpensiún?
Býtt eftir aldri. Í procentum.

	Eftirlønarskipan gjögnum arbeiðið			Privat uppspard pensiún		
	67-74	75-84	85+	67-74	75-84	85+
Ja	28	17	11	22	8	4
Nei	72	83	89	78	92	96
N=	233	188	54	236	186	55

Ogn og skuld

Spurningurinn um ogn fatar ekki um fasta ogn, so sum hús, jørð o.t., men kontantar pengar, virðisbrøv og annað tilíkt. Stórir geografiskur munur er: 80% av respondentunum kring landið hava onga ogn móti 63% í Tórshavnarøkinum, talva 6.8. Men bara 283 av teimum 485, svarandi til 58%, hava svarað uppá henda spurning. Summi vildu ekki svara, onnur vistu ekki. Talvan skal tí lesast við stórum fyrirvarni.

Jú hægri aldur, jú minni skuld. Í elsta bólkinum eru 89% skuldarfrí, og bara 3% hava 200.000 kr. ella meira í skuld (talva 6.9). Geografiskt er nærur eingin munur.

Talva 6.8: Ogn (tygum og hjúnafelegin). Í procentum.

	Tils.	Thn/Arg/Hoyv.	Landið annars
Onga ogn	74	63	80
5.000-199.000 kr.	8	8	7
200.000-999.000 kr.	13	21	9
1.000.000 kr. +	5	8	4
N=	283	95	188

Talva 6.9: Skuld (tygum og hjúnafelegin) býtt eftir aldri. Í procentum.

	Tils.	67-74	75-84	85+
Onga skuld	80	76	81	89
10.000-199.000 kr.	11	11	13	8
200.000 kr. +	9	13	6	3
N=	460	200	200	60

Útreiðslur

Spurningarnar um útreiðslur hava vit valt at avmarka til húsaleigu/lán, hita, el og telefon. Hesar útreiðslur eru relevantar fyri so at siga øll húsarhald, og sannlíkt er, at tey flestu kenna hesar útreiðslur nøkulunda upp á standandi fót. Vit hava valt, ikki at spyrja um útreiðslur til mat, klæðir, neyðsynjarvørur, trygging, bil⁶⁴, ferðing og annað, av tí at útreiðslur av hesum slagi kunnu variera nógv, og tey fægstu munnu kenna tær serliga neyvt. Kringvarpsgjaldið er óneyðugt at spyrja um, av tí at tað er eins fyri øll húsarhald, og eitt hámark er fyri, hvussu nógv brúkarar sjálvir skulu gjalda fyri læknaordinerað medicin. Talvurnar 6.10, 6.11, 6.12 og 6.13 niðanfyrir vísa, hvat respondentarnir hava svarað. Viðmerkjast skal, at í ongum føri hava øll tey 485 spurdu vitað svarið upp á hesar spurningarnar.

Nógv tann størsti parturin hevur ongar útreiðslur til húsaleigu/lán, men eitt sindur fleiri í Tórshavnarøkinum (18%)⁶⁵ enn kring landið (14%)⁶⁶ gjalda 300 kr. um mánaðin ella meira, og útreiðslurnar í Tórshavnarøkinum eru – ikki óvæntað - hægri (talva 6.10). Nógv tey flestu (68%) gjalda 1.000-1.999 kr. um mánaðin til hita (talva 6.11). Útreiðslurnar til el variera nógv – tey flestu býta seg á leið javnt millum 400-599 kr., 600-799 kr. og 800 kr. ella meira um mánaðin (talva 6.12). Telefonútreiðslurnar eru javnt býttar millum 0-499 kr. og 500 kr. ella meira um mánaðin (talva 6.13).

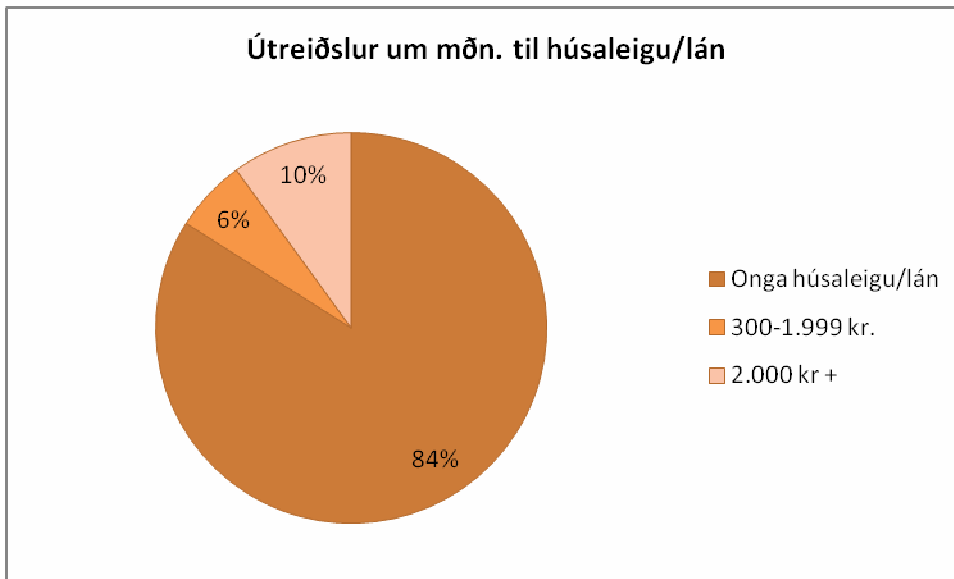
Talva 6.10: Útreiðslur um mðn til húsaleigu/lán. Býtt eftir geografi. Í procentum.

	Tils.	Thn/Arg/Hoyv.	Landið annars
Onga húsaleigu/lán	84	82	86
300-1.999 kr.	6	6	6
2.000 kr. +	10	12	8
N=	439	141	298

64 Upprunaliga spurdu vit eisini um útreiðslur til bil, men svarini vóru ov ónágreinilig. Útreiðslur til bil umfata so nógv ymiskar upphæddir, t.d. rentur og avdrag, trygging, vegskatt og benzin. Ein so stórur procentpartur svaraði, at tey vistu ikki, ella at tey bara kendu ein part av útreiðslunum, at vit valdu at taka spurningin burturúr.

65 6% + 12%

66 6% + 8%.

Talva 6.11: Útreiðslur um mðn til hita. Í procentum.

0-999 kr.	20
1.000-1.999 kr.	68
2.000 kr. +	12
N=	383

Talva 6.12: Útreiðslur um mðn til el. Í procentum.

0-399 kr.	8
400-599 kr.	27
600-799 kr.	35
800 kr. +	30
N=	402

Talva 6.13: Útreiðslur um mðn til telefon. Í procentum.

0-499 kr.	48
500 kr. +	52
N=	422

Hvussu uppliva respondentarnir sína fíggjarstöðu?

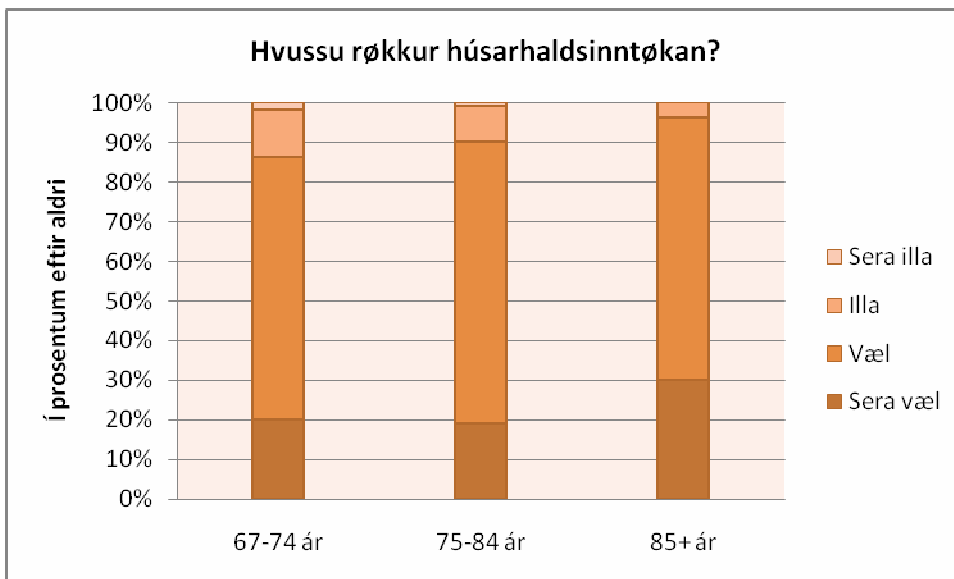
Niðanfyri eru nakrir spurningar um, hvussu respondentarnir uppliva sína fíggjarstöðu. Heili 89%⁶⁷ hava svarað, at tey klára seg sera væl ella væl við verandi húsarhaldsinntøku, og bara 1% klárar seg *sera illa* (talva 6.14). Jú eldri, jú betur gongur tað. Her er vert at viðmerkja, at ein partur av teimum yngstu framvegis er á arbeiðsmarknaðinum, og fleiri av teimum yngstu og nakað færri av teimum mittastu hava hjúnafelaga, sum enn er á arbeiðsmarknaðinum. Tá tey elstu kortini láta betur at, kann ein orsök vera, at tørvur og krøv fækka við árunum; húsini eru sum oftast útgoldin, og sjúka og brek seta mørk fyri, hvat ber til (sum kostar pengar). Ein onnur orsök kann vera, at eldru

⁶⁷ 21% + 68%.

ættarliðini sum heild eru minni kravmikil enn tey yngru, sí eisini kap. 7 um eldri og afturhaldni viðv. at láta illa at.

Talva 6.14: Hvussu røkkur húsarhaldsinntøkan? Býtt eftir aldri. Í procentum.

	Tils.	67-74	75-84	85+
Sera væl	21	20	19	30
Væl	68	66	71	66
Illa	10	12	9	4
Sera illa	1	2	1	0
N=	479	236	187	56

Á talvu 6.15 sæst, at 92%⁶⁸ í Tórshavnarøkinum klára seg *sera væl* ella *væl* við húsarhaldsinntøkuni móti 87%⁶⁹ kring landið annars. Hesin munur er ikki so stórur, sum ein kundi væntað eftir talvunum omanfyri at døma yvir lønarinntøku, eftirløn, pensión og ogn. Samanumtikið eru respondentarnir í Tórshavnarøkinum eftir hesum talvum væl betur fyri enn tey kring landið, men kortini meta tey kring landið seg ikki klára seg so nógv verri enn í Tórshavnarøkinum. Her skulu vit tó hava í huga, at ein partur av respondentunum ikki hevur svarað upp á spurningin um lønarinntøku, og ein ógvuliga stórur partur hevur ikki svarað upp á spurningin um ognarviðurskifti, og hetta kann hava havt stóra ávirkan á kanningarúrslitið. Sjálvt um spurningurin í talvu 6.15 snýr seg um húsarhaldsinntøku, kann svarið vera litað av ognarviðurskiftunum. Harafturat er tað ein subjektiv meting, hvussu ein klárar seg fíggjarliga; krøv og tørvur variera frá fólki til fólk.

68 25% + 67%.

69 19% + 68%.

Talva 6.15: Hvussu røkkur húsarhaldsinntøkan? Býtt eftir geografi. Í procentum.

	Thn/Arg/Hoy.	Landið annars
Sera væl	25	19
Væl	67	68
Illa	6	12
Sera illa	2	1
N=	159	320

Talva 6.16 vísir fíggjarviðurskipti í mun til útbúgvingarstig, og her er eingin ivi: Jú hægri útbúgving, jú betri fíggjarstöð. Respondentarnir kunnu býttast upp í 3 bólkar: 1) tey uttan útbúgving; 2) tey við 1-2 ára útbúgving, sveinabrævi ella 3-4 ára útbúgving og 3) akademikararnir. 15% av teimum uttan útbúgving, og 23-25% av teimum við 1-2 ára útbúgving, sveinabrævi ella 3-4 ára útbúgving klára seg *sera væl*. Av akademikarunum klára heili 59% seg *sera væl*. Men her skal sjálvsagt eisini takast hædd fyri, at møguligur hjúnafelagi eisini hevur havt týdning fyri fíggjarstöðuna.

Talva 6.16: Hvussu røkkur húsarhaldsinntøkan? Býtt eftir útbúgvingarstigi. Í procentum.

	Onga útbúgving	1-2 ára útbúgving	Sveinabræv	3-4 ára útbúgving	Akademikari
Sera væl	15	24	23	25	59
Væl	72	67	66	65	35
Illa	11	8	11	9	6
Sera illa	2	1	0	1	0
N=	226	130	35	71	17

Av teimum 43, sum hava svarað, at tey eru illa ella sera illa fyri fíggjarliga, svarar ein greiður meiriluti (79%), at orsøkin er, at tey bara hava minstupensión at liva fyri, talva 6.17.

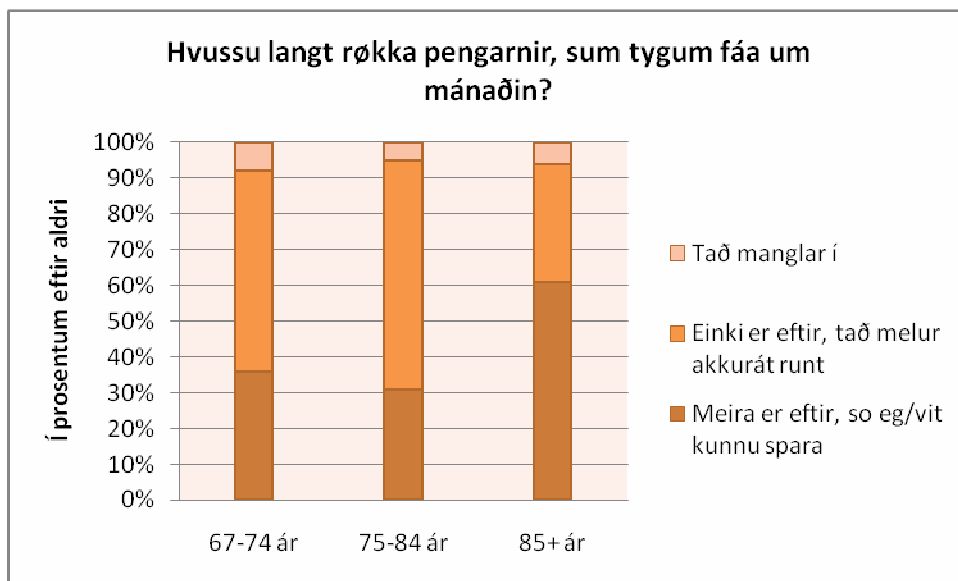
Talva 6.17: Hvat er høvuðsgrundin til, at tygum eru illa fyri fíggjarliga? Í procentum.

Bara minstupensión	79
Havi mist hjúnafelaga/sambúgva	9
Øktar útreiðslur	9
Mist uppsparða ogn	3
N=	43

Talva 6.18 staðfestir tað, sum talva 6.14 vísir. Á talvu 6.18 hava bara 7% svarað, at pengar mangla í, og eins og í talvu 6.14 letur elsti bólkurin best at. Í elsta bólkinum leypur av hjá 61%, og hjá 33% melur tað akkurát runt. Í yngsta bólkinum er lutfallið á leið øvugt. Men tað veldst um eygað, sum sær. Meðan á leið samsvar er millum tey, sum klára seg *illa* ella *sera illa* (11%, sí talvu 6.14) og tey, sum svara, at pengar mangla í (7%, talva 6.18), er ikki samsvar millum tey, sum klára seg *sera væl* (21%, talva 6.14) og tey, sum kunnu spara (37%, talva 6.18), og tilsvarandi heldur ikki samsvar millum tey, sum svara, at tey klára seg *væl* (68%, talva 6.14) og tey, sum akkurát fáa tað at mala runt (56%, talva 6.18). Hetta kann hanga saman við, hvønn tør, krøv og væntanir ymisk fólk hava til tilveruna. Summi meta seg vera væl fyri, um tað bara melur runt, meðan hjá øðrum skal meira til, um tey skulu meta tað ganga væl. At hava meira eftir, so man kann spara, er eisini eitt vítt hugtak. Munur er á at kunna spara nakrar hundraðkrónuseðlar og fleiri túsund. Nakað av geografiskum muni er: 41% í Tórshavnarøkinum kunnu spara móti 35% kring landið.

Talva 6.18: Hvussu langt røkka pengarnir, sum tygum fáa um mánaðin? Tá mánaðurin er farin, so.... Býtt eftir aldri. Í procentum.

	Tils.	67-74	75-84	85+
Meira er eftir, so eg/vit kunnu spara	37	36	31	61
Einki er eftir, tað melur akkurát runt	56	56	64	33
Tað manglar í	7	8	5	6
N=	473	237	185	51

Talva 6.19 staðfestir tað sama sum talva 6.16: Jú hægri útbúgving, jú betur gongur tað fíggjarliga.

Talva 6.19: Hvussu langt røkka pengarnir, sum tygum fáa um mánaðin? Tá mánaðurin er farin, so.... Býtt eftir útbúgvingarstigi. Í procentum.

	Onga útbúgving	1-2 ára útbúgving	Sveinabræv	3-4 ára útbúgving	Akademikari
Meira er eftir, so eg/vit kunnu spara	30	41	36	42	64
Einki er eftir, tað melur akkurát runt	63	51	58	56	18
Tað manglar í	7	8	6	2	18
N=	221	126	36	71	17

Tey allarflestu klára at fíggja eina óvæntaða útreiðslu à 10.000 kr. Elsti og yngsti bólkur eru nakað betur fyri í so máta; her hava 83% svarað ja, meðan nakað færri (78%) í mittasta aldursbólki hava svara ja. Men talan er ikki um stóran mun (talva 6.20). Geografiski munurin er so at siga eingin.

Talva 6.20: Um nakað verður í ólagi við húsunum, ella okkurt hendir, so at tygum hava brúk fyri 10.000 kr., ber tað til hjá tygum at fígga eina slíka óvæntaða útreiðslu?

Býtt eftir aldri. Í procentum.

	Tils.	67-74	74-84	85+
Ja	81	83	78	83
Nei	19	17	22	17
N=	440	225	169	46

Eins og víst í talvunum 6.16 og 6.19, vísir eisini talva 6.21 mun í sambandi við fíggjarkor og útbúgvingarstig.

Talva 6.21: Um nakað verður í ólagi við húsunum, ella okkurt hendir, so at tygum hava brúk fyri 10.000 kr., ber tað til hjá tygum at fígga eina slíka óvæntaða útreiðslu?

Býtt eftir útbúgvingarstigi. Í procentum.

	Onga útbúgving	1-2 ára útbúgving	Sveinabráv	3-4 ára útbúgving	Akademikari
Ja	71	90	68	94	100
Nei	29	10	32	6	0
N=	200	119	31	70	17

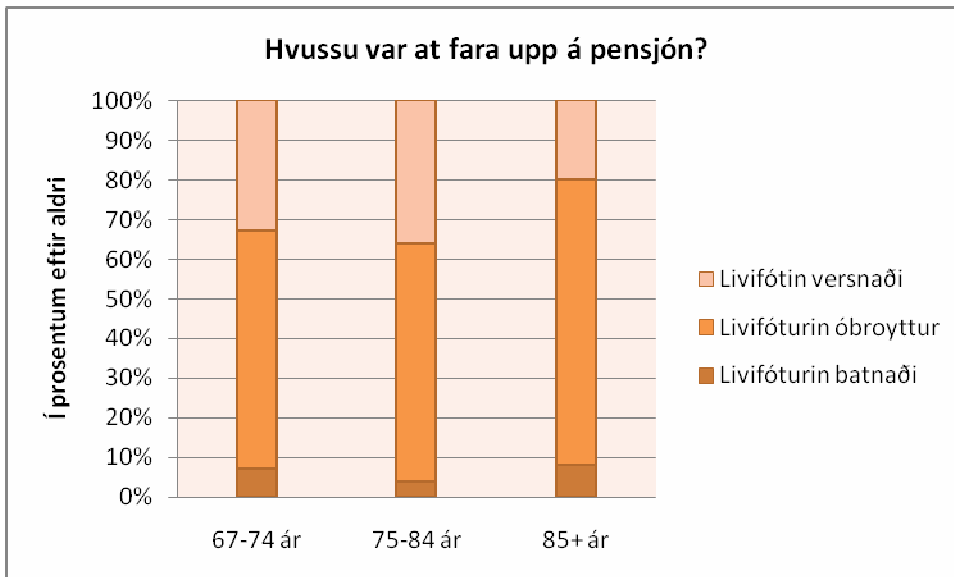
33% av respondentunum siga livifótin vera versnaðan, eftir at tey fóru á pensión, talva 6.22. Men vert er at leggja til merkis, at hóast alt siga 67%⁷⁰ livifótin vera óbroyttan ella batnaðan. Yngsti og mittasti bólkurin líkjast, meðan elsti bólkurin letur nakað betur at: 80%⁷¹ meta livifótin vera óbroyttan ella batnaðan. Her er vert at minna á, at tey eldru sum heild láta betur at fíggjarviður-skiftunum, smbr. talvurnar 6.14 og 6.18, og sí eisini kap. 7 um eldri og afturhaldni viðvíkjandi at láta illa at. Í elsta bólkinum eru kvinnur, sum hava verið heimagangandi húsmøður ella bara arbeitt partíð, best umboðaðar. Hjá teimum hevur fólkapensiónin verið ein mótvekt móti inntøkumissinum hjá møguliga hjúnafeleganum. Eisini er vert at hava í huga, at har hjúnafelegarnir ikki eru javngamlir, hendir fólkapensióneringin fyri húsarhaldið í stigum. Um tann parturin, sum forvinnur mest, fer fyrst á pensión, merkir tað versnaðan livifót, um pensionisturin ikki hevur nóg stóra eftirløn/privata pensión. Hetta kann eisini hava ávirkað svarúrslitið. Geografiskt er eingin munur.

Talva 6.22: Hvussu var at fara upp á pensión? Býtt eftir aldri. Í procentum.

	Tils.	67-74	75-84	85+
Livifóturin batnaði	6	7	4	8
Livifóturin óbroyttur	61	60	60	72
Livifóturin versnaði	33	33	36	20
N=	469	235	184	50

70 6% + 61%.

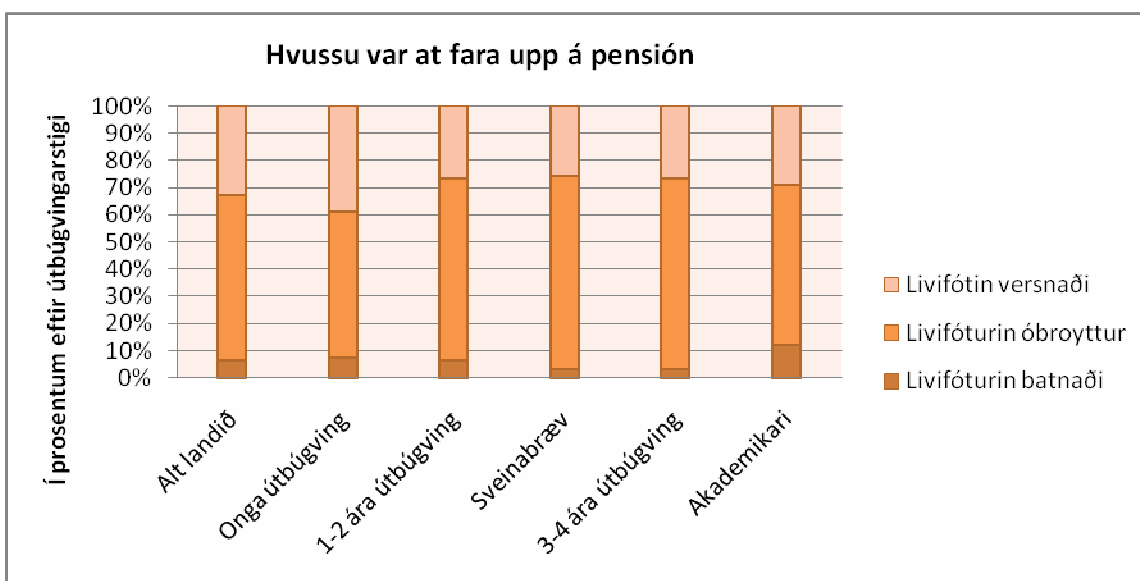
71 8% + 72%.

Talva 6.23 vísir á sama hátt sum talva 6.16, at respondentarnir kunnu bítast upp í trýggjar bólkar: 1) tey uttan útbúgving; 2) tey við 1-2 ára útbúgving, sveinabrævi ella 3-4 ára útbúgving og 3) akademikararnir. Tey uttan útbúgving láta ringast at; her versnaði livifóturin hjá 39%. Hjá restini versnaði livifóturin hjá 26-29%, eftir at tey fóru upp á pensjón, men hjá 12% av akademikarunum batnaði hann móti 3-7% hjá hinum. Men her skal sjálvsagt eisini takast hædd fyri, at møguligur hjúnafelagi eisini hevur (havt) týdning fyri fíggjarstöðuna.

Talva 6.23: Hvussu var at fara upp á pensjón? Býtt eftir útbúgvingarstigi. Í procentum.

	Onga útbúgving	1-2 ára útbúgving	Sveinabræv	3-4 ára útbúgving	Akademikari
Livifóturin batnaði	7	6	3	3	12
Livifóturin óbroyttur	54	67	71	70	59
Livifótin versnaði	39	27	26	27	29
N=	221	121	35	73	17

Talva 6.24 vísir, at respondentarnir í Tórshavnarøkinum meta, at teir vóru nakað betur fyri fíggjarliga, tá teir vóru í 50-árunum, enn respondentarnir kring landið meta. 55% í Tórshavnarøkinum móti 44% kring landið meta seg at hava verið væl fyri í 50-árunum, meðan 39% í Tórshavnarøkinum og 50% kring landið meta, at tey vóru miðal væl fyri. Eingin munur er á teimum, sum meta seg vera illa fyri tá: 6% í báðum økjum.

Talva 6.24: Hvussu meta tygum, tygum vóru fyri fíggjarliga í mun til onnur, tá tygum vóru í 50-árunum, mett á einum skala frá 1-10? Býtt eftir geografi. Í procentum.

	Thn/Arg/Hoy.	Landið annars
Væl fyri 7-10	55	44
Miðal væl fyri 5-6	39	50
Illa fyri 1-4	6	6
N=	147	287

Viðvíkjandi subjektivari meting av egnari fíggjarstøðu vísir talva 6.25, at tey við ongari útbúgving og tey við sveinabrævsútbúgving líkjast mest og láta ringast at: 35-37% meta, at tey vóru væl fyri, tá tey vóru um 50 ára aldur, og góð helvtin metir, at tey vóru miðal væl fyri. Tey við 1-2 ára útbúgving láta nakað betur at; her meta 55%, at tey vóru væl fyri og 43%, at tey vóru miðal væl fyri. Enn betur láta tey við 3-4 ára útbúgving at: her meta 66%, at tey vóru væl fyri, og 32%, at tey vóru miðal væl fyri um 50 ára aldur. Av akademikarunum meta 87%, at tey vóru væl fyri, og 13%, at tey vóru miðal væl fyri. Men her skal sjálvsagt eisini takast hædd fyri, at møguligur hjúnafelagi eisini hevur havt týdning fyri fíggjarstøðuna, tá tey vóru í 50-árunum.

Talva 6.25: Hvussu meta tygum, tygum vóru fyri fíggjarliga í mun til onnur, tá tygum vóru í 50-árunum, mett á einum skala frá 1-10? Býtt eftir útbúgvingarstigi. Í procentum.

	Onga útbúgving	1-2 ára útbúgving	Sveinabræv	3-4 ára útbúgving	Akademikari
Væl fyri 7-10	37	55	35	66	87
Miðal væl fyri 5-6	53	43	59	32	13
Illa fyri 1-4	10	2	6	2	0
N=	203	117	34	62	15

Talva 6.26 vísir, at jú betur respondentarnir vóru fyri fíggjarliga, tá teir vóru um 50 ára aldur, jú betur klára teir seg eisini í dag.

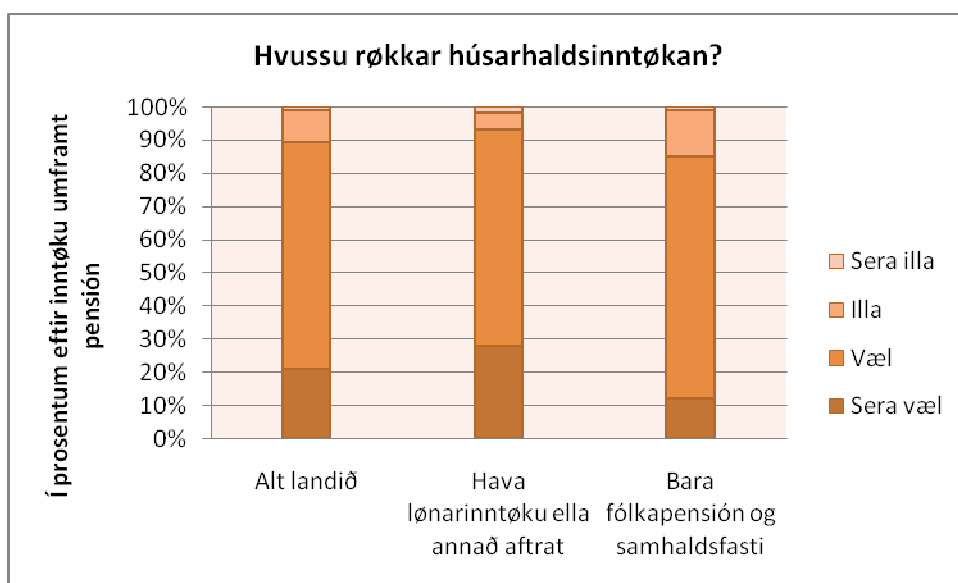
Talva 6.26: Hvussu meta tygum, tygum vóru fyri fíggjarliga í mun til onnur, tá tygum vóru í 50-árunum, mett á einum skala frá 1-10? Býtt eftir, hvussu respondentarnir meta seg klára seg við núverandi inntøku. Í procentum.

	Sera væl	Væl	Illa/sera illa
Væl fyri 7-10	65	44	36
Miðal væl fyri 5-6	28	50	58
Illa fyri 1-4	7	6	6
N=	92	292	48

Talva 6.27 vísir, at 93%⁷² av teimum, sum hava lønarinntøku, antin sjálv ella frá hjúnafelaga, og/ella eftirløn, privata pensión ella annað, meta seg klára seg sera væl ella væl við verandi inntøku, meðan 85%⁷³ av teimum, sum bara hava fólkapensión og samhaldsfasta meta tað sama. Tó svara hesi í størri mun *væl* enn *sera væl* samanborið við tey, sum hava inntøku ella annað aftrat. At munurin ikki er størri enn so, kann vera, at fleiri hava privata uppsparing ella aðra ogn, sí eisini talvu 6.28.

Talva 6.27: Hvussu røkkur húsarhaldsinntøkan? Býtt eftir, hvørt respondentarnir bara hava fólkapensión og samhaldsfasta, ella teir aftrat tí eisini hava lønarinntøku, íroknað lønarinntøku hjá møguligum hjúnafelaga, eftirløn, pensión, rentuinntøkur og/ella aðrar inntøkur. Í procentum.

	Hava lønarinntøku ella annað aftrat	Bara fólkapensión og samhaldsfasta
Sera væl	28	12
Væl	65	73
Illa	5	14
Sera illa	2	1
N=	258	216

Á talvu 6.28 sæst, at ein stórir partur (38%) hevur brúkt av uppspardari ogn. Talvan fortelur einki um, hvussu nógv talan er um, men vit kunnu rokna við, at ein partur hevur syrgt fyri at eiga pengar t.d. á bók, tá tey fara upp á pensión. Hetta uppáhald verður stuðlað av, at bara 2% siga seg hava fingið peningahjálp frá familju/vinum, men heili 22% hava hinvegin latið øðrum peningahjálp. 31% hava tikið lán til størri umvælingar, herundir bjálvingarstuðul.⁷⁴ 45% fáa javnan fisk ella aðrar matvørur til gávus, og her er stórir munur á Tórshavnarøkinum og restina av landinum, sí talvu

72 28% + 65%.

73 12% + 73%.

74 Bjálvingarstuðul = lán frá Húsálansgrunninum á max. 150.000 kr. til orkusparandi ábøtur á egnan bústað.

Pensionistar nýtast ikki at gjalda avdrátt og rentur aftur so leingi tey liva; lánið og tilskrivaðar rentur falla ikki til gjaldingar fyrr enn við deyða ella við ognarskifti.

6.27. 51% kring landið fáa javnan mat móti bara 32% í Tórshavnarøkinum. Hesin vanin at bera hvør øðrum mat er eftir hesum at døma munandi meira útbreiddur kring landið enn í Tórshavn, allarhelst tí sjómenninir eru fleiri kring landið enn í Tórshavnarøkinum, sí talvu 6.29.

Talva 6.28: Hava tygum (og evt. hjúnafelegi/sambúgv) seinasta árið.... Í procentum.

	Ja	Nei	N=
Fingið ískoyti frá øðrum í húskinum	3	97	475
Fingið peningahjálp frá familju/vinum	2	98	475
Latið øðrum peningahjálp	22	78	473
Umlagt lán	4	96	472
Brúkt av uppspardi ogn	38	62	469
Tikið lán til størri umvælingar	31	69	472
Tikið lán til ferðing ella onnur dýr ting	1	99	473
Fingið ískoyti frá Almanastovuni	9	91	473
Javnan fingið fisk ella aðrar matvørur	45	55	475

Talva 6.29: Hava tygum (og evt. hjúnafelegi/sambúgv) seinasta árið.... Í procentum.

	Thn/Arg/Hoyv.	Landið annars
Javnan fingið fisk ella aðrar matvørur til gávus	32	51
Ikki javnan fingið fisk ella aðrar matvørur til gávus	64	49
N=	158	317

Talva 6.30 vísir yvirlit yvir, í hvønn mun forbrúkið av nøkrum útvaldum vøru- og tænastrubólum hjá respondentunum er broytt, eftir at teir fóru upp á pensión. Annar hvør hevur færri pengar at leggja til síðis, eftir at vera farin upp á pensión. Fleiri nevndu, at tey ikki slíta klæði og skógvar á sama hátt nú sum fyrr, og tískil keypa tey minni av tí nú enn fyrr. Uttanlandsferðirnar eru eisini færri (hjá summum tó av øðrum enn fíggjarligum orsøkum, t.d. vegna viknandi heilsu). Hjá 21-24% er forbrúkið til bil, gávur og bløð minkað, 15% ganga minni til tannlækna (í summum førum, av tí at tenninar eru tiknar), og 14% brúka minni til áhugafelagslimagjald. 13% brúka minni til bát (í flestu førum var hetta ikki relevant, av tí at tey fægstu eiga bát), og 12% brúka minni til frisør; fleiri av kvinnunum søgdu, at frisørvitjaninar høvdu stóran týðning fyri tær og teirra vælveru. 4% brúka minni til televarp/parabol, og 2% brúka minni til internet.

Talva 6.30: Er tygara forbrúk broytt, aftaná at tygum vórðu pensionerað/ur? Í procentum.

	Minni enn áðrenn	Óbroytt (ella meira)	N=
Leggja pengar til síðis	49	51	447
Nýggj klæði og skógvar	38	62	462
Uttanlandsferðir	35	65	456
Halda bløð	24	76	465
Geva jóla- og føðingardags- og aðrar gávur	22	78	463
Bilur	21	79	430
Ganga regluliga til tannlækna	15	85	446
Limagjald til áhugafeløg o.t.	14	86	432
Bátur	13	87	395
Ganga regluliga til frisør	12	88	459
Hava televarp/parabol	4	96	442
Internet	2	98	427

Kap. 7 Nøgdsemi

Í seinasta parti í spurnablaðnum vórðu respondentarnir bidnir um at meta um, hvussu nøgdir teir eru við sína støðu sum heild á einum skala frá 0-10. Harafturat vóru hesir báðir opnu spurningarnir í spurnablaðnum:

- *Hvat halda tygum vera gott við at vera pensionistur?*
- *Hvat halda tygum vera ringt við at vera pensionistur?*

Nøgdsemi er eitt subjektivt hugtak, sum er ávirkað av mentanarligum og individuellum normum, væntanum og krøvum, og sum kann vera trupult at máta og samanbera. Svarini verða givin út frá egnum mátum fyri, hvat ið avger, um tey kunnu siga seg vera nøgd ella ikki. Nøgdsemi er eisini eitt relativt hugtak, sum altíð hvílir á einum samanberingargrundarlagi, og hetta varierar frá fólk til fólk. Jú eldri, jú fleiri samanberingarmøguleikar eru. Nøgdsemi kann mátast í mun til støðuna fyrr: *“Tá eg orkaði meira...”; “Tá eg enn arbeiddi...”; “Tá hjúnafelagin enn var á lívi...”* osfr. Tað kann eisini mátast í mun til støðuna hjá javnaldrunum: Tað ber altíð til at finna onkran, sum er heilsuliga, fíggjarliga, sosialt og/ella í aðrar mátar betur ella verri fyri enn ein sjálv/ur. Svarini upp á spurningin um nøgdsemi kunnu sostatt variera, alt eftir hvørjar faktorar fólk leggja dent á, tá tey verða spurð. Ikki minst kunnu normar um rímligheit og rættvísi spæla inn: Tey, sum vegna sjúku ella brek eru ógvuliga bundin av hjálp frá øðrum, hava sæð úr einum reinum heilsuligum perspektivi kanska lítt grund til at vera nøgd, men sæð úr einum rímligheitsperspektivi kunnu tey uppliva tað sum ein norm, ikki at seta ov stór krøv, men vera nøgd við tað, tey hóast alt hava, t.d. góð fíggjarkor, góða hjálp frá børnum/familju, heimahjálp, hjálpartól osfr. Tey, sum eru farin av arbeiðsmarknaðinum hóast frísk og arbeiðshugað, kunnu uppliva tað sum frustrerandi og niðurbrótandi, at teirra vitan og førleikar ikki longur eru eftirspurð, at tey ikki longur sleppa at førleikamenna seg og taka lut í tí sosiala lívinum á arbeiðsmarknaðinum osfr. Hinvegin kunnu tey føla, at tey ikki kunnu loyva sær at gremja seg, tá tey nú hóast alt eru frísk og hava móguleika at liva eitt virkið lív uttan fyri arbeiðsmarknaðin.

Alt í alt er hugtakið nøgdsemi problematiskt at arbeiða við, av tí at tað ikki kann mátast eftir nøkrum felags rationellum parametrum, men byggir á subjektivar útsagnir, har respondentarnir hvør í sínum lagi sjálvir avgera treytirnar. Tað er ikki altíð givið, hvat er orsök og hvat virkningur aftanfyrir nøgdsemi. T.d. hava fólk við góðari heilsu, góðari inntøku og góðum fíggjarviðurskiftum annars nógvar móguleikar at vera virkin sosialt, á arbeiðsmarknaðinum, á frítíðarøkinum og í aðrar mátar, men í nógvum førum kann orsøksrelatiónin vera øvug. Mest sannlíkt er, at allir hesir faktorar hanga saman og ávirka hvør annan.

Kanningar aðrastaðni hava tó víst, at nakrir faktorar ganga aftur sum fortreyt fyri nøgdsemi, sjálvt í sera ymiskum samfeløgum. Tað er fyrst og fremst hvussu tey klára seg, og hvat ræði tey hava á egnum lívi – og her spæla tey materiellu korini stóran lut; í øðrum lagi viðurskifti við børn og onnur skyldfólk, og í triðja lagi heilsustøða.⁷⁵ T.d. hava fíggjarviðurskifti og heilsa stóran týðning fyri, hvussu fólk uppliva síni livikor. Teir virka sum aftanfyriliggjandi variablar, sum ávirka

⁷⁵ Easterlin 2001. Hansara kanning vísir, at ¾ nevna matereriell kor og livifót, ½ nevni viðurskifti við børn og onnur skyldfólk, 1/3 heilsu.

bústaðarviðurskipti (t.d. um fólk eiga ella leiga bústað), sosialt netverk, frítíðarvirksemi og onnur avgerandi livikorsviðurskipti. Men hesir faktorar ávirka eisini hvønn annan: t.d. hava fólk við sterkum sosialum relatiónum betri heilsu, og verða tey sjúk, koma tey skjótari fyri seg.⁷⁶ Tað er eisini væl kent, at samanhangur er millum inntøku og nøgdsemi. Samanhangur millum útbúgving og nøgdsemi kann forklárast við, at vanliga gevur longri útbúgving hægri inntøku.⁷⁷ Í Føroyum er tað eisini hugsandi, at tað hevur týdning fyri sosiala netverkið at hava skúlafelagar. Tey, sum hava gingið í studentaskúla og/ella á øðrum útbúgvingarstovnum í Føroyum, hava fleiri skúlafelagar enn tey, sum bara hava gingið í barnaskúla. Tey, sum hava lisið ella lært í Danmark, hava eina felags ungdóms- og lestrartíð og kanska eitt serligt samanhald. Men samanhangurin millum inntøku og nøgdsemi er meira ógreiður, tá ið ein samanber ymsar aldursbólkar, ella mátar nøgdsemi gjøgnum eitt lívsskeið. Vanligt er, at lívskrøvini vaksa so hvørt sum inntøkan veksur, og um ikki samsvar er millum inntøkuvøkstur og lívskrøv, virkar tað øvugt, so at nøgdsemið kanska minkar.⁷⁸

Tað hevur verið undrast á, at inntøka ikki hevur so stóra ávirkan á, hvussu eldri fólk meta sítt nøgdsemi. Fólk í pensiónsaldri kunnu siga seg vera væl nøgd og láta væl at fíggjarstøðuni, hóast inntøkan er munandi minkað ella burturdottin. Roynt hevur verið at finna eina forkláring við at hyggja ikki bert at inntøku, men eisini ogn og skuld. Kanningar t.d. í Noreg vísa, at ogn (serliga peningaogn og í minni mun fastogn) og skuld hevur minst líka stóran týdning sum inntøka hjá hesum aldursbólki.⁷⁹ Hjá hesum aldursbólki er tí meira umráðandi at kanna heildarfíggjarstøðuna, t.e. um tey eiga uppspandan pening at taka til, og um tey eru skuldarfrí. Vanliga hava tey, ið mest hava tjent gjøgnum lívið, betri móguleikar at spara saman og sleppa sær av við skuld, enn tey ið hava havt lægri inntøku. Hetta vísir seg eisini við, at fíggjarligt nøgdsemi tykist vera rættiliga konstant gjøgnum lívið.

Samanumtikið minkar samanhangurin millum objektivt og subjektivt fíggjarligt nøgdsemi við aldrinum. Vanligt er at forklára fíggjarligt nøgdsemi hjá teimum gomlu við, at tey seta lívskrøvini niður og laga sítt forbrúk eftir fíggjarstøðuni, men norska kanningin vísir, at fíggjarstøða hevur størri týdning fyri nøgdsemi hjá eldru aldursbólkunum enn fyrr hildið. At kenna seg fíggjarliga tryggan kann so aftur hava ávirkan á eina breiðari uppliving av nøgdsemi við lívsstøðuna sum heild.

Í hesi norsku kanning verður mint á, at norðurlenska vælferðarskipanin við fólkapensión o.o. sosialum veitingum verjir fyri, at gomul fólk koma í ringa armóð. Tað verður tó ávarað ímóti at leggja ov stóran dent á *subjektiv* mát fyri fíggjarligt nøgdsemi, tí sum staðfest í nógvum kanningum, eru nógv av teimum eldru afturhaldandi við at gremja seg og láta illa at fíggjarstøðuni.

Okkara kanningarúrslit viðvíkjandi nøgdsemi samsvara væl við kanningar aðrastaðni. Fíggjarkorini, sosiala netverkið og heilsustøðan hava stóra ávirkan á nøgdsemiskensluna. Nøgdsemið veksur, jú betri fíggjarkorini og heilsustøðan eru. Tað sama er galdandi fyri sosiala sambandið við onnur: jú meira samband, jú betur nøgd. Familjan hevur størri týdning enn onnur, men munurin er ikki so stórur. Tey, sum búgva saman við hjúnafelaga/sambúgva eru meira vælnøgd enn tey, sum eru stök

76 Iversen 2002.

77 Elsted 2008.

78 Easterlin 2001.

79 Hansen et al. 2008.

ella einkjufólk. At hava børn ávirkar nógðsemiskensluna positivt, og tað hevur enn meira týdning fyri nógðsemið, at tey eru búsitandi í Føroyum, enn hvørt ein er barnleys/ur ella ei.

Mobilitetsmøguleikarnir hava eisini stóran týdning. Jú minni bundin at øðrum, jú meira nógð, og at kunna koyra í egnum bili gevur stóra nógðsemiskenslu. Tað undrar ikki, at mobilitetur hevur so stóran týdning fyri nógðsemi. Tað hevur avgerandi týdning at vera før/ur fyri at taka lut sum ein virkin samfelagsborgari við at kunna fara heimanífrá at gera handils- og onnur ørindi, vitja fólk, til mentanar- og frítíðarvirksemi og onnur sosial tiltøk uttan stórvegis hóvasták. Tað snýr seg jú ikki bara um at avgreiða neyðug ørindi, men eisini um alt tað, sum fylgir við og skapar gleði, stimbran og inspiratió: rørsla, frísk luft, natúrupplivingar og ikki minst tann sosiala samveran við onnur.

Eins og samband er millum heilsu og útbúgving (sí kap. 3), hanga útbúgving og nógðsemi eisini saman. Jú betri útbúgving, jú størri nógðsemi. Hetta er eisini galdandi fyri grundleggjandi skúlagongd. Útbúgving er sum nevnt í kap. 3 atgongumerki til eitt betri lív á flest øllum økjum. Nógðsemi og arbeiðslív hanga eisini saman; jú fleiri ár á arbeiðsmarknaðinum, jú størri nógðsemi. Hetta síggja vit hjá kvinnunum, sum í hesum ættarliðinum hava havt skiftandi arbeiðsmynstur. Summar hava ongantíð verið á arbeiðsmarknaðinum, nakrar nøkur fá ár, aðrar longur. Menn, sum mest hava arbeitt á landi, eru meira nógðir enn teir, sum mest hava verið til skips. Hvørjar orsøkirnar eru, vita vit ikki, men hugsandi er, at tey hørdi korini til skips, sum í størri mun vóru galdandi í 1930-60unum enn í dag, hava týdning. At nógðsemið samanlagt er størri í Tórshavnarøkinum enn kring landið annars, hongur ivaleyst saman við, at tað er har, tey best útbúnu við teimum bestu fíggjarkoronum búgva.

Á frítíðarvirksemiøkinum sæst eisini munur á nógðseminum. Ringast nógð eru tey, sum hyggja mest í sjónvarp. Nógvir variablar kunnu hugsast at liggja aftanfyri her, eitt nú vánalig heilsa ella fíggjarstøða, mobilitetstrupulleikar, svinnandi netverk osfr. Motión sær eisini út til at hava ávísan týdning, men enn størri týdning hevur uttanduraarbeiði. Tey eru best nógð, sum fáast mest við uttanduraarbeiði, t.d. urtagarðsarbeiði. Hugsandi er, at fríska luftin, dagsljósið, fysiska venjingin, tað at hava eitt projekt og síggja tað menna seg og tað sosiala (at práta við fólk, sum koma framvið, og sum hava somu áhugamál) hevur stimbrandi ávirkan.

Talvurnar niðanfyrir vísa, hvat respondentarnir hava svarað upp á spurningin um, hvussu teir eru nøgdir við sína støðu alt í alt. Nøgdsemið er í øllum tølum mátað á einum stiga frá 0-10, har 0 er minst nøgd, og 10 er mest nøgd. Vit hava bólkað tølini 7-10 sum vælnøgd, 5-6 sum miðalnøgd og 0-4 sum illa nøgd.

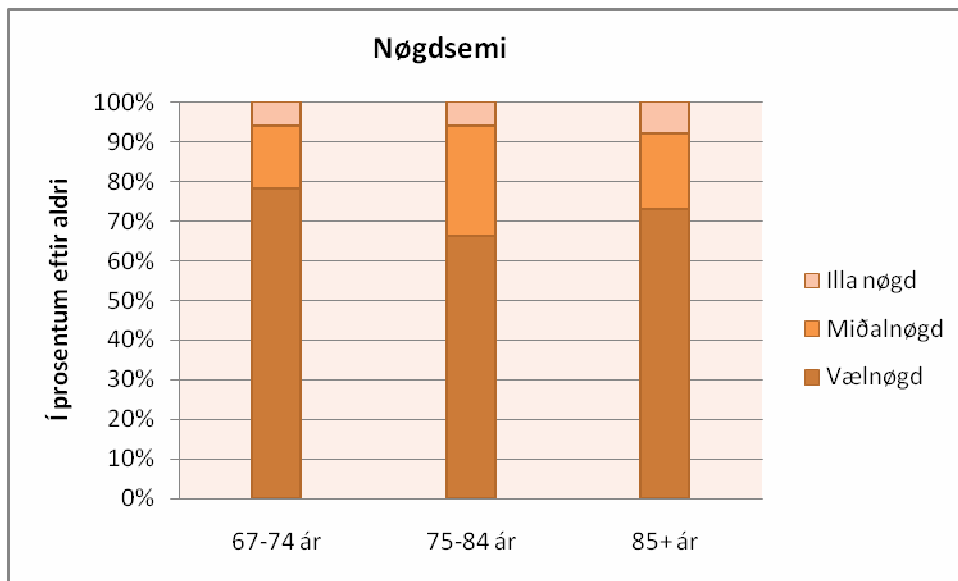
Á talvu 7.1 sæst, at heili 73% eru vælnøgd, og bara 6% illa nøgd. Yngsti og elsti aldursbólkurin líkjast mest, meðan fleiri miðalnøgd (28%) og færri vælnøgd (66%) eru í mittasta aldursbólkinum. Ein møgulig forkláring kann vera, at í yngsta aldursbólkinum er heilsan generelt góð hjá teimum flestu, og fleiri eru framvegis sjálv ella hava hjúnafelaga/sambúgva á arbeiðsmarknaðinum og hava sostatt enn ikki merkt nakra fíggjarliga niðurgongd ella aðrar negativar efektir av pensionistatilveruni. Men øvugt vóru eisini fleiri av teimum spurdu, sum søgdu, at tað var herligt at vera sloppin frá at arbeiða og kunna brúka sína tíð, sum man vil. Í mittasta aldursbólki er tað, at aldursbrek ofta byrja at gera vart við seg, meðan elsti aldursbólkurin kanska hevur lært at liva við hesum og hevur slakað upp á lívskrøvini. Nógv í elsta aldursbólkinum vístu á, at so gomul sum tey vóru blivin, kundu tey ikki vera annað enn vælnøgd. Kynsmunur er eingin. Men sum omanfyri nevnt skal fyrivarni takast: eldri eru sum heild afturhaldandi við at gremja seg. Tað kann vera problematiskt at virka ónøgd/ur, bæði yvir fyri sær sjálvum/ari og yvir fyri umheiminum.

Talva 7.1: Nøgdsemi býtt eftir aldri. Í procentum.

	Tils.	67-74	75-84	85+
Vælnøgd (7-10)	73	78	66	73
Miðalnøgd (5-6)	21	16	28	19
Illa nøgd (0-4)	6	6	6	8
N=	449	230	171	48

Reyð markering: Munandi hægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.

Blá markering: Munandi lægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.

Talva 7.2 vísir, at respondentarnir í Tórshavnarøkinum eru nøgdari enn kring landið annars. Sannlíkt er, at hetta hongur saman við, at respondentarnir í Tórshavnarøkinum samanlagt sæð eru betur útbúnir og heilsuliga og fíggarliga betur fyri.

Talva 7.2: Nøgdsemi býtt eftir geografi. Í procentum.

%	Thn/Arg/Hoyv.	Landið annars
Vælnøgd (7-10)	81	70
Miðalnøgd (5-6)	16	23
Illu nøgd (0-4)	3	7
N=	144	305

Reyð markering: Munandi hægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.

Blá markering: Munandi lægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.

Útbúgving og arbeiði

Talva 7.3 vísir, at samband er millum grundleggjandi skúlagongd og nøgdsemi. Longri skúlagongdin er, størri er nøgdsemið. 100% av studentunum eru vælnøgdir móti 69% av teimum, sum bara hava barnaskúla. Bólkarnir við ávv. millumskúla og realskúla/preliminer líkjast hvør øðrum: ávv. 86% og 83% eru vælnøgd. Tó eru nakað fleiri við realskúla/preliminer miðalnøgd (15%) móti 7% við millumskúla.

Talva 7.3: Nøgdsemi býtt eftir grundleggjandi skúlagongd. Í procentum.

	Barnskúli	Millumskúli	Realskúli/Preliminær	Studentaskúli
Vælnøgd (7-10)	69	86	83	100
Miðalnøgd (5-6)	24	7	15	0
Illa nøgd (0-4)	7	7	2	0
N=	353	15	59	22

Reyð markering: Munandi hægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.
Blá markering: Munandi lægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.

Á talvu 7.4 sæst, at samband er millum nøgdsemi og útbúgvingarstig, eins og millum nøgdsemi og grundleggjandi skúlagongd. Jú hægri útbúgvingarstig, jú størri nøgdsemi. Minst nøgd eru tey við ongari útbúgving – 68% eru vælnøgd og 7% illa nøgd. Nakað betur nøgd eru tey við 1-2 ára og sveinabrævsútbúgving, sum eru teir bólkarnir, ið líkjast mest: 72-73% eru vælnøgd og 6% illa nøgd. Enn betur nøgd eru tey við 3-4 ára útbúgving: her eru 84% vælnøgd og 3% illa nøgd. Allarbest nøgdir eru akademikararnir: 94% eru vælnøgdir, og eingin er ónøgdur.

Talva 7.4: Nøgdsemi býtt eftir útbúgvingarstigi. Í procentum.

	Onga útbúgving	1-2 ára útbúgving	Sveinabræv	3-4 ára útbúgving	Akademikari
Vælnøgd (7-10)	68	73	72	84	94
Miðalnøgd (5-6)	25	21	22	13	6
Illa nøgd (0-4)	7	6	6	3	0
N=	202	126	36	70	17

Reyð markering: Munandi hægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.
Blá markering: Munandi lægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.

Eins og samband er millum skúlagongd/útbúgving og nøgdsemi, vísir tað seg eisini at vera samband millum árinum á arbeiðsmarknaðinum og nøgdsemi. Jú fleiri ár á arbeiðsmarknaðinum, jú størri nøgdsemi, og munurin er stórur og týðuligur. Talva 7.5 vísir, hvussu nøgdir kvinnuligu respondentarnir eru í mun til, um og hvussu leingi tær hava verið á arbeiðsmarknaðinum.⁸⁰ Myndin er greið: Jú fleiri ár á arbeiðsmarknaðinum, jú nøgdari eru tær. Mest nøgdar eru tær, sum hava verið 30 ár ella meira á arbeiðsmarknaðinum; 84% av teimum eru í vælnøgda bólkinum. Hetta er 11% yvir miðalnøgdsemistalið à 73% fyri allar luttakararnar í kanningini, sí talvu 7.1. Talið á miðalnøgdum (13%) og illa nøgdum (3%) er so mikið minni í mun til miðalnøgdsemistalið à ávv. 21% og 6%. Minst nøgdar eru heimagangandi húsmøðurnar; bara 52% eru vælnøgdar, svarandi til 19% undir miðalnøgdsemistalið 73%, og so mikið fleiri eru miðalnøgdar (34%) og illa nøgdar í mun til miðalnøgdsemistalið à ávv. 21% og 6%.

80 Mannligu respondentarnir hava flestallir verið 30 ár ella meira á arbeiðsmarknaðinum, og tískil gevur tað onga meining at bólka teir eftir árum á arbeiðsmarknaðinum.

Talva 7.5: Nøgdsemi býtt eftir hvussu leingi *kvinnuligu* respondentarnir hava verið á arbeiðsmarknaðinum. Í procentum.

	Tils.	Havi ongantíð arbeiðt úti	Minni enn 10 ár	10-29 ár	30 ár ella Meira
Vælnøgd (7-10)	73	52	61	68	84
Miðalnøgd (5-6)	21	34	32	28	13
Illa nøgd (0-4)	6	14	7	4	3
N=	449	21	28	83	101

Reyð markering: Munandi hægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.

Blá markering: Munandi lægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.

Talva 7.6 vísir, hvussu nøgdir mannligu respondentarnir eru í mun til, hvørt teir hava arbeiðt mest á landi ella á sjógv. ⁸¹ 76% av teimum, sum hava starvast mest á landi, eru vælnøgdir móti 68% av teimum, sum mest hava verið til skips. Fleiri av teimum á sjónum enn á landi eru miðal- ella illa nøgdir. Hví hetta er so, vita vit ikki, men tað kundi verið áhugavert at kanna nærri.

Talva 7.6: Nøgdsemi býtt eftir hvørt *mannligu* respondentarnir hava havt sítt lívsstarv á landi ella til sjós. Í procentum.

	Mest á landi	Mest til sjós	Bæði og/veit ikki
Vælnøgd (7-10)	76	68	64
Miðalnøgd (5-6)	20	23	29
Illa nøgd (0-4)	4	9	7
N=	337	92	14

Reyð markering: Munandi hægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.

Blá markering: Munandi lægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.

Á talvu 7.7 er yvirlit yvir nøgdsemið hjá sjómonnum, býtt eftir útbúgvingarstigi, og eingin ivi er: Jú hægri útbúgving, jú nøgdari. Men útbúgvingin skal upp á eitt ávíst stig; tað eru teir við 3-4 ára útbúgving, sum eru mest vælnøgdir (87%), 13% eru miðalnøgdir og eingin illa nøgdur. Teir við ongari útbúgving og 1-2 ára útbúgving líkjast í so máta og eru munandi minni nøgdir: 62-63% eru vælnøgdir, 25-26% miðalnøgdir og 12% illa nøgdir. Størstiparturin av teimum við 3-4 ára útbúgving eru skipsfórarar, stýrimenn og maskinmeistarar, og teir flestu við 1-2 ára útbúgving eru heimaskiparar, fjarritarar ella hava onnur styttri skeið. Sannlíkt er, at betru móguleikarnir, sòmdirnar og lønin, og kanska eisini sosiala netverið, sum yvirmenninir hava havt í mun til dekkararnar, hava ávirkan á nøgdsemið. Eingin akademikari er millum sjómenninar.

81 Eingir kvinnuligir respondentar hava havt lívsstarv sítt á sjónum, og tískil gevur tað onga meining at bólka tær eftir starvi á landi og sjógv.

Talva 7.7: Nøgdsemi hjá respondentunum, sum hava verið sjómenn tað mesta av lívinum, býtt eftir útbúgvingarstigi. Í procentum.

Sjómenn	Onga útbúgving	1-2 ára útbúgving	3-4 ára útbúgving
Vælnøgd (7-10)	62	63	87
Miðalnøgd (5-6)	26	25	13
Illa nøgd (0-4)	12	12	0
N=	34	32	23

Reyð markering: Munandi hægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.
Blá markering: Munandi lægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.

Bústaður og mobilitetur

Tey, sum búgva hjá børnum/aðrari familju, eru vælnøgd. Ein forkláring kann vera, at búfelagsskapir við fleiri familjum og/ella einstaklingum ella fleiri enn tveimum ættarliðum eru heldur óvanligir í okkara mentan, og tey flestu hús eru upprunaliga heldur ikki innrættað til tað, men í staðin typiskt til eina kjarnufamilju. Kortini finnast nakrir slíkir búfelagsskapir; teir eru tó sjáldan planlagdir, men verða oftast brúktir sum ein (neyð)loysn upp á trupulleikar, sum stinga seg upp, t.d. tá tey gomlu verða óhjálpin ella ótrygg við at vera einsamøll ella vegna fíggjartrupulleikar hjá onkrum av þortunum. Sjálvt um húsini upprunaliga ikki eru innrættað til búfelagsskap, eru tey oftast so mikið stór, at tað ber til at gera hóskaði broytingar. Henda loysn verður kanska ofta brúkt, av tí at so fáir aðrir bústaðarmøguleikar eru til eldri og veik, men vit eiga tó ikki at undirmeta, at henda loysnin eisini kann vera til sínámillum gleði og gagns fyri allar partar. Tað kann tykjast sum eitt svárt stig at taka at skula flyta saman við øðrum, tá ein í nógv ár hevur rátt fyri egnari borg, men tá stigið er tikið, hvørva ella minka jú samstundis teir trupulleikar, ið elvdu til stigið, og ymsir fyrimunir vísa seg.

Talva 7.8 vísir, at tey, sum búgva saman við hjúnafelaga ella sambúgva, eru meira nøgd. 78% av teimum, sum búgva saman við hjúnafelaga/sambúgva, eru vælnøgd móti 64% av teimum, sum ikki búgva saman við hjúnafelaga ella sambúgva. Tey, sum ikki búgva saman við hjúnafelaga/sambúgva, eru í so mikið størri mun miðalnøgd, og á leið eins fá (6-7%) av báðum þortum eru illa nøgd. Betri fíggjarstöða (tvær inntøkur), størri tryggleikakensla og tað dagliga sosiala sambandið kunnu vera aftanfyriliggjandi variablar, sum føra til størri nøgdsemi millum tey, sum búgva saman við hjúnafelaga/sambúgva. Harafturímóti tykist tað ikki at ávirka nøgdsemið, um respondentarnir búgva saman við egnum barni/børnum ella ikki.

Talva 7.8: Nøgdsemi býtt eftir um respondentarir búgva saman við hjúnafelaga/sambúgva ella ikki. Í procentum.

	Búgva saman við hjúnafelaga	Búgva ikki saman við hjúnafelaga
Vælnøgd (7-10)	78	64
Miðalnøgd (5-6)	16	29
Illa nøgd (0-4)	6	7
N=	295	154

Reyð markering: Munandi hægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.
Blá markering: Munandi lægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.

Talva 7.9 vísir, at tey, sum koyra í egnum bili, eru meira nøgd enn tey, sum mugu brúka aðrar møguleikar. 79% av teimum, sum koyra sjálv ella við møguligum hjúnafelaga/sambúgva, eru vælnøgd, og bara 4% illa nøgd. Tey, sum taka hýrúvogn ella fáa onkran at koyra seg, eru nakað minni nøgd. Enn minni nøgd eru tey, sum mugu heita á onnur at fara fyri seg, og allarringast nøgd eru tey, sum koma ov sjáldan heimanífrá. 80% av teimum, sum brúka buss, eru vælnøgd, og eingin ónøgdur. Her skal verða mint á, at fleiri svarmøguleikar vóru til henda spurningin. Summi av teimum, sum brúka buss, kunnu sostatt eisini koyra sjálvi osfr. Men tendensurin er greiður: Jú minni bundin at øðrum og jú størri frælsi at kunna flyta seg sjálvan, jú størri nøgdsemi.

Talva 7.9: Nøgdsemi býtt eftir, hvørjar flutningsmøguleikar respondentarnir brúka oftast, tá teir skulu so langt, at ikki ber til at ganga. Í prosentum.

	Fari við bussi	Eg/vit koyra í egnum bili	Taki hýrúvogn	Fái onkran at koyra meg	Fái onkran at fara fyrimeg	Komi ov sjáldan heimanífrá
Vælnøgd (7-10)	80	79	69	67	54	45
Miðalnøgd (5-6)	20	17	28	26	25	22
Illa nøgd (0-4)	0	4	3	7	21	33
N=	39	287	29	123	28	9

Reyð markering: Munandi hægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.
Blá markering: Munandi lægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.

Heilsustøðan

Talva 7.10 vísir ógvuliga sannførandi samband millum heilsu og nøgdsemi. Millum tey við sera góðari heilsustøðu eru heili 96% vælnøgd, 4% eru miðalnøgd, og eingin er ónøgdur. Til samanberingar eru bara 33% av teimum við vánaligari heilsustøðu vælnøgd, og 28% eru illa nøgd⁸². Talið á teimum vælnøgdu veksur proportionalt við heilsugóðskuni, meðan talið á teimum miðalnøgdu og illa nøgdu minkar proportionalt við heilsugóðskuni.

Talva 7.10: Nøgdsemi býtt eftir hvussu respondentarnir meta um heilsustøðu sína. Í prosentum.

	Heilsustøðan er sera góð	Heilsu- støðan er góð	Heilsustøðan er hampilig/upp og niður	Heilsustøðan er vánalig	Heilsustøðan er heilt vánalig
Vælnøgd (7-10)	96	86	61	33	0
Miðalnøgd (5-6)	4	11	31	39	50
Illa nøgd (0-4)	0	3	8	28	50
N=	45	177	206	18	2

Reyð markering: Munandi hægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.
Blá markering: Munandi lægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.

82 Bólkurin við teimum við heilt vánaligari heilsustøðu telur bara tvey og er tiskil óegnaður at gera niðurstøðu um.

Umframt at spyrja um heilsustöðuna hava vit eisini spurt respondentarnar, um teir eru hindraðir í dagligdegnum vegna líkamliga ella sálarliga sjúku ella brek.⁸³ Talva 7.11 stuðlar tí, sum talva 7.10 vísir: jú minni hindrað, jú størri nøgdsemi. 80% av teimum, sum ikki eru hindrað, eru vælnøgd, og bara 3% illa nøgd. Bara 37% av teimum nógv hindraðu eru vælnøgd, og heili 24% illa nøgd. Tey mest hindraðu líkjast mest burturúr; her er ónøgdin munandi størri enn millum tey ikki-hindraðu og tey eitt sindur-hindraðu. Hetta er ikki óvæntað og krevur neyvan meira forkláring.

Talva 7.11: Nøgdsemi býtt eftir, um og í hvønn mun respondentarnir kenna seg hindraðar í gerandisdegnum, t.d. vegna líkamliga ella sálarliga sjúku ella brek (illa gongd, hoyra/síggja illa e.a.). Í procentum.

	Nei, ikki hindrað/ur	Ja, eitt sindur hindrað/ur	Ja, nógv hindrað/ur
Vælnøgd (7-10)	80	68	37
Miðalnøgd (5-6)	17	25	39
Illa nøgd (0-4)	3	7	24
N=	284	127	38

Reyð markering: Munandi hægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.

Blá markering: Munandi lægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.

Talva 7.12 staðfestir enn einaferð tað sama, sum talvurnar 7.11 og 7.12 vísa. Jú meira sjálvbjargin, jú størri nøgdsemi. 75% av teimum, sum klára seg sjálv, eru vælnøgd. Hetta samsvarar við talið fyri respondentarnar sum heild (talva 7.1). Tey, sum hava tørv fyri hjálp, eru munandi minni nøgd; bara 53% eru vælnøgd, og 15% eru illa nøgd móti 6% av samlaða luttakaraskaranum (talva 7.1).

Talva 7.12: Nøgdsemi býtt eftir hvussu respondentarnir klára seg. Í procentum.

	Eg klári meg	Tørv fyri hjálp
Vælnøgd (7-10)	75	53
Miðalnøgd (5-6)	20	32
Illa nøgd (0-4)	5	15
N=	414	34

Reyð markering: Munandi hægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.

Blá markering: Munandi lægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.

Sosialt netverk

At hava børn tykist hava ávísan týdning fyri, hvørt respondentarnir eru vælnøgdir ella miðalnøgdir. Barnloysi sær tó ikki út til at gera fleiri enn annars illa nøgd, men nakað fleiri barnsleys eru miðalnøgd enn tey við børnum, sí talvu 7.13. Hetta samsvarar við nýggja norska kanning, sum vísti, at tað at hava børn lítlan og ongan týdning hevur fyri lukukenslu hjá eldri fólki. Hjá teimum barnleysu kanska tí tey tá hava vant seg við tankan og funnið aðrar keldur til stuðul og meining.⁸⁴

⁸³ Illa gongd, hoyra/síggja illa e.a.

⁸⁴ Hansen 2010, her endurgivið frá www.nova.no/id/21472.

Talva 7.13: Nøgdsemi býtt eftir, um respondentarnir hava børn ella ikki. Í procentum.

	0 barn	1 barn ella fleiri
Vælnøgd (7-10)	62	74
Miðalnøgd (5-6)	33	19
Illa nøgd (0-4)	5	7
N=	39	406

Reyð markering: Munandi hægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.

Blá markering: Munandi lægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.

Tey, sum ikki hava børn búsitandi í Føroyum, fylgja á leið sama mynstri í nøgdsemi sum tey, ið eingi børn hava yvirhøvur, sí talvu 7.14 og smbr. við talvu 7.13. Tað sær týskil út til, at tað at hava børn búgvandi í nánd hevur størri týdning fyri nøgdsemi, enn hvørt ein er barnleys/ur ella ei.

Talva 7.14: Nøgdsemi býtt eftir, um respondentarnir hava børn búsitandi í Føroyum ella ikki. Í procentum.

	0 barn búsitandi í Føroyum	1 barn ella fleiri búsitandi í Føroyum
Vælnøgd (7-10)	63	75
Miðalnøgd (5-6)	30	19
Illa nøgd (0-4)	7	6
N=	56	389

Reyð markering: Munandi hægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.

Blá markering: Munandi lægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.

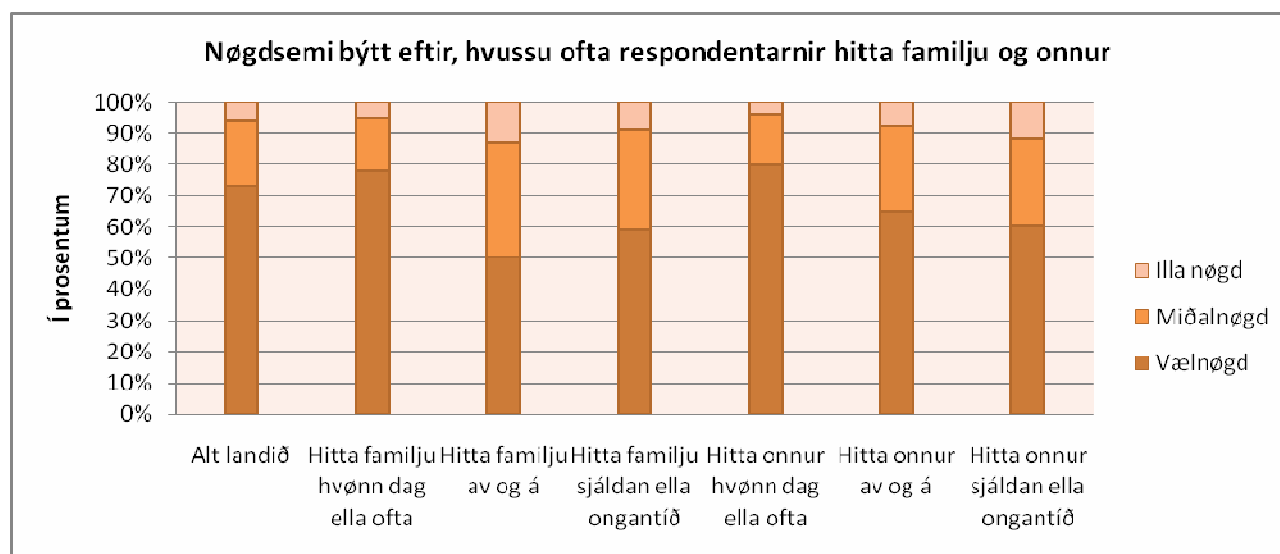
Á talvu 7.15 er yvirlit yvir nøgdsemi í mun til, hvussu ofta respondentarnir hitta ávv. familju og onnur, sum tey ikki búgva í húsi saman við. Myndin er greið: jú títtari samband, jú størri nøgdsemi. Nógv tann størsti bólkurin hittir familju hvønn dag ella ofta, og ein minni, men eisini stórir partur hittir onnur hvønn dag ella ofta. 78% av teimum, sum hitta familju hvønn dag ella ofta, eru vælnøgd, og bara 5% illa nøgd. Mynstrið er tað sama viðvíkjandi at hitta onnur: Av teimum, ið hitta onnur hvønn dag ella ofta, eru 80% vælnøgd og 4% illa nøgd. Bólkarnir, sum hitta familju ávv. onnur sjáldan/ongantíð líkjast eisini: 59% ávv. 60% eru vælnøgd, 32% ávv. 28% miðalnøgd og ávv. 9% ávv. 12% illa nøgd. Í hesum bólkunum ávirkar tað sostatt ikki nøgdsemið, um sambandið fatar um familju ella onnur. Viðvíkjandi teimum, sum hitta familju ella onnur av og á, er munur á nøgdseminum, hvørt sambandið er við familju ella ikki: her eru bara 50% av teimum, sum hitta familjuna av og á vælnøgd móti 65% av teimum, sum hitta onnur av og á. Samanumtikið kann sigast, at tað at hitta fólk hevur positiva ávirkan á nøgdsemiskensluna. Familjan hevur meira týdning enn onnur, men munurin er ikki stórir.

Talva 7.15: Nøgðsemi býtt eftir, hvussu ofta respondentarnir hitta familju ávv. onnur ikki-skyldfólk, sum tey ikki búgva í húsi saman við. Í procentum.

	Hitta familju			Hitta onnur		
	Hvønn dag ella ofta	Av og á	Sjáldan ella ongantíð	Hvønn dag ella ofta	Av og á	Sjáldan ella ongantíð
Vælnøgð (7-10)	78	50	59	80	65	60
Miðalnøgð (5-6)	17	37	32	16	27	28
Illa nøgð (0-4)	5	13	9	4	8	12
N=	359	68	22	275	105	65

Reyð markering: Munandi hægri procenttal enn miðalnøgðsemissprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.

Blá markering: Munandi lægri procenttal enn miðalnøgðsemissprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.

Frítíð

Niðanfyri eru talvur fyri nøgdsemi gjørdar fyri nøkur útvald frítíðarítriv av almennum slagi, sum flestu fólk í útgongustøðinum hava móguleika at fáast við: at hyggja í sjónvarp, at motionera og at takast við uttanduraarbeiði.

Á talvu 7.16 sæst lítil munur á nøgdseminum hjá teimum, sum hyggja 0-1 tíma og teimum, sum hyggja 2-4 tímar í sjónvarp um dagin. 70% av teimum, sum hyggja 0-1 tíma, eru vælnøgð móti 77% av teimum, sum hyggja 2-4 tímar. So mikið fleiri av teimum, sum hyggja 0-1 tíma, eru miðalnøgð (25%) móti 17% miðalnøgðum av teimum, sum hyggja 2-4 tímar. Men av teimum, sum hyggja 5 tímar ella meira, eru bara 55% vælnøgð og 38% miðalnøgð.

Talva 7.16: Nøgdsemi býtt eftir hvussu leingi respondentarnir vanligu hyggja í sjónvarp um dagin. Í procentum.

	0-1 tíma sjónvarp	2-4 tímar sjónvarp	5 tímar+ sjónvarp
Vælnøgd (7-10)	70	77	55
Miðalnøgd (5-6)	25	17	38
Illa nøgd (0-4)	5	6	7
N=	145	266	29

Reyð markering: Munandi hægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanninginini.
Blá markering: Munandi lægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanninginini.

Talvurnar 7.17 og 7.18 vísa nøgdsemið í mun til, hvussu ofta respondentarnir vanligu motionera, ávv. einsamallir ella saman við øðrum. Tølini eru nakað skiftandi, og illa ber til at vísa á nakran greiðan samanhang. Kortini er vert at leggja til merkis, at tey, ið motionera dagliga ella fleiri ferðir um vikuna ávv. einsamøll ella saman við øðrum, eru tey mest vælnøgdu (80% ávv. 83%) móti 65% ávv. 67% vælnøgdu millum tey, sum ongantíð motionera. Men variablarnir aftanfyrir kunnu vera nógvir. Ein hin mest upplagdi er heilsa. Í fleiri førum er tað helst so, at tey, ið (orka at) motionera mest, hava best heilsu, men tað kann í øðrum førum eisini vera øvugt, soleiðis at tey, sum motionera mest, nettupp gera tað, tí heilsan bilar, t.d. eftir ráðum frá lækna ella øðrum.

Talva 7.17: Nøgdsemi býtt eftir hvussu ofta respondentarnir plaga at motionera einsamallir. Í procentum.

	Dagliga/fleiri ferðir um vikuna	Hvørja viku	Hvønn mánaða	Nakrar ferðir um árið	Ongantíð
Vælnøgd (7-10)	80	72	60	75	65
Miðalnøgd (5-6)	16	21	40	18	27
Illa nøgd (0-4)	4	7	0	7	8
N=	128	58	25	40	147

Reyð markering: Munandi hægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanninginini.
Blá markering: Munandi lægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanninginini.

Talva 7.18: Nøgdsemi býtt eftir hvussu ofta respondentarnir plaga at motionera saman við øðrum. Í procentum.

	Dagliga/fleiri ferðir um vikuna	Hvørja viku	Hvønn mánaða	Nakrar ferðir um árið	Ongantíð
Vælnøgd (7-10)	83	82	86	66	67
Miðalnøgd (5-6)	16	14	14	17	26
Illa nøgd (0-4)	1	4	0	17	7
N=	86	66	22	36	205

Reyð markering: Munandi hægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanninginini.
Blá markering: Munandi lægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanninginini.

Á talvu 7.19 sæst nøgdsemi mátað í mun til, hvussu ofta respondentarnir fáast við uttanduraarbeiði. Her tykist at vera greiður samanhangur. Munurin er stórur millum tey, sum

arbeiða uttandura dagliga/fleiri ferðir um vikuna (85%) og tey, sum ongantíð arbeiða uttandura (58%).

Talva 7.19: Nøgdsemi býtt eftir í hvønn mun respondentarnir fáast við uttanduraarbeiði. Í procentum.

	Dagliga/fleiri ferðir um vikuna	Hvørja viku	Hvønn mánaða	Nakrar ferðir um árið	Ongantíð
Vælnøgd (7-10)	85	79	71	78	58
Miðalnøgd (5-6)	12	20	23	17	31
Illa nøgd (0-4)	3	1	6	5	11
N=	85	77	34	121	128

Reyð markering: Munandi hægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.

Blá markering: Munandi lægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.

Fíggjarviðurskipti

Á talvu 7.20 sæst greitt samband millum nøgdsemi og lønarinntøku. Jú hægri lønarinntøka, jú størri nøgdsemi. 63% av respondentunum, sum hvørki hava lønarinntøku ella hjúnafelaga/sambúgva við lønarinntøku, eru vælnøgdir. Til samanberingar eru heili 91% av respondentunum við eini húsarhaldsinntøku à 200.000 kr. p.a. ella meira, vælnøgdir. 9% av teimum við ongari inntøku eru illa nøgd móti 1% av teimum, sum forvinna 200.000 kr. p.a. ella meira. Tá heili 63% av teimum uttan lønarinntøku hóast alt eru vælnøgd og bara 9% illa nøgd, kann tað hanga saman við, at summi av hesum eiga pening, virðisbrøv ella aðrar ognir.

Talva 7.20: Nøgdsemi býtt eftir móguligari bruttolønarinntøku p.a. hjá respondentunum og móguligum hjúnafelaga aftrat fólkapensión og samhaldsfasta. Í procentum.

	Onga inntøku	1.000-49.000 kr. p.a.	50.000-199.000 kr. p.a.	200.000 kr. + p.a.
Vælnøgd (7-10)	63	74	79	91
Miðalnøgd (5-6)	28	23	14	8
Illa nøgd (0-4)	9	3	7	1
N=	188	66	63	64

Reyð markering: Munandi hægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.

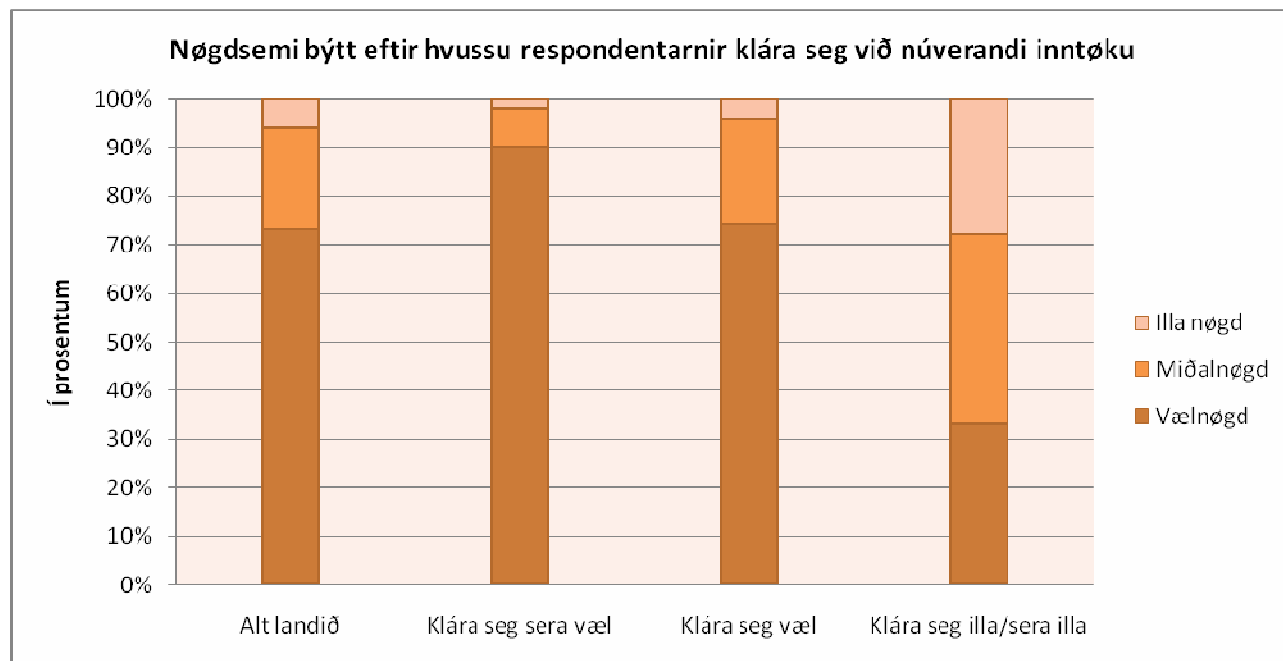
Blá markering: Munandi lægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.

Talva 7.21 vísir uppafurt týðuligari sambandið millum nøgdsemi og góð fíggjarkor. Jú betri fíggjarkor, jú betur nøgd. 90% av teimum, sum klára seg *sera væl* fíggjarliga, eru vælnøgd, meðan bara 33% av teimum, sum klára seg illa/sera illa, eru vælnøgd. Bara 2% av teimum, sum klára seg *sera væl*, eru illa nøgd. 28% av teimum, sum klára seg *illa* ella *sera illa*, eru illa nøgd.

Talva 7.21: Nøgðsemi býtt eftir hvussu respondentarnir klára seg við núverandi inntøku.⁸⁵ Í procentum.

	Klára seg sera væl	Klára seg væl	Klára seg illa/sera illa
Vælnøgð (7-10)	90	74	33
Miðalnøgð (5-6)	8	22	39
Illnøgð (0-4)	2	4	28
N=	98	302	46

Reyð markering: Munandi hægri procenttal enn miðalnøgðsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.
Blá markering: Munandi lægri procenttal enn miðalnøgðsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.

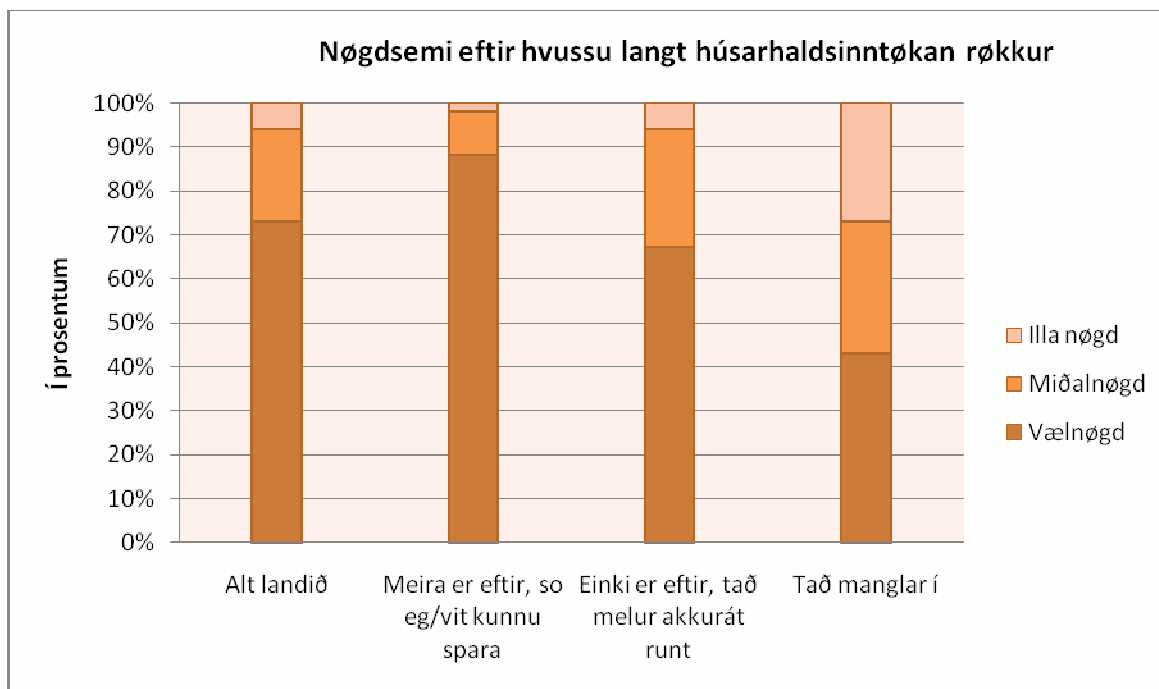
Talva 7.22 staðfestir enn einaferð tað, sum omanfyri er nevnt um, hvussu stóra ávirkan fíggarviðurskifti hava á nøgðsemið. 88% av teimum, sum hava nóg mikið eftir av inntøkuni til at kunna spara, eru vælnøgð og bara 2% illa nøgð, meðan bara 43% av teimum, har sum tað manglar í, eru vælnøgð og 27% illa nøgð.

Talva 7.22: Nøgðsemi á einum skala frá 0-10 býtt eftir hvussu langt húsarhalds-inntøkan hjá respondentunum røkkur. Í procentum.

	Meira er eftir, so eg/vit kunnu spara	Einki er eftir, tað melur akkurát runt	Tað manglar í
Vælnøgð (7-10)	88	67	43
Miðalnøgð (5-6)	10	27	30
Illnøgð (0-4)	2	6	27
N=	166	244	30

Reyð markering: Munandi hægri procenttal enn miðalnøgðsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.
Blá markering: Munandi lægri procenttal enn miðalnøgðsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.

⁸⁵ Bara 5 respondentar hava her svarað, at tey klára seg sera illa við inntøkuni. Tað gevur onga mening at procentuera hesar 5; tískil eru teir bólkaðir saman við teimum, sum hava svarað, at tey klára seg illa við inntøkuni.

Talva 7.23 endurtekur enn einaferð tað sama, sum er nevnt omanfyri.

Talva 7.23: Nøgðsemi býtt eftir um respondentarnir klára at fígga eina óvæntaða útreiðslu à 10.000 kr. í procentum.

	Ja	Nei
Vælnøgð (7-10)	81	41
Miðalnøgð (5-6)	17	36
Illá nøgd (0-4)	2	23
N=	336	75

Reyð markering: Munandi hægri procenttal enn miðalnøgðsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.

Blá markering: Munandi lægri procenttal enn miðalnøgðsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningini.

Talva 7.24 vísir yvirlit yvir teir respondentar, sum bara hava fólkapensión og samhaldsfasta, og teir, sum aftrat tí hava lønarinntøku (íroknaða lønarinntøku hjá hjúnafeleganum), eftirløn, pensión, rentuinntøkur og/ella aðrar inntøkur. Henda talva fortelur einki um upphæddirnar, og heldur ikki eru møguligar ognir roknaðar uppí her. Kortini vísir tendensurin seg: 80% av teimum, sum hava okkurt aftrat, eru vælnøgð móti 64% av teimum, sum bara hava fólkapensión og samhaldsfasta. Tey, sum bara hava minstupensión, eru í størri mun miðalnøgð (27%) og illa nøgd (9%).

Talva 7.24: Nøgdsemi býtt eftir, hvørt respondentarnir bara hava fólkapensión og samhaldsfasta, ella teir aftrat tí eisini hava lønarinntøku, íroknað lønarinntøku hjá møguligum hjúnafelaga, eftirløn, pensión, rentuinntøkur og/ella aðrar inntøkur. Í procentum.

Tøl	Hava lønarinntøku ella annað aftrat fólkapensión og samhaldsfasta	Hava onga inntøku aftrat fólkapensión og samhaldsfasta
7-10	80	64
5-6	16	27
0-4	4	9
N=	250	193

Reyð markering: Munandi hægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningsini.

Blá markering: Munandi lægri procenttal enn miðalnøgdsemisprocentið fyri allar luttakararnar í kanningsini.

Til seinast fara vit at geva respondentunum orðið. Í opnu spurningunum um, hvat er gott ávv. ringt við at vera pensionistur ganga tveir faktorar aftur og aftur: heilsa og fíggjarkor. Tey allarflestu vóru samd um, at um heilsan og fíggjarkorini eru góð, so er einki at klaga um.

Men eisini nógv annað varð nevnt. Millum svarini upp á spurningin *Hvat halda tygum vera gott við at vera pensionistur?* vóru:

- at kunna ráða yvir tíðini sjálv/ur og gera tað, man vil
- at hava meira tíð til familjuna og barnabørnini
- at hava nógv at fara upp til, sum man ikki hevði tíð til fyrr
- at kunna taka tað róligt
- at hava fáar útreiðslur
- ongar spekulatióinir
- trygt at vita, at man ikki er gloymd/ur av samfelagnum. Umlætting, pensión og pensionistafeløg eru ómissandi tilboð
- at kunna fáa heimahjálp
- bíligari at ferðast.

Millum svarini uppá spurningin *Hvat halda tygum vera ringt við at vera pensionistur?* vóru:

- óbehagiligt at hoyra fjølmiðlarnar og politikararnar tosa um *eldrabyrðu*
- ótrygt at hoyra politikararnar kjakast um at lækka pensiónina
- einsemi, saknar starvsfelagar og netverk annars, kensla av at vera uttanfyri
- minkandi megi, orkar minni, heilsubrekk annars
- ov lítið at gera, keðir seg
- vánalig fíggjarstøða
- ómynduggering - vil fegin arbeiða, men sleppur ikki uttan mótrokning í pensiónini
- ikki longur at hava ábyrgd av og ávirkan á samfelagsviðurskiftini
- ov fá mentanar- og onnur tiltøk í summum støðum kring landið – dýrt og strævið at skula langan veg
- vánaligt útboð av hósandi íbúðum til eldri til lagaligan prís
- trupult at finna út av broytingum, t.d. á tekniska økinum
- vánaligt ferðasamband, brekkur, trupult at fara nakrastaðni

- keðiligt at vera øðrum til byrðu
- ólag á heimahjálpin.

Eisini vóru nakrar hugleiðingar:

- vandi er fyri at gerast dovin, um man ikki aktiverar seg sjálva/n
- man noyðist sjálv/ur at vera opin og søkja samband við onnur
- smáligt hevði verið uttan uppspandan pening aftrat pensiónini
- ringt skil hevði verið uttan bilin.

Vit minna enn einaferð á, at mark er fyri, í hvønn mun støðan hjá teimum eldru kann mátast og lýsast við tølum. Tøl siga tað, tey siga, men heldur ikki meira enn tað. Tey siga nakað um mongdir, men einki um innihald, og geva tískil eina einfalda mynd av tí samansetta veruleikanum og øllum teimum kompleksu samanhangunum í honum. T.d. siga tøl um mongd av árum á arbeiðsmarknaðinum einki um annað íkast, so sum húsarbeiði, at ansa børnum, gomlum og sjúkum, luttøku í ymsum felagsarbeiði o.m.a. Títleiki av sosialum relatiónum sigur sigur einki um nærleikan í teimum, hvar tær fyriganga, í hvørjum sambandi og nærri umstøður annars. Tøl um heilsustøðu mátað út frá eignum subjektivum metingum siga í summum førum nakað annað, enn tá tey verða mátað út frá einum medicinskum perspektivi. Sjálvt konkret tøl um fíggjarstøðu siga ikki alt, av tí at fíggjarstøða er samansett av inntøkum, útreiðslum, ogn, skuld, prísum og forbrúkstørvi, og ymiskt er, hvussu fólk fyrihalda seg til hetta. Nøgdsemi er kanska tað allartruplasta at máta, tí her eru eingi objektiv kriteriir ella mongdir at fyrihalda seg til.

Fyri at geva kanningarúrslitunum meira dýpd hava vit - umframt at fyrihalda okkum til kanningarúrslitini - í ávísan mun stuðlað okkum til aðrar kanningar av líknandi slag og til ymsar bókmentir. Hetta kundi verið munandi meira útbyggt og hevði givið kanningarúrslitunum enn meira vekt, men tað verður kanska móguleiki fyri tí í einum seinri umfari. Hóast hesar avmarkingar meta vit kortini, at hesi fyribilsúrslitini av kanningini geva nakrar eftirfarandi ábendingar um fíggjarligu, heilsuligu og sosialu livikorini hjá fólkapensionistum í Føroyum.

Bókmentalisti

Ársfrágreiðing fyri Føroyar 1981. Føroya Landsstýri/Ríkisumboðsmaðurin í Føroyum.

Blaakilde, Anne Leonora (2004): Løber tiden fra Kronos? Om kronologiserings betydning for forestillinger om alder. *Tidsskrift for kulturforskning* Volum 3. nr. 1/2004: 67-85.

Easterlin, Richard A. (2001): Income and Happiness. Towards a Unified Theory. *The Economic Journal*, 111:465-484. Royal Economic Society

Elstad, Jon Ivar (2008): *Utdanning og helseulikheter. Problemstillinger og forskningsfunn.* "Den gule serien" IS-1573. Oslo: Helsedirektoratet

Frykman, Jonas og Löfgren, Orvar (1979): Den kultiverade människan. Liber
Läromedel Lund

Færøerne. Folketællingen 1960. Statistisk Tabelværk 1965

Færøerne. Folke- og bolig-tællingen 22. september 1977. Statistisk Tabelværk 1979

Føroya Studentaskúli og HF-skeið 50 ár : 1937-1987. Tórshavn. Føroya Studentaskúli og HF-skeið, 1987. - 149 s. : myndir ; 22 cm + rættingarlepi & uppískoyti til næmingalistan (s. 151-157)

Hansen, T., Slagsvold, B. & Moum, T. (2008): Financial Satisfaction in Old Age: A Satisfaction Paradox or a Result of Accumulated Wealth? *Social Indicator Research*. 2008:89:323-347

Hansen, Thomas (2010): Subjective well-being in the second half of life. The influence of family and household resources. (Endurgivið frá www.nova.no/id/21472).

Hareven, T.: (2000): Families, History, and Social Change: Life-Course & Cross-Cultural Perspectives, Wetview Press, Perseus Press Books Group

Hentze: Jens Marius (2000): *Tórshavnar skúlasøga.* Tórshavn

Iversen, Lars m.fl. (2002): *Medicinsk sociologi – samfund, sundhed og sygdom.* København: Munksgaard

Kallsberg, E. (1962): *Rapport om investeringsbehovet på Færøerne.* Afgivet til Færøernes landsstyre og statsministeriet. Tórshavn 1962.

Kjersem, Eli (2008): *En dag om gangen. Undersøkelse av behov for heldøgns omsorg blant eldre i Vestnes kommune.* Arbeidsnotat 2008:4, Høgskolen i Molde.

Kjersem, Eli og Turid Aarseth (2009): "Nei, det har jeg ikke tenkt over ennå". Om kunnskapsgrunnlag og beslutningsutfordringer i eldreomsorgen. *Tidsskrift for Velferdsforskning*, Vol. 12, No. 1, 2009.

Kjøller, Mette; Davidsen, Michael & Juel, Knud (2010): Ældrebefolkningens sundhedstilstand i Danmark – analyser baseret på sundheds- og sygelighedundersøgelsen 2005 og udvalgte registre. Sundhedsstyrelsen

Petersen, Ludvig (1994): *Skole på Færøerne i 1000 år.* En skolehistorisk håndbog. Tórshavn

Romøren, Tor Inge (2001): *Den fjerde alderen. Funksjonstap, familieomsorg og tjenestebruk hos mennesker over 80 år.* Oslo: Gyldendal Akademisk

Rostad, Berit (2010): *Sosiale ulikheter i kvinners helse.* HUNT 1984-86 og 1995-97

Schei, Berit og Bakketeig, Leif S. (red.) (2007): *Kvinner lider – menn dør. Folkehelse i et kjønnsperspektiv.* Gyldendal Norsk Forlag

FYLGISKJAL 1

SPURNABLAÐ - LIVIKOR FÓLKAPENSIONISTA

Til tygum, sum hava fingið hetta spurnablað:

Fróðskaparsetrið skipar fyri eini verkætlan, har endamálið er at fáa størri vitan um livikorini hjá heimabúgvandi fólkapensionistum. Sum liður í hesi verkætlan verður hetta spurnablað sent til um leið 700 fólkapensionistar.

Tað er av stórum týdningi, ikki minst fyri landsins myndugleikar, at fáa eina so fullfíggaða mynd sum gjørligt av livikoronum hjá fólkapensionistum í Føroyum.

Tygum eru ein av teimum tilvildarliga útvaldu til at vera við í hesi kanning, og vit vóna, at tygum vilja gera okkum tann beina at svara spurningunum, sum eru settir í spurnablaðnum.

Vit fara at ringja til tygara, og tá vóna vit, at tygum vilja svara spurningunum. Tygum skulu also ikki senda spurnablaðið aftur til okkara. Spurnablaðið er sent til tygara, so at tygum kunnu vita, hvat vit fara at spyrja um, tá vit ringja.

Allar upplýsingar verða viðgjørðar í trúnaði og bert nýttar til hesa verkætlan. Eingi nøvn verða nevnd í frágreiðingini, sum verður skrivað út frá úrslitinum av spurnakanningini. Tá ið kanningin er liðugt viðgjørð, verða øll spurnabløð burturbeind.

Kanningin er fráboðað Dátueftirlitinum sambært lóg um viðgerð av persónsupplýsingum. Dátueftirlitið hevur sett treytir fyri kanningini fyri at tryggja persónsvernd hjá teimum, sum taka lut í spurnakanningini.

Vit gera vart við, at tað er frívillugt at taka lut í spurnakanningini. Tygum avgera sjálv/ur, um tygum vilja svara øllum spurningunum, ella um tygum velja at svara nøkrum, men ikki øllum spurningunum, ella um tygum ikki vilja svara nøkrum av spurningunum.

Fróðskaparsetur Føroya (Søgu- og samfelagsdeildin) stendur fyri kanningini.

Ábyrgd: Elin Súsanna Jacobsen, lektari á Søgu- og samfelagsdeildini. J. Broncksgøta 25, Tórshavn. Telefon 352580. Teldupostur: elinsj@setur.fo.

Spurnablað í samband við kanning av livikorum hjá fólkapensionistum

1. maður
 kvinna

2. Nær eru tygum fødd/-ur? ár _____

3. Sivilstøða?

- gift
 sambúgvandi
 fráskild(ur)
 einkja/einkjumaður
 støk / stakur

4. Hvussu langa grundleggjandi skúlagongd fingur tygum?

- barnaskúla
 millumskúla
 realskúla/preliminer
 studentaskúla

5. Hvørja útbúgving hava tygum? _____

6. Hvat hevur verið tygara høvuðsvinna? _____

7. Hvussu leingi hava tygum verið á arbeiðsmarknaðinum?

- havi ongantíð arbeitt úti
 minni enn 10 ár
 10-19 ár
 20-29 ár
 30 ella longri

8. Hvussu búgva tygum?

- í egnum húsi/íbúð
 í leigaðum húsi/íbúð/kamari
 í sambýli
 hjá børnum ella aðrari familju

9a. Hvussu nógv búgva tit vanliga í húsinum/íbúðini? _____

9b. Um tygum ikki búgva einsamøll / einsamallur, hvør býr í húsinum umframt tygum?

- Hjúnafelagi/sambúgvi
 Barn
 Systkin
 Foreldur
 Onnur _____

10 a. Hava tygum hugsað um at flyta?

- Nei
 Ja, eg havi avgjørt at flyta
 Ja, eg hugsi um at flyta

10 b. Um tygum flyta, verður tað so:

- í minni hús/íbúð
- í aðra bygð/bý
- á sambýli/stovn

10 c. Um ja, hvat er viktigasta orsøkin? (møguliga fleiri krossar, men raðfesting)

- húsini ov stór og tung at halda
- ov nógv at hugsa um og ansa eftir
- einsligt
- havi tørv á hjálp/umsorgan frá øðrum
- vil vera nærri børnum/familju
- aðrar grundir _____

10 d. Um nei, hvat er viktigasta orsøkin? (møguliga fleiri krossar, men raðfesting)

- (kensluligt) tilknýti til húsíð
- (kensluligt) tilknýti til grannalagið
- vil vera sjálvbjargin
- fáar útreiðslur til húsíð í verandi støðu
- tað er ikki annar hóskandi bústaður til mín / okkum
- tað er annar hóskandi bústaður at velja í, men havi ikki ráð til at flyta
- aðrar grundir _____

11. Hava tygum nakran nærindis sum kann hjálpa tygum, tá tygum hava tørv fyri tí? (møguliga fleiri krossar)

- Klári meg oftast sjálv/-ur
- Ja, havi hjúnafelaga/sambúgva sum hjálpir mær
- Ja, familjan hjálpir
- Ja, grannar hjálpa
- Ja, vinir og kenningar hjálpa
- Ja, fáí heimahjálp
- Nei, fáí ikki ta hjálp, mær tørvar

Netverk

12.a Hvussu ofta hitta tygum familju ella onnur, sum tygum ikki búgva í húsi saman við?

Familja:	☐ hvønn dag	☐ ofta	☐ sjáldan	☐ ongantíð
Onnur:	☐ hvønn dag	☐ ofta	☐ sjáldan	☐ ongantíð

12.b Hvussu ofta hava tygum telefonsamband (ella umvegis telduna) við familju ella onnur, sum tygum ikki búgva í húsi saman við?

Familja:	☐ hvønn dag	☐ ofta	☐ sjáldan	☐ ongantíð
Onnur:	☐ hvønn dag	☐ ofta	☐ sjáldan	☐ ongantíð

13. Hvussu langt er at ganga til nærmasta matvøruhandil?

- minni enn 15 min.
- meira enn 15 min.

14. Um tygum skulu so langt, at ikki ber tygum til at ganga, hvat gera tygum oftast? (møguliga fleiri krossar)

- Eg / vit koyra í egnum bili
- Fáa onkran at koyra meg
- Fari við buss
- Taki hýruvogn
- Komi ov sjáldan heimanífrá

Heilsan

15. Hvussu meta tygum heilsustøðuna at vera?

- Sera góð
- Góð
- Hampilig / Upp og niður
- Vánalig
- Heilt vánalig
- Veit ikki

16. Eru tygum hindrað í dagligdegnum vegna varandi líkamliga ella sálarliga sjúku ella brek (td illa gongd, hoyri/síggi illa e.a.)

- ja, nógv skerd
- ja, eitt sindur
- nei
- veit ikki

Fíggjarstøðan

17. Hvussu meta tygum at húsarhaldsinntøkan røkkur:

- Eg klári meg sera væl við verandi inntøku
- Eg klári meg við verandi inntøku
- Eg klári meg illa við verandi inntøku
- Eg klári meg sera illa við verandi inntøku
- Veit ikki

17 b. Um svarið er ILLA: Hvat man vera høvuðsgrundin til, at tygum eru illa fyri fíggjarliga?

18. Hvussu var at fara upp á pensión?

- Livifóturin:**
- versnaði
 - varð óbroyttur
 - batnaði

19. Hvussu røkka pengarnir, sum tygum fáa um mánaðin?

Tá mánaðurin er farin, er so

- meira eftir, so at eg/vit kunnu spara
- einki eftir, tað melur akkurát runt
- tað manglar í

20. Um nakað verður í ólagi við húsunum, ella okkurt hendir, so at tygum hava brúk fyri 10.000 kr., ber tað til hjá tygum at figgja eina slíka óvæntaða útreiðslu?

- ja
 nei
 veit ikki/vil ikki svara

21. Hvørjar inntøkur hava tygum afturat fólkapensjón og samhaldsfasta ?

	Ja	Nei	Vil ikki svara
Løn			
Hjúnafelegin hevur inntøku			
Eftirlønarskipan gjøgnum arbeiði			
Privat uppsparða pensjón			
Rentuinntøkur			

22 a. Hvussu nógv hava tygum í inntøku um árið, brutto afturat fólkapensjón og samhaldsfasta?

Umleið kr _____
 veit ikki / vil ikki svara

22 b. Hvussu nógv hava tygum og hjúnafelegin/sambúgvinn tilsaman í inntøku um árið, brutto afturat fólkapensjón og samhaldsfasta?

Umleið kr _____
 veit ikki / vil ikki svara

23. Hava tygum (og hjúnafelegin/sambúgvinn) ogn (pening, virðisbrøv)?

- Ja, umleið kr _____
 nei
 veit ikki / vil ikki svara

24. Hava tygum (og hjúnafelegin/sambúgvinn) skuld?

- Ja, umleið kr. _____
 nei
 veit ikki / vil ikki svara

25. Hava tygum (og evt. hjúnafelegin/sambúgvinn) seinasta árið ... (møguliga fleiri krossar)

	Ja	Nei	Vil ikki svara
Fingið ískoyti til húsarhaldið frá øðrum í húskinum (tó ikki hjúnafelegin/sambúgvinn)?			
Fingið peningahjálp (gávu, lán) frá familju ella vinum?			
Latið øðrum (t.d. familju ella vinum) peningahjálp?			
Umlagt lán?			
Brúkt av uppspardari ogn?			
Tikið lán til størri umvælingar?			
Tikið lán til ferðing ella til at keypa dýr ting?			
Fingið ískoyti frá Almannastovuni?			
Javnan fingið fisk ella aðrar matvørur til gávus?			

26. Leypandi útreiðslur

Hvussu nógvur útreiðslur hefur húskið um mánaðin til

húsaleigu / húsalán

Umleið _____ kr

hita

Umleið _____ kr

el

Umleið _____ kr

telefon

Umleið _____ kr

bil

Umleið _____ kr

Frítíð

27. Hvussu ofta ...

	Hvønn dag/fleiri ferðir um vikuna	Hvørja viku	Hvønn mánaða	Nakrar ferðir um árið	Ongantíð
Lesu tygum avís/bøkur/vikubløð					
Brúka tygum teldu/internet					
Hondarbeiði (binda, handverk o.t.)					
Bindiklubba					
Fáast tygum við uttanduraarbeiði					
Fáast tygum við seyð ella onnur krátúr					
Í føðingardag o.a. veitslur					
Til mæti/í kirkju					
Kvøldskúla/skeið					
Til fund/fyrilestur					
Bingo					
Pensionistafelag					
Hjálp til uttan løn fyri vælgerandi endamál					
Ítróttardystir (fótbólt o.a.)					
Motión, gongutúrar e.a. (saman við øðrum)					
Motión, gongutúrar e.a. (einsamallur/einsamøll)					
Hjálp foreldrum e.ø. sum eru eldri					
Hjálp børnum e.ø sum eru yngri					

28. Hvussu nógvur tímar um dagin hyggja tygum vanliga at sjónvarpi? _____ tímar

29. Er tygara forbrúk broytt, aftan á at tygum vórðu pensjonerað/ur?

	Minni enn áðrenn eg varð pensionist	Óbroytt (ella meira)	Veit ikki / vil ikki svara
Uttanlandaferðir			
Bilur			
Bátur			
Nýggj klæði og skógvar			
Ganga regluliga til frisør			
Ganga regluliga til tannlækna			
Geva jóla-, føðingardags- og aðrar gávur			
Limagjald til áhugafeløg o.tíl			
Hava televarp/parabol			
Halda bløð			
Leggja pengar til síðis til óvæntaðar útreiðslur			
Internet			

30. Hvat halda tygum vera gott við at verða pensjonistur?

.....**31. Hvat halda tygum vera ringt við**

at verða pensjonistur?

.....

32. Alt í alt – hvussu nøgd/ur eru tygum við støðuna mált í tølum frá 0 til 10?

Stak illa nøgd/ur Stak væl nøgd/ur

Veit ikki

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Takk fyri luttøkuna!

FYLGISKJAL 2: Frágreiðing frá Almannastovuni

Fólkapensjónin⁸⁶

Pensjónsaldurinn er 67 ár. Rætturinn til fólkapensjón tekur við 1. í mánaðinum aftaná fylta 67. árið. Ein áheitan skal tó verða latin inn, áðrenn útgaldið verður. Almannastovan sendir út áminning til øll 3 mánaðar áðrenn 67 ára føðingardagin.

Rætturinn til fólkapensjón er treytaður av, at ein hevur danskan ríkisborgararætt og hevur búð í danska ríkinum í minsta lagi 3 ár frá tí ein fylti 15 ár. Full pensjón verður útgoldin, tá viðkomandi hevur búð í danska ríkinum í minsta lagi í 40 ár. Er bústaðartíðin styttri, verður útgaldið í talinum av 40. partum, ið svara til árinum, ein hevur búð í danska ríkinum.

Ein skal hava fastan bústað í Føroyum fyri at kunna fáa fólkapensjón. Tað er vanliga treytin. Tó er sáttmáli gjørdur millum Norðurlond um at innvinna pensjónsrætt hvør hjá øðrum. Soleiðis ber til hjá norðurlenskum ríkisborgara at fáa pensjón úr Føroyum og føyoyingum at fáa pensjón úr hinum Norðurlondunum, um bústaðartíðin har hevur verið í minsta lagi 3 ár.

Samanseting av pensjón

Fólkapensjónin er samansett av *grundupphædd* og *viðbót*. Upphæddirnar eru ymiskar eftir um pensjonisturin er giftur ella stakur – hægri til ein stakan pensjonist. Hevur fólkapensjónistur upphaldsskyldu móttvegis barni, verður *barnaviðbót* veitt – ein fyri hvørt barn undir 18 ár. Ein fyrítíðarpensjonistur, sum hevur fingið tillutað *hjálparviðbót* ella *røktarviðbót*, varðveitir hesa, tá hann/hon verður 67 ár og flytir frá fyrítíðar- til fólkapensjón. Hesar viðbøtur kunnu tillutast fyrítíðarpensjonistum, sum hava tørv á støðugari hjálp ella røkt/hjáveru av øðrum persóni.

Fólkapensjón verður goldin forút eina ferð um mánaðin.

Pensjónsupphæddir (fullar upphæddir)⁸⁷

2010	kr. um árið		kr. um mán.	
	stakur	giftur	stakur	giftur
Grundupphædd	50.028	39.756	4.169	3.313
Viðbót	37.884	29.328	3.157	2.444
Tilsamans			7.326	5.757

2010	kr. um árið	kr. um mán.
Barnaviðbót	12.552	1.046
Hjálparviðbót	34.848	2.904
Røktarviðbót	69.552	5.796

86 Viðvíkjandi reglum um fólkapensjón sbr. LØGTINGSLÓG NR. 48 FRÁ 10. MAI 1999 UM ALMANNAPENSJÓNIR O.A., SUM SEINAST BROYTT VIÐ LØGTINGSLÓG NR. 50 FRÁ 26. MAI 2010

87 Viðvíkjandi upphæddum fyri 2010, sbr. KUNNGERÐ NR. 152 FRÁ 3. DESEMBER 2009 UM ÁSETING OG JAVNING AV ALMANNAVEITINGUM

Grundupphæddin, sum er skattafrí, er óheft av fíggjarligu viðurskiftunum hjá pensjónistinum. Viðbótin, sum er skattskyldug, verður javnað eftir inntøkuni.

Lækking av pensjón

Viðbótin verður lækkað, tá pensjonistur hevur aðra skattskylduga inntøku enn fólkapensjón, samhaldsfast eftirlønarútgjald, útlenska almannapensjón o.l. Viðbótin verður lækkað við 60% av inntøku omanfyri 59.800 kr um árið. Viðbótin til giftan pensjónist verður lækkað við grundarlag í helvtini av inntøkuni hjá báðum hjúna feløgnum tilsamans. Hetta uttan mun til um annað ella bæði fáa pensjón. Sostatt byrjar viðbótin hjá giftum pensjónisti at minka, tá inntøkan hjá hjúnum tilsamans fer uppum 119.600 kr. Inntøkan tilsamans hjá báðum verður býtt í tvey við útrokning av pensjónini til giftan fólkapensjónist.

Viðbótin fellur burtur, tá ársinntøkan er 122.940 kr hjá einum stökum pensjónisti og 217.360 kr tilsamans um árið hjá hjúnum.

Viðbøtur við uppruna í eldri lóg

Nakrir fólkapensjónistar eru, sum fáa *bíðiviðbót*, *aldursviðbót* ella *skiftisupphædd*. Hetta eru upphæddir, ið vórðu ásettar ella varðveittar fyri at forða fyri, at pensjónsútgjalðið minkaði í sambandi við skiftið, tá nýggj almannapensjónslóg varð sett í gildi 1. januar 2000.

Persónlig viðbót

Fólkapensjónistur, sum hevur serliga trupul kor kann søkja um at fáa persónliga viðbót. Henda verður latin eftir umsókn frá pensjónistinum og meting av tørvinum í hvørjum einstökum føri. Mett verður um tað neyðuga og rímliga í tí útreiðslu, sum søkt verður um stuðul til at gjalda, og um fíggjarviðurskiftini loyva pensjónistinum sjálvum at gjalda. Kannað og mett verður um hvussu inntøkur og útreiðslur hanga saman og um pensjónisturin hevur ogn, ið kann verða nýtt til gjald av viðkomandi útreiðslu.

Fólkapensjón á røktarstovni ⁸⁸

Tá fólkapensjónistur fær uppihald á ellis- ella røktarstovni fellur pensjónin burtur. Í staðin verður útgoldin ein *upphædd til persónligan tørv* (sonevndur lummapeningur). Hevur pensjónistur á røktarstovni inntøku umframt pensjónina, skal hann gjalda 30% av hesari fyri uppihaldið. Hevur pensjónistur á røktarstovni uppihaldsskyldur mótvegis hjúna felaga og børnum, skal eftir nærri ásettum reglum tryggjast, at livikorini hjá hesum verða varðveitt, áðrenn gjald verður roknað av inntøkuni hjá tí, sum kemur á røktarstovni. Heimabúgvandi hjúna felagi fær fólkapensjón sum stakur, tá hjúna felagi fer á røktarstovni.

Upphædd á ellis- og røktarheimi

2010	kr. um árið	kr. um mán.
Upphædd til persónligan tørv (lummapeningur)	11.772	981

88 LØGTINGSLÓG NR. 108 FRÁ 22. DESEMBER 1999 UM UPPHALD Á STOVNI O.L., SUM SEINAST BROYTT VIÐ LØGTINGSLÓG NR. 174 FRÁ 22. DESEMBER 2009

Fólkapensjón á eldrasambýli⁸⁹

Fólkapensjónin verður útgoldin sum vanligt, tá flutt verður í eldrasambýli. Her skal pensjonisturin gjalda fyri kost og logi, umframt eitt fast og eitt inntøkuheft gjald fyri 30 tímars heimahjálp eftir ávísam reglum, sum eru ásettar í kunngerð.

Gjaldið fyri upphald er 3.558 kr fyri stök og 2.409 kr fyri gift um mánaðin. Fasta gjaldið fyri heimahjálp er 2000 kr. 30 tímars gjaldið, ið kann koma aftrat, sum sagt, heft at inntøkuni hjá pensjonistinum útyvir pensjónina. Tølini eru fyri 2010.

Viðbót til ávísar pensjonistar⁹⁰

Fólkapensjonistar sum hava eina ársinntøku útyvir pensjónina, sum er niðanfyrir 60.000 kr hjá stakum pensjónisti og 80.000 kr hjá giftum pensjónistum tilsamans um árið, hava rætt til viðbót til ávísar pensjonistar. Viðbótin verður útgoldin 3 ferðir um árið.

Viðvót til ávísar pensjonistar

2010	kr. um árið	kr. hvørt útgjald	Kr. um mán.(rokn)
Viðbót (Brennistudningur)	7.344	2.448	612

Áseting og javning av pensjón⁹¹

Pensjónsupphæddirnar verða ásettar á hvørjum ári sambært lóg um áseting og javning av almannaveitingum. Tey seinastu nógvu árinu eru upphæddirnar – grundupphæddin undantikin – hækkaðar við 4% um árið, í 2010 tó við 3%.

Samhaldsfasta eftirlønargjaldið⁹²

Øll, sum eru búsitandi í Føroyum hava rætt til útgjald frá samhaldsfasta arbeiðsmarknaðareftirlønargrunninum. Hetta gjald varð fyrstu ferð útgoldið 1. apríl 1997 við 500 kr um mánaðin. Síðan er gjaldið hækkað á hvørjum árið. Gjaldið er frá 1. januar 2010 kr. 2600 um mánaðin.

2010	kr. um árið	kr. um mán.
Samhaldsfasti	31.200	2.600

89 Sbr. KUNNGERÐ NR. 101 FRÁ 24. JULI 2000 UM HEIMAHJÁLPA, SUM SEINAST BROYTT VIÐ KUNNGERÐ NR. 3 FRÁ 28. JANUAR 2010, KUNNGERÐ NR. 67 FRÁ 18. MAI 2006 UM ELDRASAMBÝLI, SUM BROYTT VIÐ KUNNGERÐ NR. 71 FRÁ 30. MAI 2006, KUNNGERÐ NR. 4 FRÁ 28. JANUAR 2010 UM GJALD FYRI HEIMAHJÁLPA og kunngerð um áseting og javning av almannarveitingum frá des. 2009

90 LØGTINGSLÓG NR. 35 FRÁ 16. APRÍL 1997 UM VIÐBÓT TIL ÁVÍSAR PENSJÓNISTAR V.FL., SUM SEINAST BROYTT VIÐ LØGTINGSLÓG NR. 10 FRÁ 9. FEBRUAR 2001.

91 LØGTINGSLÓG NR. 35 FRÁ 16. APRÍL 1997 UM VIÐBÓT TIL ÁVÍSAR PENSJÓNISTAR V.FL., SUM SEINAST BROYTT VIÐ LØGTINGSLÓG NR. 10 FRÁ 9. FEBRUAR 2001.og kunngerðir

92 LØGTINGSLÓG NR. 39 FRÁ 7. MAI 1991 UM ARBEIÐSMARKNAÐAREFTIRLØNARGRUNN, SUM SEINAST BROYTT VIÐ LØGTINGSLÓG NR. 64 FRÁ 25. MAI 2009

At ráða yvir hjá fólkapensjonisti uttan aðrar inntøkur

Ein fólkapensjonistur, sum ikki hevur aðrar inntøkur enn pensjónina, hevur eina upphædd at ráða yvir, sum framgongur av talvunum niðanfryi.⁹³

At ráða yvir heimabúgvandi áðrenn skatt*

2010	kr. um árið		kr. um mán.	
	stakur	giftur	stakur	giftur
Grundupphædd	50.028	39.756	4.169	3.313
Viðbót	37.884	29.328	3.157	2.444
Viðbót til ávísar pens.*	7.344	3.672	612	306
Samhaldsfasti	31.200	31.200	2.600	2.600
Tilsamans	126.456	103.956	10.538	8.434
Skattur	14.286	11.802	1.191	984
Tilsamans aftaná skatt	112.170	92.154	9.348	7.680

*At skatturin er roknaður við miðal kommunu- og kirkjuskattaprosenti sambært www.taks.fo.

At ráða yvir á røktarstovni áðrenn skatt

2010	kr. um árið		kr. um mán.	
	stakur	giftur	stakur	giftur
Upphædd til persónligan tørv	11.772	11.772	981	981
Samhaldsfasti	31.200	31.200	2.600	2.600
Tilsamans	42.972	42.972	3.581	3.581
Skattur	-3.766	-3.766	-314	-314
Tilsamans aftaná skatt	39.206	39.206	3.267	3.267

At ráða yvir á eldrasambýli áðrenn skatt

2010	kr. um árið		kr. um mán.	
	stakur	giftur	stakur	giftur
Grundupphædd	50.028	39.756	4.169	3.313
Viðbót	37.884	29.328	3.157	2.444
Viðbót til ávísar pens. ⁹⁴	7.344	3.672	612	306
Samhaldsfasti	31.200	31.200	2.600	2.600
Uppihaldsgjald ⁹⁵	-42.696	-28.908	-3.558	-2.409
Fast gjald fyri heimahjálp	-24.000	-12.000	-2.000	-1.000
Tilsamans	59.760	63.048	4.980	5.254
Skattur	-14.286	-11.802	-1.191	-984
Tilsamans aftaná skatt	45.474	51.246	3.790	4.271

93 Skatturin er roknaður við miðal kommunu- og kirkjuskattaprosenti sambært www.taks.fo.

94 av tí at bara ein "viðbót til ávísar pensjonistar" verður útgoldin til hjún er upphæddin bytt í helvt til hvønn hjúnafelaga

95 munur er tó sambært reglurnar á gjaldinum fyri gift við ikki-pensjonisti og gift við pensjonisti, umfraamt tá gift bæði búgva á sambýli. Talvan vísur bara gjald hjá giftum við pensjonisti. Uppihaldsgjaldið er 3.558 kr fyri ein, ið er giftur við ikki-pensjonisti ella bæði búgva á sambýli.

FYLGISKJAL 3: Frágreiðing frá Almannastovuni

Talva A: Fólkpensionistar býttir eftir aldri, kyni og hjúnastøðu desember 2009.

Kelda: Almannastovan.

	Tils.		Gift		Støk*		
	M+K	M	K	M	K	M	K
67-69	1.229	655	574	466	398	189	176
70-74	1.571	801	770	601	440	200	330
75-79	1.370	654	716	458	341	196	375
80-84	993	391	602	242	157	149	445
85-89	644	214	430	112	72	102	358
90-94	287	102	185	53	17	49	168
95+	53	14	39	2	2	12	37
Tils.	6.147	2.831	3.316	1.934	1.427	897	1.889

* Áður gift og ógift

Talva B: Fólkpensionistar býttir eftir kyni og hjúnastøðu.

Desember 2009. Kelda: Almannastovan

	Tórshavnarøkið			Landið annars	
	Tils.	Menn	Kvinnur	Menn	Kvinnur
Gift	3.361	589	461	1.345	966
Støk*	2.786	270	664	627	1.225
Tils.	6.147	859	1.125	1.972	2.191

* Áður gift og ógift

Talva C: Fólkpensionistar býttir eftir kyni, hjúnastøðu og bústøðu.

Desember 2009. Kelda: Almannastovan.

	Tils.		Gift		Støk*	
	M	K	M	K	M	K
Pensionistar, heimabúgvandi	2.722	3.108	1.903	1.398	819	1.710
Pensionistar á stovni	109	208	31	29	78	179
Tils.	2.831	3.316	1.934	1.427	897	1.889

* Áður gift og ógift

Talva D: Tal á fólkapensionistum, sum fáa veitingar frá Almannastovuni 1999-2009.

Uppgerð desember 2009. Kelda: Almannastovan.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Eysturoy	1.020	1.095	1.166	1.224	1.255	1.274	1.264	1.287	1.312	1.329	1.370
Norðoyggjar	632	676	717	753	768	780	786	771	768	778	780
Ókent	863	645	408	156	7	12	9	4	4	3	4
Sandoyar økið	199	215	225	237	234	233	236	238	237	239	242
Streymoyar økið	427	468	513	548	554	555	558	563	570	591	616
Suðuroyar økið	601	635	667	712	723	737	726	711	716	709	714
Tórshavnarøkið	1.380	1.480	1.576	1.661	1.716	1.738	1.768	1.781	1.854	1.900	1.984
Vága økið	351	373	393	417	420	421	425	423	416	429	437
Tilsamans	5.473	5.587	5.665	5.708	5.677	5.750	5.772	5.778	5.877	5.978	6.147

Talva E: Útreiðslur til fólkapensjón árinu 2000-2009 (í 1.000 kr.). Kelda: Almannastovan.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Grundarupph.	223.993	238.554	240.314	243.152	244.078	245.709	245.043	245.362	248.964	255.722
Viðbót	60.694	63.902	95.497	97.860	103.097	109.828	114.167	119.335	125.766	130.116
Hjálparviðbót	750	760	753	752	797	796	802	753	802	738
Røktarviðbót	303	429	447	487	468	394	319	275	219	259
Barnaviðbót	197	205	201	167	149	151	150	164	179	226
Eldri (skiftis-) viðbótur)	7.448	6.280	5.313	4.564	3.917	3.344	2.658	2.148	1.678	1.416
Lummapeningur	1.905	1.993	2.088	2.258	2.267	2.483	2.809	3.228	3.583	3.614
Persónlig viðbót	1.457	950	985	892	781	872	827	502	634	294
Persónlig viðbót - heilivágur	4.895	6.695	8.102	9.492	8.976	8.800	9.437	9.965	10.810	12.177
Tilsamans fólkapensjón	301.642	319.768	353.700	359.424	364.530	372.377	376.212	381.732	392.635	404.562

Talva F: Útreiðslur til viðbót til ávísar pensjónistar árinu 2000-2009 (í 1.000 kr.). Kelda: Almannastovan.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Tilsamans	12.303	15.780	16.166	16.716	17.369	18.402	19.195	19.481	24.600	24.832
Herav til fólkapensjónistar		11.552	11.866	12.341	12.929	13.740	14.188	14.673	18.462	18.815

Talva G: Fólkapensjónistar býttir eftir móttiknum upphæddum og kyni. Janúar 2010. Í kr./mån. Kelda: Almannastovan.

	Tils.	Menn	Kvinnur
Grundupphædd, og sókt um viðbót	5.411	2.458	2.953
Bíðiviðbót	34	14	20
Skiftisupphædd	39	31	8
Viðbót	4.192	1.881	2.311
Hjálparviðbót	21	8	13
Røktarviðbót	3	2	1
Barnaviðbót	3	3	0
Aldursviðbót	219	80	139
Lummapengar	317	109	208
Grundupphædd, ekki sókt um viðbót	421	266	155
Persónligt viðbót til røkt	1	0	1
Tilsamans	10.661	4.852	5.809

**Talva H: Veittar upphæddir til fólkapensionistar, býtt eftir kyni.
Januar 2010. Í kr./mðn. Kelda: Almannastovan.**

	Tils.	Menn	Kvinnur
Grundupphædd, og sókt um viðbót	19.974.418	8.780.360	11.194.058
Bíðiviðbót	5.917	2.134	3.783
Skiftisupphædd	33.384	26.536	6.848
Viðbót	10.994.616	4.738.855	6.255.761
Hjálparviðbót	60.984	23.232	37.752
Røktarviðbót	17.388	11.592	5.796
Barnaviðbót	3.138	3.138	0
Aldursviðbót	65.303	19.677	45.626
Lummapengar	310.977	106.929	204.048
Grundupphædd, ekki sókt um viðbót	1.477.978	917.130	560.848
Persónlig viðbót til røkt	2.904	0	2.904
Tilsamans	32.947.007	14.629.583	18.317.424

**Talva I: Yvirlit yvir ansarar, ansað og ansingarløn*, býtt eftir kyni og geografi.
Desember 2009. Í kr./mðn. Kelda: Almannastovan.**

	Menn			Kvinnur		
	Ansarar	Ansaðir	Upphædd	Ansarar	Ansaðar	Upphædd
Tórshavnarøkið	9	9	90.999	19	21	197.839
Landið annars	9	9	90.999	61	62	626.882
Tils.	18	18	181.998	80	83	824.721

* Ansingarløn er samsýning fyri at ansa eldri og óhjálpnur heima. Tann ið ansar, skal vera um tann óhjálpnur, soleiðis at hann/hon fær ta neyðugu hjálpinu og hjáveruna.

**Talva J: Inntøkugrundarlag* p.a. hjá fólkapensionistum 2009.
Býtt eftir kyni. Kelda: Almannastovan.**

	Tils.	Menn	Kvinnur
0-1.000 kr.	3.370	1.361	2.009
1.000-49.000 kr.	1.021	563	458
50.000-199.000 kr.	1.218	547	671
200.000-700.000 kr.	538	360	178
N=	6.147	2.831	3.316

* Inntøkugrundarlag fatar her um allar inntøkur, sum verða mótroknaðar við fólkapensiónina, t.v.s. allar skattskyldugar inntøkur undantikið almannapensjónir og samhaldsfasta arbeiðsmarknaðareftirløn.

**Talva K: Inntøkugrundarlag* p.a. hjá fólkapensionistum
2009. Býtt eftir kyni. Í procentum. Kelda: Almannastovan.**

	Tils.	Menn	Kvinnur
0-1.000 kr.	55	48	61
1.000-49.000 kr.	17	20	14
50.000-199.000 kr.	20	19	20
200.000-700.000 kr.	8	13	5
N=	6.147	2.831	3.316

* Inntøkugrundarlag fatar her um allar inntøkur, sum verða mótroknaðar við fólkapensiónina, t.v.s. allar skattskyldugar inntøkur undantikið almannapensjónir og samhaldsfasta arbeiðsmarknaðareftirløn.

Talva L: Inntøkugrundarlag* p.a. hjá fólkapensionistum 2009 býtt eftir kyni og geografi.
Kelda: Almennastovan.

	Tórshavnarøkið			Landið annars			
	Tils.	Tils.	Menn	Kvinnur	Tils.	Menn	Kvinnur
0-1.000 kr.	3.370	947	340	607	2.423	1.021	1.402
1.000-49.000 kr.	1.021	389	200	189	632	363	269
50.000-199.000 kr.	1.218	400	164	236	818	383	435
200.000-700.000 kr.	538	248	155	93	290	205	85
N=	6.147	1.984	859	1.125	4.163	1.972	2.191

* Inntøkugrundarlag fatar her um allar inntøkur, sum verða mótróknaðar við fólkapensiónina, t.v.s. allar skattskyldugar inntøkur undantikið almennapensjónir og samhaldsfasta arbeiðsmarknaðareftirløn.

Talva M: Inntøkugrundarlag* p.a. hjá fólkapensionistum 2009 býtt eftir kyni og geografi.
Í procentum. Kelda: Almennastovan.

	Tórshavnarøkið			Landið annars			
	Tils.	Tils.	Menn	Kvinnur	Tils.	Menn	Kvinnur
0-1.000 kr.	55	48	40	54	58	51	64
1.000-49.000 kr.	16	20	23	17	15	19	12
50.000-199.000 kr.	20	20	19	21	20	20	20
200.000-700.000 kr.	9	12	18	8	7	10	4
N=	6.147	1.984	859	1.125	4.163	1.972	2.191

* Inntøkugrundarlag fatar her um allar inntøkur, sum verða mótróknaðar við fólkapensiónina, t.v.s. allar skattskyldugar inntøkur undantikið almennapensjónir og samhaldsfasta arbeiðsmarknaðareftirløn.

Talva N: Rentuinntøkugrundarlag* p.a. býtt eftir kyni.
Desember 2009. Kelda: Almennastovan.

	Tils.	Menn	Kvinnur
0 kr.	909	464	445
1-5.000 kr.	3.632	1.560	2.072
5.000-30.000 kr.	1.253	611	642
30.000 kr. +	353	196	157
N=	6.147	2.831	3.316

Rentuinntøka merkir her avkast av øllum kapitali, bæði sølu, inninstandandi osfr.

Talva O: Rentuinntøkugrundarlag* p.a. býtt eftir kyni.
Desember 2009. Í procentum. Kelda: Almennastovan.

	Tils.	Menn	Kvinnur
0 kr.	15	16	13
1-5.000 kr.	59	56	63
5.000-30.000 kr.	20	21	19
30.000 kr. +	6	7	5
N=	6.147	2.831	3.316

Rentuinntøka merkir her avkast av øllum kapitali, bæði sølu, inninstandandi osfr.

**Talva P: Rentuinntøkugrundarlag* p.a. býtt eftir kyni og geografi.
Desember 2009. Kelda: Almannastovan.**

	Tórshavnarøkið				Landið annars		
	Tils.	Tils.	Menn	Kvinnur	Tils.	Menn	Kvinnur
0 kr.	909	386	186	200	523	278	245
1-5.000 kr.	3.632	971	381	590	2.661	1.179	1.482
5.000-30.000 kr.	1.253	460	205	255	793	406	387
30.000 kr. +	353	167	87	80	186	109	77
N=	6.147	1.984	859	1.125	4.163	1.972	2.191

Rentuinntøka merkir her avkast av øllum kapitali, bæði sølu, inninstandandi osfr.

**Talva Q: Rentuinntøkugrundarlag* p.a. býtt eftir kyni og geografi.
Desember 2009. Í procentum. Kelda: Almannastovan.**

	Tórshavnarøkið				Landið annars		
	Tils.	Tils.	Menn	Kvinnur	Tils.	Menn	Kvinnur
0 kr.	15	20	22	18	13	14	11
1-5.000 kr.	59	49	44	52	64	60	68
5.000-30.000 kr.	20	23	24	23	19	21	18
30.000 kr. +	6	8	10	7	4	5	3
N=	6.147	1.984	859	1.125	4.163	1.972	2.191

Rentuinntøka merkir her avkast av øllum kapitali, bæði sølu, inninstandandi osfr.

Føroyingar í triðja aldri 2010

Hvat eyðkennir tey, sum eru fólkapensionistar og enn klára seg sjálv?

- 73% eru vælnøgd, og 6% illa nøgd við sína støðu sum heild
- 71% av monnunum og 37% av kvinnunum hava útbúgving av einhvørjum slag
- 25% av teimum elstu og 65% av teimum yngstu hava útbúgving av einhvørjum slag
- 67% í Tórshavnarøkinum og 46% kring landið hava útbúgving av einhvørjum slag
- 25% av teim elstu og 56% av teim yngstu kvinnunum hava arbeitt úti 30 ár ella meira
- 60% av kvinnunum í Tórshavnarøkinum og 33% av kvinnunum kring landið hava arbeitt úti 30 ár ella meira
- 100% av monnunum og 54% av kvinnunum hava mest arbeitt fulla tíð
- 90% búgva í egnum húsum
- 55% búgva tvey í húsi
- 12% av teimum yngstu og 20% av teimum elstu monnunum búgva einsamallir
- 29% av teimum yngstu og 58% av teimum elstu kvinnunum búgva einsamallar
- 69% í Tórshavnarøkinum og 59% kring landið koyra í egnum bili
- 60% av teimum yngstu og 30% av teimum elstu meta heilsustøðuna sum sera góða ella góða
- 2% av teimum yngstu og 11% av teimum elstu meta heilsuna sum vánaliga/heilt vánaliga
- 0% hevur einki samband við familju ella onnur, sum tey ikki búgva í húsi saman við
- 83% lesa hvørja viku ella meira
- 63% av teimum 67-74 ára gomlu og 18% av teimum 85 ára gomlu og eldri brúka teldu
- 60% í Tórshavnarøkinum og 39% kring landið brúka teldu
- 94% ganga meira ella minni ofta í føðingardag, veitslur o.t.
- 26% í Tórshavnarøkinum og 47% kring landið ganga regluliga í kirkju/á mæti
- 61% hava onga inntøku aftrat fólkapensión og samhaldsfasta
- 28% av teimum yngstu og 11% av teimum elstu hava eftirlønarskipan gjøgnum arbeiðið
- 38% í Tórshavnarøkinum og 14% kring landið hava eftirlønarskipan gjøgnum arbeiðið
- 63% í Tórshavnarøkinum og 80% kring landið hava onga ogn (føst ogn ikki íroknað)
- 80% eru skuldafrí
- 84% hava ongar útreiðslur til húsaleigu/lán
- 89% halda seg klára seg sera væl ella væl við verandi húsarhaldsinntøku
- 79% av teimum, sum klára seg illa fíggjarliga, hava bara minstupensión
- 32% í Tórshavnarøkinum og 51% kring landið fáa javnan fisk ella aðrar matvørur til gávus
- Jú longri útbúgving, jú betri fíggjarstøða, heilsa og nøgdsemi
- Jú fleiri ár á arbeiðsmarknaðinum, jú betri heilsa og størri nøgdsemi